

ĐỨC HIỆP

TẠO HÌNH NGHỆ THUẬT
HOA THỦY TIÊN

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP

ĐỨC HIỆP

**TẠO HÌNH NGHỆ THUẬT
HOA THỦY TIỀN**

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP

LỜI GIỚI THIỆU

Hoa Thủy Tiên là thú hoa đẹp nổi tiếng, nhiều người ưa thích. Hoa mọc ở nhiều nơi trên thế giới nhưng chỉ Thủy Tiên Chương Châu - một vùng á nhiệt đới của Trung Quốc, là tương đối phù hợp với môi sinh Việt Nam.

Thú chơi hoa Thủy Tiên là một thú chơi tao nhã. Khi xưa, các bậc cao niên của dân tộc, do quan hệ giao lưu văn hóa, có một thời gian dài phổ biến rộng rãi bộ môn tạo hình nghệ thuật hoa Thủy Tiên, chuẩn bị đón năm mới mỗi khi xuân về.

Thật ít có hoa nào sánh kịp, hoa Thủy Tiên đẹp cả hương lẫn sắc. Kỹ thuật chăm sóc, gọt tỉa tạo hình hoa cũng là cả một bộ môn nghệ thuật cần được quan tâm đúng mức, nếu không muốn phải thất vọng hoặc không mấy vừa ý khi sử dụng hoa.

Nhiều bậc lão thành các giải hoa xuân đã lần lượt ra đi, mang theo những bí mật lẽ ra phải truyền cho hậu thế vì những năm qua, mấy ai còn nghĩ đến Thủy Tiên ?

Không biết có phải vì đã nghỉ lại hoặc tiếc nuôi một loài hoa, mấy mùa xuân gần đây, người ta lại nhập bán Thủy Tiên ? ! Muốn bớt hẳn những khâu "cầu kỳ" và cho gần gũi tự nhiên hơn, họ để cho hoa tùy ý phát triển, tiếc thay hoa đẹp mà chưa đẹp. Điều này không hiểu có đúng với nhận xét cho rằng số người biết gọt tỉa hoa còn không nhiều ?

Vậy phải làm gì nếu còn quá nhiều người muốn được thưởng thức hoa, thú hoa "Danh bất hư truyền" này ?

Những giò Thủy Tiên sẽ đẹp, tươi tắn hơn rất nhiều nếu ta nắm được bí quyết gọt tỉa và cách chăm sóc hoa.

Là một trong những người yêu hoa, chúng tôi không muốn một kỹ thuật hay độc đáo trong nghề trồng tỉa hoa bị thất truyền đi vào quên lãng.

May mắn có tài liệu nghiên cứu về hoa Thủy Tiên, chúng tôi mạnh dạn biên soạn cho hợp với nhu cầu các bạn ưa thực hành, mong muốn giới thiệu với bạn đọc và những người thích tham khảo cuốn sách này dưới cái tên "Tạo hình nghệ thuật hoa Thủy Tiên", tạo điều kiện phương tiện cho hoa mùa Xuân, mỗi Xuân mới thêm đẹp hơn.

Chúc bạn một Xuân mới hạnh phúc giữa muôn hoa rực rỡ.

Xuân Quý Sửu, 1997

Tác giả

MỤC LỤC

<i>Giới thiệu nội dung</i>	<i>Trang</i>
<i>Chương I.</i>	<i>7</i>

TRUYỀN THUYẾT, NGUỒN GỐC XUẤT XỨ HOA THỦY TIÊN

<i>Chương II.</i>	<i>10</i>
-------------------	-----------

ĐẶC ĐIỂM KỸ THUẬT TRỒNG HOA THỦY TIÊN

I. Điều kiện địa lý của hoa Thủy Tiên Chương Châu	12
II. Đặc trưng sinh vật học của Thủy Tiên	13
1. Tên gọi và chủng loại	14
2. Đặc trưng hình thể : thân cây, rễ, lá, hoa, quả	15
III. Tập tính sinh thái	18
IV. Giữ gìn, đóng gói phân loại, bảo quản Thủy Tiên	20
1. Cát giữ Thủy Tiên	20
2. Đóng gói phân loại	20

<i>Chương III.</i>	<i>27</i>
--------------------	-----------

TẠO HÌNH NGHỆ THUẬT VÀ GỌT TỈA THỦY TIÊN

I. Hình thái và đặc trưng củ Thủy Tiên	27
II. Nguyên tác cắt tỉa	29
III. Dụng cụ cắt tỉa	34
IV. Phương pháp cắt tỉa	37
V. Phương pháp thủy dưỡng (nuôi dưỡng trong nước)	49
VI. Phương pháp làm Thủy Tiên thấp đi (tạo dáng mi nỉ)	63

Chương IV.

NGHỆ THUẬT TẠO HÌNH HOA THỦY TIÊN CHỌN LỌC

33 thí dụ tuyển chọn cơ bản

I. HÌNH CÁC CẨM THỦ

1. Phượng hoàng đỏ
chầu trời	66
2. Gà trống báo sáng	69
3. Sông Xuân nước ấm	72
4. Thiên nga rờn nước	75
5. Hồng yến bay lượn	76
6. Hạc trong rừng thông
đại ngàn	78

II. TẠO HÌNH THỦ VÀ
CÁC ĐỘNG VẬT KHÁC

1. Tạo hình cua	82
2. Cá vàng bơi lượn	86
3. Voi đón xuân	88
4. Rồng vàng rờn mây	91
5. Sư tử thức giấc	94
6. Rắn trắng mùa	97
7.Ếch báo được mùa	99
8. Gấu mèo ôm hoa	101

III. TẠO HÌNH KHÁC

1. Châu cảnh Thủy Tiên	104
2. Thủy Tiên hình hoa	107
3. Trên gấm thêu hoa	109
4. Núi sông hùng vĩ	111
5. Duy nhất	114
6. Non sông gấm vóc	116
7. Lãng hoa mừng ngày vui	119
8. Bát hoa dâng thọ	120
9. Trà đậm hương xuân	123
10. Bầu rượu Tiên	124
11. Đào Lê tranh Xuân	126
12. Thạch lựu đơm hoa	128
13. Thuận buồm xuôi gió	130
14. Hoa sen khoe sắc	132
15. Phù dung trong mơ	134
16. Sen khoe hương sắc	137
17. Tiên ông trăm tuổi	140
18. Hòa sắc tạo màu	142
19. Tạo hình đơn giản	143

Chương I

TRUYỀN THUYẾT, NGUỒN GỐC XUẤT XỨ HOA THỦY TIÊN

I. TRUYỀN THUYẾT, NGUỒN GỐC, XUẤT XỨ HOA THỦY TIÊN

Câu chuyện dân gian về hoa Thủy Tiên Chương Châu thật lâm ly và thống thiết. Chuyện ca ngợi hai anh em ruột, một trai một gái là Kim Trản và Bách Diệp, con một gia đình ở phía Nam Chương Châu vì cuộc sống hạnh phúc dân làng đã hy sinh cả cuộc đời cao đẹp. Họ thay nhau ra đi đục đá phá núi Bạch Hạc, đưa nguồn nước ngọt vượt muôn ngàn gian khó trả lại màu xanh thân yêu cho vùng đất khô cằn sau bao năm tháng hạn hán.

Dưới chân Viên Sơn (núi Tròn), nơi cái chết của hai anh em đã trở thành bất tử, dân làng thấy trên đất bằng bỗng mọc lên loài hoa vừa đẹp, vừa thơm lạ lùng. Bông hoa chum chim nhiều nụ nhỏ, nở ra những cánh hoa trắng ngần như ngọc trắng, mỏng cân đối sáu cánh như chiếc mâm ngọc (khác gì Bạch Diệp). Giữa hoa là đài hoa hình chén màu vàng nhạt, trong lòng chứa nhụy hoa ngạt ngào

hương sắc (khác gì Kim Trần). Nhớ tới người xưa họ đặt tên loài hoa quý này là hoa Thủy Tiên nơi :

*Hồ Tiên cảnh sắc đẹp sao
Trời xanh nước chảy núi cao soi mình
Cam hồng, vàng chuối, lúa thơm
Nhà nhà hạnh phúc sớm hôm sum vầy*

Nơi ấy là Chương Châu, một bình nguyên lớn nhất tỉnh Phúc Kiến, ngay bên hồ Động Đình, vừa là vựa thuốc Đông y, vừa là nơi sản sinh ra hoa Thủy Tiên nổi tiếng.

Chuyện Long Ca với Thủy Tiên và kỳ tích Lãng Ba cũng là những giai thoại về hoa làm xao xuyến lòng người.

Hoa như đến từ xứ Tiên, làm đẹp trần gian bằng kết tinh của tình yêu chung thủy, là biểu tượng của cái THIÊN thắng cái ÁC, oanh liệt như một tượng đài ước vọng cao đẹp về hạnh phúc con người, hoa ấy là hoa THỦY TIÊN.

II. NHỮNG PHONG TỤC DÂN GIAN VỀ HOA THỦY TIÊN

Người Mân Nam - Trung Quốc mỗi khi đón Xuân, nhà nào cũng thích trồng hoa Thủy Tiên, gọt tia củ Thủy Tiên, ra sức chăm sóc để hoa có thể nở vào đúng giao thừa hoặc mừng một Tết âm lịch.

Họ còn quán chi hồng hoặc lựa đỏ, giấy đỏ quanh hoa với mong muốn "Kiến hồng đại hỷ" "Vạn sự như ý". Nếu nhà nào, hoa không nở hoặc nở muộn, họ sẽ cho rằng đó là điềm dự báo không mấy tốt đẹp, suốt năm làm gì cũng thận trọng, phòng bất thường.

Phong tục "Tiến năm cũ, đón Xuân mới" với hoa Thủy Tiên không chỉ trở thành phong tục riêng của vùng Miền Nam mà ở Quảng Châu - Hồng Kông - Áo Môn - Quảng Đông - Quảng Tây - Thượng Hải - Bắc Kinh... nhiều nơi khác và Hoa Kiều ở nước ngoài cũng rất coi trọng phong tục này.

Ở nước ta, trước đây và hiện nay cũng vậy.

Củ hoa Thủy Tiên khi đào ở dưới ruộng lên, bao giờ phân sát gốc cũng dính một ít đất. Khi được đem bán ra thị trường, những Hoa Kiều sống lâu năm ở nước ngoài rất trân trọng di vật này của Tổ Quốc. Có người còn trịnh trọng gỡ hết những hạt đất dính ở đó ra, bọc vào một chiếc khăn gấm đặt lên bàn thờ tổ tiên và thổ công, răn dạy con cháu nghĩ đến những hạt đất thơm nuôi dưỡng hoa Thủy Tiên thơm ngát, nuôi dưỡng bao thế hệ mình triết mạnh mẽ. Họ luôn hướng về Tổ Quốc, quê hương với những giấc mơ đẹp.

"Phóng thủy đăng" là một trò chơi với hoa Thủy Tiên của trẻ em Trung Hoa. Khi Thủy Tiên nở hoa, trẻ ngắt một vài bông hoặc cả chùm hoa, cho nhựa hoa chảy vào một chiếc cốc, rồi đặt vào cốc một bắc đèn cò, đốt lên thả "đèn" vào chậu nước. Ánh sáng lung linh chiếu rọi xuống mặt nước trong chậu tạo nên cảnh sắc kỳ ảo rất ngoạn mục trong đêm.

Một trong những thú chơi tao nhã nhiều người ngưỡng mộ hơn cả là tạo hình nghệ thuật hoa Thủy Tiên.

Mời các bạn cùng chúng tôi tìm hiểu, nghiên cứu phương pháp tạo hình nghệ thuật hấp dẫn và nhiều hứng thú này.

Chương II.

ĐẶC ĐIỂM KỸ THUẬT HOA THỦY TIÊN

Mỗi loài hoa có đặc trưng riêng, nên kỹ thuật trồng tía, ngoài những đặc điểm chung cũng có những nét riêng nổi bật. Nắm vững những đặc trưng sinh học, đặc điểm thời vụ, môi sinh mới làm chủ được kỹ thuật trồng tía, thu hoạch.

Từ trước đến nay, ở nước ta chưa hề bàn đến việc trồng hoa Thủy Tiên mà chỉ nhập theo thời vụ, bảo quản rồi đem sử dụng. Với đã phát triển ngày càng mạnh mẽ của khoa học kỹ thuật tiên tiến, nếu tìm hiểu sâu sắc, vận dụng linh hoạt vào hoàn cảnh riêng, duy trì một môi sinh tương ứng với kỹ thuật chăm sóc hoàn hảo, tin rằng chúng ta sẽ tự sản xuất, duy trì và phát triển được loài hoa quý giá này.

Từ xưa đến nay, ở quê hương, nơi di thực, nơi sử dụng ; người ta đều nhất trí với nhau về nhiều điều khó khăn khi nghĩ đến sản xuất, khai thác hoa Thủy Tiên. Thật ra, nói hoa Thủy Tiên là loài hoa thơm, đẹp, quý,

hiếm và khó tính cũng không phải là quá đáng. Từ khâu chọn phân loại củ, bảo quản, gọt, thủy dưỡng, tạo hình theo ý muốn, dự kiến sử dụng đúng thời điểm đến cách giải quyết những tình huống khác nhau muôn màu muôn vẻ sao cho hoa nở mỹ mãn, không thui chột, ung dung khoe sắc hương trước người thưởng ngoạn là cả một chuỗi những kỹ xảo độc đáo. Cũng sẽ không có gì kỳ lạ nếu chúng ta hiểu sâu sắc, thực hành nhiều và làm chủ được những bí quyết khác thường ấy.

Mỗi người một thích, cách trang trí đón xuân trong căn nhà nhỏ của chúng ta cũng vậy. Không hiểu sao, mỗi khi xuân đến, nhiều người chỉ ước ao một cảnh đào, một chậu quất hoặc một nhành mai và nếu được phép ao ước thêm một bát Thủy Tiên đẹp. Trong tiếng nhạc rộn ràng chào đón, khói hương trầm thơm ngát, sắc hoa đào rực rỡ, Thủy Tiên thơm ngào ngạt, đẹp đậm đà sao mà Đông Phương, mà tâm linh thế. Mùa xuân như ấm áp và đẹp thêm.

Khi hoa xuân đã trở thành nhu cầu thiết yếu, lẽ nào chúng ta những người yêu hoa có thể thờ ơ. Hơn thế, nghĩ về hoa Thủy Tiên khác nào nghĩ về một ước muốn ở tầm cao hơn về hoa, về người, về xuân sắc.

I. ĐIỀU KIỆN ĐỊA LÝ CỦA HOA THỦY TIÊN CHƯƠNG CHÂU

Ai cũng biết hoa Thủy Tiên Chương Châu là loài hoa có gốc ở Trung Hoa. Mặc dù đã di thực, trồng ở nhiều nơi trên thế giới nhưng nguồn cung cấp chính loài hoa quý này vẫn là dốc Tỳ Bà nằm ở phía đông chân

núi Viên Sơn (núi tròn), xã Cửu Hồ huyện Long Hải, cách thành Chương Châu 5km về phía Tây Nam.

Hoa Thủy Tiên Chương Châu được trồng nhiều nhất ở Tẩu Đường, Đại Hải Khê và nhiều địa phương thuộc huyện Long Hải. Là loài hoa thuộc họ hành tỏi, Thủy Tiên mang đặc trưng riêng. Chúng sinh trưởng vào mùa thu, nở hoa vào mùa đông, mùa xuân tích lũy dinh dưỡng, mùa hạ ngừng phát triển.

Đặc biệt, hoa Thủy Tiên cần những nơi mùa đông ẩm áp, ẩm ướt, ít sương tuyết.

Dốc Tỳ Bà ở chân núi phía đông của Viên Sơn hội đủ những điều kiện thuận lợi. Phía Bắc là dãy núi cao như bức tường chắn gió. Phía Tây có rừng thưa, buổi sáng ánh mặt trời chiếu vào đủ để cây quang hợp phát triển, buổi chiều tránh được bức xạ quá mạnh của mặt trời. Nước suối từ trong nguồn trong và ngọt, ruộng vườn kề bên sông Hương, trong lòng đất lại có suối ngầm ẩm áp chảy qua, mùa đông dù giá lạnh nhưng đất nơi đây vẫn ẩm áp.

Tất cả mọi điều kiện thiên nhiên, thổ nhưỡng và khí hậu của khu vực này đã trở thành báu vật ưu đãi cho củ hoa Thủy Tiên. Đất đai Chương Châu có thành phần gồm chủ yếu là đá hoa cương phân hủy mạnh, khí hậu ôn hòa rất thích hợp với việc trồng cây hoa quả. Hơn nữa, ruộng đất ở chân núi Viên Sơn thuần khiết là đất cát pha, màu mỡ rất thích hợp với việc trồng hoa Thủy Tiên.

Kỹ thuật trồng hoa ở đây đã từ lâu đời, được truyền từ đời này sang đời khác trong một quá trình nghiên cứu, tích lũy nhiều kinh nghiệm phong phú.

II. ĐẶC TRƯNG SINH VẬT HỌC CỦA THỦY TIÊN CHƯƠNG CHÂU

1. Tên gọi và chủng loại

Thủy Tiên Chương Châu là một trong nhiều loại hoa Thủy Tiên nổi tiếng của Trung Quốc.

Tên tiếng Anh của hoa là "Chinese sacret-lily" thuộc nhóm Thạch toán (hành, tỏi...).

Khác với các loại Thủy Tiên khác, đặc điểm lớn nhất của nó là :

- Thân to, hoa nhiều, nhụy hoa đặc.
- Hoa to và đẹp, lâu tàn, hương thơm ngào ngạt đậm đà.
- Củ hoa mập, phẩm chất cao nên có thể gọt tía tạo hình nghệ thuật đa dạng, đẹp, sức sống mạnh. Hoa Thủy Tiên Chương Châu gồm hai loại : hoa cánh đơn và hoa cánh kép.

Hoa cánh đơn gọi là Kim Trần Ngân Đài, hoa cánh kép gọi là Ngọc Linh Long. Ở vùng Chương Châu gọi hoa cánh đơn là "Tửu trần" (chén rượu bằng vàng). Hoa cánh kép là "Bách diệp" hay "Thập diệp" (Trăm lá hay Mười lá).

Ngoài ra, ở Trung Quốc còn có loại có các tên khác như "Thuần bạch Thủy tiên" (hoa Thủy Tiên trắng tuyết) hoặc gọi là "Kim trần Ngọc đài"...

Thông thường, Thủy Tiên có tới 60 loại, kể cả những loài hoang dại thì có tới 100 loại, nhiều loại mọc nơi hoang dã đã được đưa vào trồng cẩn thận.

Nếu lấy bờ biển Địa trung hải làm trung tâm, hoa Thủy Tiên phân bố chủ yếu ở Tây ban nha, Bồ đào nha ; bên bờ biển Bắc Phi thấy ở các vùng như miền nam nước Pháp, ở Ý cũng có một số loại được trồng, có nhiều loài đã vươn tới bờ ven biển phía nam Nhật Bản và ven biển phía đông nam Trung Quốc.

Hiện nay, trên thế giới số lượng chủng loại hoa Thủy Tiên trồng theo quy trình công nghệ đã có tới 8000 loại khác nhau. Mỗi năm lại có thêm những chủng mới được tạo ra.

Hội "Nghệ thuật làm vườn" Hoàng gia Anh năm 1977 đã chia hoa Thủy Tiên ra 11 loại lớn là :

- Hoa Thủy Tiên loa kèn (Narcissi-Trumpet).
- Hoa Thủy Tiên Đại bôi (N.Large-Cupped).
- Hoa Thủy Tiên Tiểu bôi (N.Small-Cupped).
- Hoa Thủy Tiên Trùng lan (cánh kép - N.Double)
- Hoa Thủy Tiên Minh tinh (hoa Thủy Tiên như ngôi sao sáng - Incomparabilis) hay Thủy Tiên Đăng hoàng - Thủy Tiên Tinh quán.
- Hoa Thủy Tiên Đinh hương (N.Jonguilla) hay Thủy Tiên Đăng Tâm thảo - Hoa trường thọ hoặc Thủy Tiên Hoàng hoa.
- Hoa Thủy Tiên Tiên khách lai (N.Cyclamineus).

- Hoa Thủy Tiên Đá hoa (Tazetta).
- Hoa Thủy Tiên hồng (N.Poeticus)
- Hoa Thủy Tiên đại và hoa Thủy Tiên nửa đại
- Các loại hoa Thủy Tiên khác.

Những loại hoa Thủy Tiên trên đây có hình dáng đẹp khác nhau với đủ các loại màu sắc trắng, đỏ, vàng... một số loại có hương thơm lạ thường.

2. Đặc trưng hình thể

Hoa Thủy Tiên là loài thực vật thân thảo, lá mọc đơn và sống lâu năm. Các bộ phận cấu thành gồm thân, gốc, lá, hoa và quả.

a. Thân cây

Thân củ Thủy Tiên gồm nhiều lớp như vẩy cá bao bọc tạo thành, trong đó gồm có lớp mầm hoa, lớp mầm lá, tất cả tạo thành một khối hình trái đào như củ hành tây, củ tỏi.

Căn cứ vào tuổi cây có thể chia làm ba loại to, nhỏ và vừa. Cây trồng sau ba năm sẽ có đường kính từ 7- 13cm, lúc này có thể mang đi tiêu thụ được, người ta thường phân loại để đóng gói.

Sau hai năm trồng, củ hoa sẽ có đường kính từ 5-6cm, loại này là loại vừa, củ có hình dạng bầu dục, được gọi là "củ hoa giống". Loại này chỉ để tiếp tục chăm sóc sẽ cho hoa.

Sau một năm trồng, củ có đường kính 3-4cm là loại nhỏ, loại củ mới hình thành. Loại có đường kính 1,5-2cm gọi là mầm cây.

Thông thường, sau một năm trồng, loại to có thể xếp vào loại củ giống, loại nhỏ gọi là củ cạnh hoặc mầm sườn dùng làm giống trồng tiếp vụ sau.

Hoa Thủy Tiên Chương Châu củ hoa to, các mầm sườn luôn ở thế đối xứng, vì vậy phần nhiều tạo thành ba loại hình củ khác nhau.

Loại hình chữ "sơn" (山), người trồng hoa gọi là "hoa giá bút".

Loại tròn bẹt (như củ xu hào bánh xe) gọi là "Bà tử hoa".

Loại tròn hình quả trứng gọi là "Bào tử hoa".

Ngoài ra còn có loại "Hoa cật chân" (thiếu một bên chân củ hay củ chính nghiêng lệch hẳn sang một bên), loại "hình hoa sen" - liên hoa tạo hình - xung quanh củ chính có nhiều củ cạnh.

Chính vì tính đa dạng trên, Thủy Tiên Chương Châu đã gợi ý cho những người yêu thích hoa nhiều kiểu tạo hình đẹp và đặc sắc.

b. Rễ

Rễ Thủy Tiên thuộc nhóm rễ chùm, mọc ở dưới thân củ tạo thành 3-7 lớp xoắn. Rễ màu trắng đục, có hình trụ dài rất dễ đứt.

Rễ mọc dài và không phân nhánh, rễ dài nhất có thể tới 50cm.

1- Thủy tiên đem hoa : 2- Gà trống báo sáng
 3- Bầy rươi chúc thọ : 4- Phương hoàng chào xuân

5- Non sông gấm vóc ; 6- Thuận buồm xuôi gió
7- Lãng hoa mưa xuân ; 8- Chậu hoa đen giản

Nhiều thân củ ở phía dưới có thể mọc mầm, không có hoa gọi là "đế thùng" (lậu đế), hoa yếu ớt, rễ ít và ngắn.

Vì vậy, sự dài ngắn, khô yếu, màu sắc đậm nhạt, số lượng ít nhiều của bộ rễ đều ảnh hưởng trực tiếp đến sự sinh trưởng và phát triển của hoa Thủy Tiên.

c. Lá

Lá mọc ra từ thân củ, có màu xanh đậm hoặc hơi nhạt, lá dài dày và mềm, gân lá thẳng, phía đầu lá hơi tròn, trên mặt lá có lớp phấn trắng mỏng. Bản lá rộng từ 1,5-5cm, dài 40-90cm ; mỗi mầm có từ 4-8 lá. Khi có tới 5 lá thì cây có thể nở hoa. Nếu lá rộng và to thì khoảng 4 lá là nở hoa. Cây nhiều lá quá sẽ không có hoa.

Những người trồng hoa và buôn hoa thường căn cứ độ rộng hẹp, dài ngắn, dày mỏng, màu sắc đậm nhạt hoặc độ to nhỏ của cuống lá để phân biệt đánh giá chất lượng và khả năng củ hoa.

d. Hoa

Thân giò hoa mọc ra từ giữa cụm lá, giữa thân rỗng thành hình ống, cao khoảng 25-45cm.

Nếu thân giò hoa to, gân nhỏ sẽ là củ mọc ra hoa cánh kép.

Nếu thân giò hoa nhỏ, gân nhỏ sẽ là củ mọc ra hoa cánh đơn.

Hoa nở ra xòe hình quạt, cánh hoa trắng mỏng mảnh có năm đến sáu cánh, đài hoa màu vàng đậm ở giữa có nhụy hoa thơm ngào ngạt. Các lớp hoa như chiếc ô mọc ra từ đầu cành, từng nụ hoa lại có một lớp màng trắng

mỏng bao bọc. Thông thường một chùm hoa có từ 5-7 bông hoa nhỏ, nhiều nhất có tới 16 bông.

Khi nở, giò hoa thẳng, đôi khi hơi rủ xuống dài hoa khoảng 2cm, có khi mọc dài hơn.

e. Quả

Quả Thủy Tiên thuộc loài khô nẻ, lớp vỏ có thể tách ra khi quả già nhưng trong quả không có hạt giống để sinh sôi và phát triển.

III. TẬP TÍNH SINH THÁI

Thủy Tiên Trung Quốc phải trồng từ hai đến ba năm mới ra hoa. Nếu đem gieo trồng mầm giống vào cuối mùa thu (tháng 9 đến tháng 10 âm lịch), tháng 5 năm sau, lá vàng khô, tháng 6 bắt đầu không nảy chồi và phát triển nữa, thân củ thành hình cầu, nằm dưới lòng đất.

Trong thời gian ngừng đâm chồi nảy lộc, củ Thủy Tiên vẫn tiến hành các hoạt động sinh lý và sinh hóa. Thủy Tiên sinh sôi và phát triển bằng những mầm ở bên sườn củ mẹ.

Năm thứ hai, sau một thời kỳ dự trữ, ngừng đâm chồi nảy lộc trong đất, cuối vụ đông củ ra hoa, mỗi củ một giò hoa.

Thủy Tiên sinh sôi và phát triển bằng mầm sườn, cho nên đến năm thứ hai, khi củ qua giai đoạn ngừng đâm chồi nảy lộc thì tiến hành tách các mầm sườn ra, tới mùa thu đem trồng lại, mùa đông củ đã có thể ra hoa.

Trong số cây trồng lấy từ mầm sườn sau một năm (loại đã trải qua hai năm tuổi) và loại mầm sườn trồng

được hai năm (loại đã trải qua ba năm tuổi), chọn lấy củ to, phẩm chất tốt, làm cây trồng đến mùa thu sau, khi cắt tỉa đem trồng lại chăm sóc kỹ càng. Năm sau nữa, sẽ được một củ hoa Thủy Tiên to, có các mầm sườn cân đối, là củ hứa hẹn sẽ ra nhiều hoa, ta được củ hoa phẩm chất tốt nhất.

Trong các giai đoạn sinh sản và phát triển của củ hoa như thời kỳ sinh trưởng, thời kỳ củ phình to, thời kỳ phân hoá mầm và hoa, thời kỳ ra hoa; củ hoa Thủy Tiên đều có các điều kiện môi sinh phù hợp với các đặc điểm riêng của rễ, thân, lá và hoa.

Thời kỳ phát triển (sinh trưởng) củ cần bảo dưỡng ở khí hậu thoáng mát, nhiệt độ thích hợp là $10^{\circ} - 20^{\circ}\text{C}$, lúc này củ có thể chịu được nhiệt độ thấp $0^{\circ} - 2^{\circ}\text{C}$ trong thời gian ngắn.

Mùa xuân, củ hoa phình to.

Mùa khô, ở nhiệt độ 26°C Trở lên, củ phân mầm và hoa. Rễ củ qua một thời kỳ không phát triển, đến thời kỳ nhiệt độ cao, có thể ra rễ nhưng không ra lá. Lá sẽ phát triển khi nhiệt độ dần dần hạ thấp. Đến nhiệt độ $6^{\circ} - 10^{\circ}\text{C}$ thì đài hoa xuất hiện.

Trong thời kỳ ra hoa, nếu nhiệt độ môi trường quá cao thì củ hoa không tốt hoặc co lại, không ra hoa.

Thủy Tiên thích ánh nắng nhưng cũng chịu được bóng râm, vầng rễ nuôi dưỡng cho Thủy Tiên ra hoa.

Ánh nắng kéo dài sẽ hạn chế lá phát triển, có lợi cho đinh hoa vươn dài, cao lên trên lá.

Thời kỳ sinh trưởng, Thủy Tiên cần được bón phân và cấp đủ nước, nếu thiếu nước, củ hoa sẽ phát triển không tốt, gây ảnh hưởng về sau.

Sau giai đoạn sinh trưởng là thời kỳ củ hoa cần được khô ráo, nếu không sẽ ảnh hưởng đến sự phân hóa hoa và mầm. Đất trồng củ Thủy Tiên cần tơi, xốp và mịn, trung tính hoặc hơi chua.

IV. GIỮ GÌN, ĐÓNG GÓI PHÂN LOẠI, BẢO QUẢN THỦY TIÊN

Do không đề cập đến khâu trồng Thủy Tiên, nên ở đây ta chỉ quan tâm khai thác Thủy Tiên củ của Chương Châu hoặc các vùng khác của Trung Quốc, Hồng Công khi chúng đã đủ điều kiện đem sử dụng vì Thủy Tiên củ những vùng này tương đối phù hợp về môi sinh và các điều kiện khác của nước ta.

1. Cất giữ củ Thủy Tiên

a. Điều kiện cất giữ

Trong thời gian cất giữ, củ Thủy Tiên vẫn tiến hành các hoạt động sinh lý và sinh hóa.

Mầm, hoa phân hóa phát dục vào trước và sau tiết "Thu phân" (bắt đầu có sự phân hóa ở nhiệt độ 26°C). Từ "Lập đông" đến trước và sau tiết "Tiểu tuyết", theo sự hạ thấp của nhiệt độ mới đâm lá. Ở nhiệt độ từ $6^{\circ}-10^{\circ}\text{C}$ thì ra đài hoa.

Vì vậy, phải cất giữ bảo quản củ hoa Thủy Tiên ở nhiệt độ 26°C mới bảo đảm. Độ ẩm bảo quản cũng không được quá cao, độ ẩm tương đối trước tiết "Bạch lộ" trong thời gian cất giữ là 35-48% được coi là độ ẩm tiêu chuẩn; lấy khô ráo làm tiêu chuẩn có lợi cho việc phân hóa hoa và lá, nâng cao tỷ lệ ra hoa của Thủy Tiên.

Sau tiết "Thu phân", độ ẩm là 40-50%, phải chú ý để phòng gió mùa đông bắc làm héo lớp vỏ ngoài củ, tiêu hao chất dinh dưỡng đồng thời làm ảnh hưởng đến sự phát dục của mầm và hoa.

b. Chú ý

- Phòng chứa Thủy Tiên phải đảm bảo không khí mát mẻ, thoáng khí, có các tầng cách nhiệt. Hướng cửa gió nên quay về phía Nam hoặc Đông Nam, có bố trí các cửa thông gió về hướng Nam, Bắc, cửa đủ khả năng hấp thụ ánh sáng tốt. Sàn nên lát một lớp ván gỗ khô ráo, sạch sẽ chống ẩm ướt.

- Sau khi lựa chọn xong củ mới đem cất giữ. Trước khi cất giữ một tuần, dùng bột lưu huỳnh để hun tiêu độc phòng bảo quản, cứ 20m^2 dùng 10-15gram bột lưu huỳnh. Đóng chặt cửa sổ, đặt than gỗ đã đốt cháy lên một hòn ngói (hay gạch) đổ bột lưu huỳnh vào đặt trong phòng, cho bột cháy để hun. Người hun phòng lập tức ra khỏi phòng, đóng cửa ra vào lại. 30ph sau mở cửa thông gió 24h. Cũng có thể dùng thuốc trừ sâu Vô pha tốc 5% để phun tẩy độc phòng, phun xong thông gió 24h mới xếp củ Thủy Tiên vào.

- Củ Thủy Tiên xếp vào bảo quản nên chia làm ba loại to, vừa và nhỏ, riêng biệt từng loại để tiện tuyển

chọn, phân loại đóng gói bán. Những củ hoa bị bệnh như bị thương, nhiễm độc thối ủng không được đưa vào phòng tránh lan truyền sang các củ khỏe mạnh làm hỏng thêm. Củ có bệnh nhất định đốt bỏ.

- Trước khi đưa vào kho, trong phòng nên xếp các sọt hình trụ đan bằng tre để thông khí và tỏa nhiệt. Cứ 1-1,2m xếp một cái. Nếu củ Thủy Tiên ít, có thể xếp thành tầng xung quanh sọt thông khí.

Nếu lượng củ nhiều, có thể đổ nhẹ nhàng thành đống xung quanh sọt thông gió. Sọt nên làm theo qui cách đường kính 25cm cao 1,5-1,8m, cũng có thể cao hơn kích thước đó 30cm. Tùy độ cao, xếp đặt Thủy Tiên sao cho củ không vì rơi mà dập vỡ.

- Khi cất giữ, cứ 3-4 tuần kiểm tra một lần. Nếu phát hiện có dấu củ thối nát hoặc bị bệnh thâm đen thì vứt bỏ ngay, mở cửa sổ thông gió, phòng bệnh nấm đen phát triển gây lây lan. Nên đóng cửa, chống dột hắt trước khi trời mưa làm củ ướt, hỏng.

2. Đóng gói phân loại

a. Đóng gói

Thủy Tiên Chương Châu lấy cách đóng gói truyền thống của sọt nhỏ (hoặc hộp giấy nhỏ) làm đơn vị tính toán. Mỗi sọt (hộp) đựng 20 củ loại đặc biệt, gọi là loại đặc biệt. Thứ tự theo đó là các loại 30, 40, 50, 60 củ. Loại 20-30 củ là loại to xếp vào hạng 1, loại 40 củ là loại hai (loại vừa), loại 50-60 củ là loại ba (nhỏ).

Bảng phân loại tham khảo

Loại	Đơn vị	Hộp nhỏ (2 củ)	20 củ	30 củ	40 củ	50 củ	60 củ
Chu vi củ chính	cm	26 ↑	25 ↑	23-25	21-23	19-21	17-19
Số hoa một củ	bông	6-7 ↑	6 ↑	5 - 7	3 - 5	2 - 4	1
Mầm sườn	cặp	Hoàn thiện 1-2	Hoàn thiện 1-2	Hoàn thiện 1	Hoàn thiện 1	Hoàn thiện	Không đều

b. Chọn và phân loại phẩm chất củ Thủy Tiên

Nếu dùng Thủy Tiên để trên tường, trồng đất trong chậu cảnh có đất cát hoặc tía hoa, ghép cảnh tạo hình hay tạo hình tượng lớn đều nên dùng loại nhỏ (thứ 50-60 củ thùng) kinh tế hơn. Nếu muốn cắt tía tạo hình trên chậu cảnh nghệ thuật, hoặc tạo dáng các tác phẩm xứng đáng, phải chọn loại to hay loại trung bình có hình thái bề ngoài ưu thế.

Tâm lý và hy vọng của người chơi hoa nói chung, đều muốn có những củ hoa phẩm chất tốt, khỏe mạnh. Muốn vậy, phải biết chọn những củ hoa vừa ý.

Thông thường, trên thị trường người ta xếp rải các củ hoa để bán. Tuy chỉ rõ đẳng cấp cũng không tránh khỏi sự xa cách với các tiêu chuẩn nói trên. Cần kiểm tra vòng hông củ, xem thân, hình thái, màu sắc, không chế tính toán trọng lượng, dự tính mầm hoa để chọn lựa.

*** Ước lượng vòng hông củ - Tính trọng lượng củ hoa :**

Dùng thước nhỏ đo đường kính hông củ hoặc tính toán độ nặng nhẹ củ hoa so với các bảng tham khảo.

Thời kỳ đầu và thời kỳ giữa từ tiết "Sở thú" đến tiết "Sương giáng" chọn củ có đường kính lớn hay tương đối nặng thì tốt. Thời kỳ sau, trước và sau tiết "Tiểu tuyết", lúc các mầm hỗn hợp trong củ dần dần chỗi ra ngoài thành lá, lúc này nên chọn củ loại vừa, khỏe mạnh và đàn hồi tốt là phù hợp nhất.

Nếu củ quá mềm, mất thể trọng nhưng có vẻ như vẫn khỏe thì cũng chỉ là những củ tồi, đa số củ có bệnh hoặc là củ mới trồng được hai năm đem trộn lẫn vào bán "mập mờ".

*** Quan sát hình dạng, phân biệt màu sắc :**

Biết quan sát hình dạng bên ngoài của củ chính (củ mẹ), mầm sườn, vầng rế và phân biệt tốt màu sắc khi chọn lựa là điều hết sức cần thiết.

Phẩm chất tốt xấu của củ hoa cũng có sự khác nhau. Củ có phẩm chất tốt thường có hình dạng :

- Củ chính hình tròn elíp, các mầm xếp đều trên một vách đứng. Khi ra lá, lá rất đều, rất dễ phân biệt mầm lá và đỉnh hoa, cuống hoa. Khi ra hoa, hoa to nhỏ tương đối đều.

- Hình trái đào : lưng và bụng củ chính mọng căng như trống, củ như cục thịt nạc mỡ màng. Mầm hoa (hoa bao tử) trong củ có 1-2 hàng mầm hỗn hợp không có quy luật. Giữa đoạn đầu thường có một hàng mầm hỗn

hợp chủ yếu là mầm hoa, còn lại các mầm khác là mầm lá, cá biệt có củ đường kính thật to. Các mầm sườn hầu hết là mầm lá, củ đủ ba năm tuổi ít có mầm hoa, nghĩa là đình hoa nhiều cuống hoa, hoa lại quá nhỏ.

- Hình giá bút : như hình chữ "Sơn" (), thân tương đối cao. Khi củ chính hoàn chỉnh, dễ tách ra các cánh mới xếp như bàn tay, khoảng cách của chúng rõ ràng, cứ một thân một mầm hoa. Hoa như nhung, lồi to nhiều nhụy hoa, nhiều như ngọc lung linh (hoa kép).

Thủy Tiên "Bạch Diệp" các đường góc bên ngoài tương đối thô, xếp hàng rộng rời (hoa đơn).

Hoa Thủy Tiên "Ly rượu" văng rể rộng và rậm rạp, xum xuê.

Tóm lại, quan sát kỹ củ chính, chọn các củ có bụng, lưng phình to, thân củ cao, đình mầm ở giữa, hai bên phẳng rộng là củ tốt. Chỉ những củ chứa nhiều mầm hoặc phát dục no đủ, cường tráng, mầm sườn ngay ngắn đối xứng, mập mạp, to, mới là những củ tốt, thường có mầm hoa bên trong.

Nếu mầm sườn có đình hoa, thì trong củ chính nhất định có 1-2 đình hoa. Những củ tầng vỏ ngoài thô dày, văng rể to khỏe rậm rạp là củ tốt, thường ứng với những củ đã trồng ba năm.

Ngược lại, vỏ ngoài mỏng như vỏ hành, tõi, màu vàng nhạt, bóng, mô mỏng dễ vỡ, dễ bong ra, mầm rể ít, rể chùm ít và nhỏ là loại củ mới trồng có hai năm. Ngoài ra, những củ có mầm hỗn hợp mọc xuyên ra từ gốc củ (văng

đĩa), là củ kém, hầu như không có bào hoa, gốc thối không có mắt rễ, đỉnh hoa rất ít, hoa không nhiều.

*** Tính mầm và hoa**

Vào thời kỳ tiết "Tiểu tuyết", nhiệt độ ngoài trời ngày một hạ thấp, các mầm hỗn hợp ở trong củ đã dần dần ra lá ở đầu củ, lúc này hoa cũng nằm trong lồng hoa. Nếu lá ra quá sớm, chứng tỏ Thủy Tiên vẫn chưa đủ "tuổi" nên phát dục sớm, lá của nó nhỏ, gầy và dài. Ngược lại, nếu lá ra chậm là củ tốt, loại củ đủ "tuổi". Cơ mầm lộ ra như mầm măng, gốc củ to thô, đầu lá tròn mập dày.

Đặt tay lên củ hoa, quan sát chi tiết sẽ thấy cảm giác xốp, mập, to, chứng tỏ củ mẹ có nhiều hoa.

Như vậy, căn cứ vào đầu hoa to nhỏ, kích thước Thủy Tiên, chu vi dài ngắn của củ hoa, có thể ước tính ra số mầm hoa đang chín trong củ nhiều hay ít. Chọn lựa kỹ củ hoa, cân nhắc mạnh dạn trong kỹ xảo tạo hình, nắm vững nghệ thuật tạo hình bạn sẽ ngày càng sáng tạo ra những tác phẩm đẹp sống động.

Chương III

TẠO HÌNH NGHỆ THUẬT VÀ GỘT TỈA THỦY TIÊN

I. HÌNH THÁI VÀ ĐẶC TRƯNG CỦA CỦ THỦY TIÊN

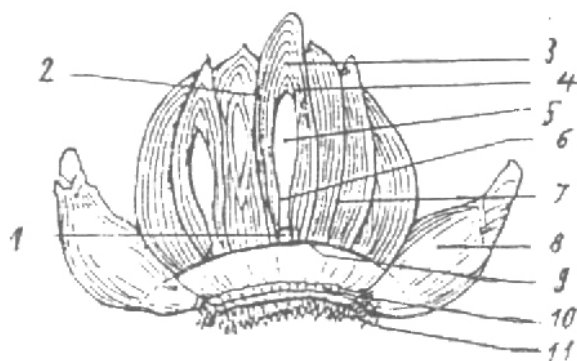
Nhìn hình dáng bên ngoài, củ Thủy Tiên Chương Châu rất giống củ hành tây gồm củ to (củ mẹ) và nhiều củ nhỏ hơn (củ con).

Thân mẹ củ Thủy Tiên béo to, hình trái đào, thường gặp loại có hai mầm nhỏ mọc hai bên sườn. Vỏ thân củ dày mỏng màu sữa mọc ở trên vầng thân (gốc), từng lớp từng lớp vòng quanh củ khỏe mạnh. Vầng rễ ở bên dưới gốc củ, trên gốc củ có mọc nhiều mầm non. Thể mầm xếp thành hàng hình chữ nhật kẹp vào giữa các lớp vỏ củ, đó là các ống màu lục nhạt gọi là bào mầm. Trong bào mầm có lá và đỉnh hoa (còn gọi là tia hoa). Đỉnh hoa do bào hoa và cuống hoa tạo thành. Phía gốc có vầng rễ màu sữa hình tròn.

Khi Thủy Tiên đến độ "chín", giũ bỏ đất ở bộ rễ, sau khi phơi khô cho lớp vỏ ngoài biến thành màu sẫm, người ta phân loại đưa vào kho để bán.

Hình 3-a - Cấu tạo bên ngoài củ Thủy Tiên

Hình 3-b - Cấu tạo bên trong củ Thủy Tiên

1. Cấu rế	5. Bào hoa	9. Mạch cát (vết cát)
2. Bào mầm	6. Cuống hoa	10. Rế non (dưới)
3. Thân ngà	7. Lá cạnh	11. Rế già
4. Lá	8. Mầm sườn (cạnh)	

II. NGUYÊN TẮC GỌT TỈA, TẠO HÌNH NGHỆ THUẬT HOA THỦY TIỀN

Thủy Tiên có sức sống mạnh, thích ứng rất tốt. Vỏ củ, bào mầm lá, cuống hoa, tuy qua tĩa nhưng sau vài ngày là có thể lành lặn.

Chỉ cần đảm bảo cho bộ phận gốc, vầng rễ, các bào mầm và lá đỉnh hoa còn để lại không bị thương là cây có thể phát triển bình thường.

Tạo hình Thủy Tiên ngoài việc vận dụng hình thái sinh trưởng đặc biệt của Thủy Tiên thì điều chủ yếu nữa là thông qua cắt, gọt, tỉa để phá bỏ một số tổ chức tế bào củ tạo thành những hình thái kỳ dị như ý muốn.

Thực hiện được điều đó là do vỏ củ, bào mầm lá và cuống hoa qua cắt, tỉa, gọt dũa các tổ chức tế bào bị phá, tuy được làm lành nhưng sự sinh trưởng cũng bị kiềm chế, kiểm soát. Ngược lại, bên phía củ không bị cắt gọt vẫn phát triển bình thường. Sự phát triển mất cân đối có chủ động do vận dụng tốt công nghệ cắt, tỉa, gọt, cạo và kỹ thuật thủy dưỡng có thể làm cho lá cây uốn lượn, khổng chế độ cao thấp cũng như vị trí lá và giò hoa phù hợp với yêu cầu tạo hình nghệ thuật.

Dĩ nhiên, qua thực hành gọt tỉa tạo hình, với đôi bàn tay khéo, óc thẩm mỹ được sáng tạo rút kinh nghiệm, chúng ta sẽ có những tác phẩm nghệ thuật từ hoa Thủy Tiên ngày càng ưng ý.

1. Phương pháp cắt tỉa, cạo gọt vỏ củ

Qua cắt tỉa cạo gọt, vỏ củ tuy thay đổi không nhiều nhưng mặt thân trắng sạch trang nhã. Cho nên, khi cắt

tia cần cố gắng đưa lưỡi dao gọt sao cho vết dao ngay ngắn, vết rạch rõ ràng, tập trung cao vào việc thực hiện những ý tưởng trên củ hoa.

Nếu muốn cầu hoa phát triển rộng ra, phải cắt nốt phần vỏ củ nhưng phải đảm bảo sự cân đối, thẳng bằng giữa các cạnh để tạo hình một sản phẩm đẹp. Vết cắt gọt sạch sẽ, dứt khoát sẽ tránh được giáp vỡ, phòng và ngăn chặn sự thối nát do ô nhiễm gây ra ; ngăn chặn tích cực sự biến chất gây thối rữa hỏng củ làm ảnh hưởng đến mặt ngoài vỏ củ, hạn chế sự sinh trưởng của cây.

2. Phương pháp cắt tia, cạo gọt bào mầm

Bào mầm được cắt tia, cạo gọt, khi thủy dương sẽ phát triển chậm. Bào mầm sạch như ngọc, trong như tuyết (còn gọi là ngọc trắng), mọc ở giữa lá như mặc áo xanh thất dai, màu sắc tươi tắn, chỗ rộng thì mập mạp, chỗ hẹp thì gầy dài.

Cắt gọt xong, bào mầm sẽ lộ ra cùng lá và hoa với hòa sắc đẹp là cụm chất liệu chủ yếu để tạo hình.

3. Phương pháp cắt tia lá

Nếu không qua cắt tia, lá Thủy Tiên chỉ vươn thẳng lên trên như lá hành, lá tỏi, nhiều khi còn lấn át làm cho cầu hoa rũ xuống như ở ngoài tự nhiên. Muốn làm cho lá thấp, uốn cong, khống chế hướng phát triển của chúng, bắt buộc phải cắt tia cho phù hợp.

Những cách cắt tia tạo thế lá thường gặp là :

+ *Thế lượn vòng :*

Phải cắt xén đi nửa độ rộng từ đầu xuống cuối lá. Với phần lá ở mép trong củ, có thể dùng dao nhọn ba cạnh theo mạch lá cắt xuống đến phần cuống lá. Như vậy, mới có thể làm lá phát triển luôn luôn ở thế uốn cong.

Trong khi cắt xén lá phải chú ý :

- Đưa lưỡi dao theo chiều mạch lá chính xác, không được cắt đứt lá, tia lá theo chiều dọc.

- Không được làm tổn thương cuống hoa để tránh làm héo lá và hoa câm (không nở được).

- Nếu cắt xén đi $\frac{3}{5}$ độ rộng của lá cho đến cuống lá, lá sẽ càng uốn cong hơn, càng xuống thấp hơn như nằm xếp xuống (thế càng cua).

- Từ đầu lá cắt xén đi $\frac{1}{3}$ độ rộng của lá xuống tới cuống lá, lá sẽ uốn thành hình vòng cung lớn ở thế hơi cao hơn thành hình càng cua lớn.

+ *Thế lông vũ*

Phải căn cứ vào vị trí khác nhau của lá để tiến hành cắt tỉa thành hình dáng lông vũ đa dạng.

Thí dụ :

- Tạo hình đuôi phượng hoàng, lông ở giữa đuôi vừa to, dài, hơi cong. Từ đầu lá cắt xén đi $\frac{1}{3}$ độ rộng của lá, cạo khê một chút vỏ mỏng tạo hình những lá có hình vòng cung rộng. Theo chiều cao, lá bị cạo đi lớp vỏ mỏng sẽ cong xuống thành hình vòng cung tương đối to cân xứng với lông vũ hai bên đuôi chim phượng.

Ngược lại, nếu xén đi 1mm độ rộng từ giữa đến đầu lá, chỗ bị cắt xén cạo nhẹ đi một ít vỏ mỏng, chiếc lá sẽ bị cong một cung tương đối lớn mà hẹp. Chỗ đối xứng với mầm lá hai bên, phía ngoài từ đầu lá cắt xén đi 1mm độ rộng của lá xuống tới chân lá, ở giữa cạo đi một lớp vỏ mỏng, lá tạo thành vòng cung lớn. Ba loại lá kiểu này sẽ tạo thành lông đuôi phượng hoàng.

- Tạo hình đuôi gà đơn giản hơn.

Có thể từ giữa lá cắt xén đi 2mm độ rộng của lá dọc xuống chân lá, ở giữa phần lá bị cắt cạo đi một lớp vỏ mỏng, tạo hình những lá hình vòng cung tương đối hẹp dạng đuôi gà.

Các lông nhỏ phải cắt xén đi 1/2 độ rộng của lá, với những thao tác tương tự là được.

Lông của các loài cầm thú có thể căn cứ vào độ rộng, hẹp, to, nhỏ của các hình vòng cung để cắt xén lá.

4. Phương pháp cạo gọt cuống hoa

Cuống hoa nếu không có tác động của dao sẽ cùng nhau mọc thẳng. Phải chủ động khống chế độ cao thấp, vị trí và dáng vẻ ngồng hoa thông qua việc cạo lớp vỏ mỏng ở cuống hoa để tạo ra :

+ *Hoa tăng cao :*

- Vươn cao tự nhiên thì không cần động dao.

- Trên cuống hoa, đoạn gần đế hoa cạo một ít vỏ mỏng, phía sau chỗ cạo không động dao. Hoa vẫn mọc cao nhưng đoạn đầu (chỗ bị cạo) hơi cong, dáng tạo nhả.

13- Duy nhất : 14- Trà đậm hương xuân
15- Chậu đồng bình minh : 16- Khúc nhạc thiên thai

9

10

11

12

9- Bánh voi mùa xuân : 10- Rồng vàng đón mây
11- Sư tử thực giác : 12- Hạnh phúc

+ Hoa tầng trung (lớp giữa)

- Trên cuống hoa cạo nhẹ đi $\frac{1}{5}$ vỏ mỏng cuống hoa cho tới gốc cuống. Chỗ cuống hoa còn ẩn trong thân thì dùng dao 3 cạnh nhọn lách tới gốc cuống (rể cầu) cạo nhẹ. Gốc cuống bị thương có thể hạn chế cuống hoa phát triển.

- Chú ý không đưa dao quá phạm vào quá sâu làm đứt cuống hoa, làm hoa cầm (không nở được) hoặc cuống bị bẻ cong quá mức cần thiết, điều chỉnh chính xác hoa ở tầng giữa.

+ Hoa tầng thấp

- Theo chiều cuống hoa, cạo đi $\frac{1}{3}$ lớp vỏ mỏng của cuống cho tới gốc cuống hoa. Khi phát triển hoàn chỉnh, cuống hoa sẽ uốn cong xuống thành hoa tầng thấp.

- Lưu ý tránh tình huống lá đè xuống tầng thấp nhất làm hoa không nở được bằng cách điều chỉnh kịp thời khi thủy dương.

+ Phương hướng của hoa

- Cuống hoa bị cạo ở phía nào, hoa sẽ bị cong về phía đó.

- Bào hoa và gốc hoa không được cạo gọt. Trong cắt tia, cạo gọt tuyệt đối không được để hai bộ phận này bị thương nếu muốn có những sản phẩm tốt.

- Gốc sạch sẽ, không giáp, thối, nẫu sẽ to khỏe giúp cây phát triển mạnh mẽ.

III. DỤNG CỤ CẮT TỈA, CẠO GỌT HOA THỦY TIÊN

Ứng với công việc gì cũng cần có dụng cụ thích hợp. Dụng cụ thường dùng cho hoa Thủy Tiên trong tạo hình nghệ thuật gồm

1. Dao cắt tỉa hoa

Là loại dao, người chơi hoa Thủy Tiên sau một thời gian dài cắt tỉa, thực hành rút kinh nghiệm sáng tạo ra. Toàn dao dài 18cm (chuôi dao dài 10cm, lưỡi dao 8cm), ba cạnh rộng 1,5cm, lưỡi dao thẳng, sống dao khum tới đầu lưỡi, sống dao dày 3mm, đuôi dao có một vòng nhỏ.

Loại dao này hình thù độc đáo, sử dụng nhẹ nhàng tinh thích hợp cao, cắt tỉa được nhiều dạng.

Đặc biệt thích hợp trong việc mở nắp, tách khe, tước ào mầm, tách cánh... thuận tiện (h 3-1).

2. Dao lưỡi vát lưỡng dụng

Là dụng cụ chủ yếu phối hợp giữa dao truyền thống với công cụ cắt tỉa tu mỹ nhỏ.

Dao dùng để bóc, cắt, khắc, cạo, gọt bằng và chỉnh hình.

Dao dài 18cm, một đầu là lưỡi vát hình ba góc, góc giữa lưỡi và sống dao trên dưới 45° . Sống dao dày chừng 2mm, lưỡi dao dài khoảng 3cm (h 3-2).

3. Dao tròn nhọn lưỡng dụng

Đây là dụng cụ chuyên dùng để cắt xén lá (đoạn lá dẫu trong củ tới gốc lá). Dao dài 18cm, một đầu lưỡi tròn. Lưỡi dao hình vòng cung tròn dài khoảng 5mm, mép

ngoài cung có độ vát, khi chẻ lá tránh được việc làm bị thương bào hoa.

Đây là dụng cụ đặc chế để chẻ lá (còn gọi là dao cắm). Đầu kia dao hình thoi, đoạn cuối mài nhọn ba cạnh tiện cho việc cao vô cuống hoa hoặc lá ở phần còn dấu trong củ (h 3-3).

4. Dao lưới tròn lưỡng dụng

Dao dài 18cm, chuôi dao nhỏ hình tròn.

Một đầu dao là lưới dao hình tròn dài khoảng 3mm.

Đầu kia cũng là lưới dao hình tròn dài trên dưới 5mm hơi cong hình chìa khóa để nạo khoét phía trong củ (như dùng nạo khoét tạo hình ấm trà) (h 3-4)

5. Kẹp (h 3-5)

Gồm hai loại kẹp mũi nhọn và kẹp mũi cong.

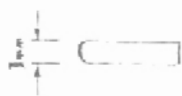
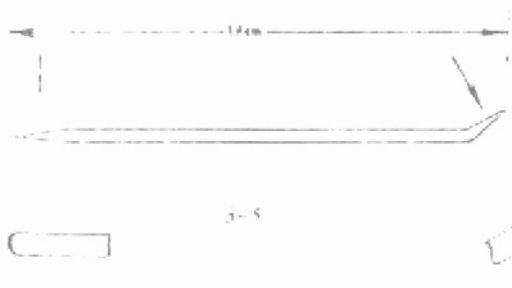
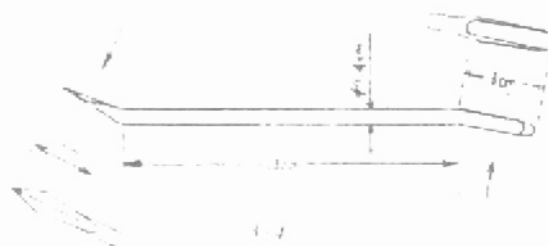
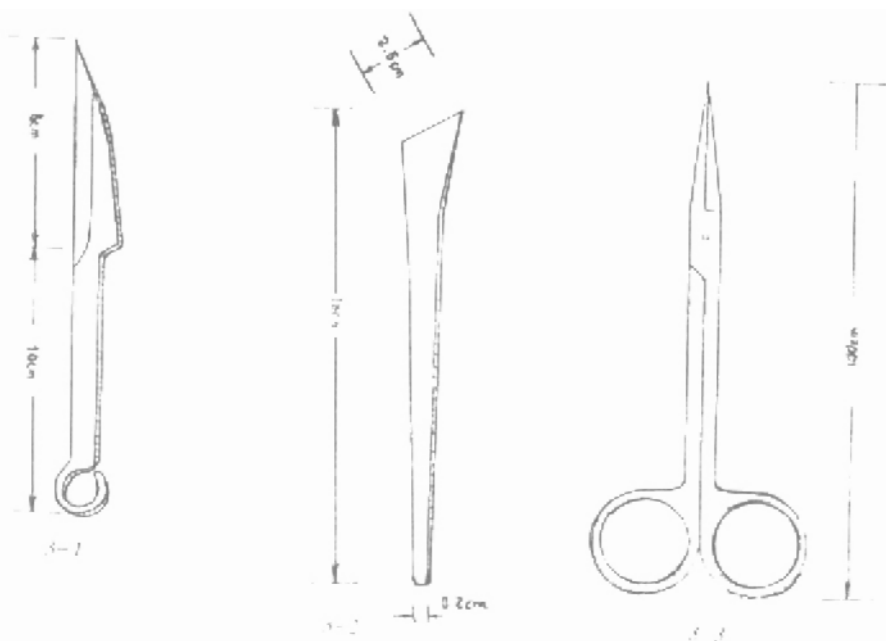
Mỗi loại nên có một cái, tốt nhất dùng loại kẹp dùng trong y khoa.

Kẹp dùng làm sạch các mẫu vụn khi cắt tỉa, thao tác tỉ mỉ tế nhị ngón tay không làm được, còn dùng để chỉnh hình lá, hoa, cuống hoa và nụ hoa.

6. Kéo nhỏ (h 3-6)

Tốt nhất, nên dùng kéo không gỉ của y khoa.

Kéo lưới nhỏ dài nhọn và kéo cong lưới, mỗi loại một cái.

Kéo dùng sửa lá, vỏ củ và khi cắt tia tạo hình. Trong quá trình thủy dương ta dùng kéo cắt bỏ các lớp vỏ, lá mục, tia bớt rễ và nhụy hoa.

7. Kim mũi nhọn

Là loại kim nhô, có mũi nhọn để tiện lách tia, có lưỡi cắt dùng cắt dây sắt, đầu kim to, que tre mảnh và các cầu hoa...

IV PHƯƠNG PHÁP CẮT TIA HOA THỦY TIỀN

A. Phương pháp cơ bản

Có thể chia làm ba bước

1. Làm sạch củ :

Trước khi cắt tia, cần bóc lớp vỏ ngoài màu sẫm đi, rửa sạch lớp đất ở rễ và các tạp chất gây thối nát khác để tránh tình trạng khi thủy dương vỏ củ và rễ khỏi bị ô nhiễm gây mục nát.

(h. 3-7) bên trái : củ chưa làm sạch
bên phải : củ đã làm sạch

2. Mở nắp

Bắt đầu động dao trên mặt củ theo độ vòng của củ, tay trái giữ nhẹ củ ; tay phải cầm dao truyền thống men theo vầng rế, cách vầng rế 1cm rạch một đường cong, men theo đường rạch tách bóc vỏ củ ra cho tới đầu củ để lộ toàn mầm củ (h 3-8) và (h 3-9).

3-8

3-9

3. Tách khe

Tách bóc lớp vỏ củ, lớp vỏ giữa các mầm để khe giữa các mầm rộng ra tiện cho việc cắt tua cạo gọt các lá và cuống hoa.

S. 10

S. 11

Tách khe có hai cách :

- Cắt, bóc tách bằng dao lưỡi vát và dao phát nhỏ.
- Sử dụng lưỡi dao truyền thống xuyên vào khe lách bóc. Cách này thích hợp với người thuần thục có kinh nghiệm (h 3-10) và (h 3-11).

3-12 3-13

4. Bóc bào

Bóc lớp bóc mầm, đưa mầm lộ ra ngoài.

Thường dùng dao lưỡi vát, đặt ở đầu bào mầm bóc lớp vỏ bào thuận theo hướng gốc để tránh làm cho bào hoa tổn thương (h 3-12) và (h 3-13).

5. Rạch xén lá

Đưa vào yêu cầu tạo hình, xác định vị trí và độ rộng của vết rạch. Trước hết, dùng dao lưỡi vát mở một vạch ở đầu lá, dùng dao lưỡi tròn men theo lá rạch một vết từ đầu xuống tới cuống lá.

Dao lưỡi vát, lưỡi dao hình cung có độ vát nhất định, sử dụng thuận lợi cho việc rạch xén lá, tránh được thương tổn cho bào hoa.

Nếu cần rạch từ đầu tới cuống lá, cụ thể sử dụng dao nhọn ba cạnh, theo mạch lá cắt từ trên xuống. (h 3-14) và (h 3-15).

3-15

6. Cạo cuống hoa

Theo yêu cầu tạo hình, xác định phương hướng và phân lượng cần cạo của lớp vỏ mỏng ở cuống hoa.

Có thể sử dụng dao lưỡi vát, cạo từ đầu xuống gốc cuống hoa. Nếu cần cạo tới gốc cuống thì phải dùng dao nhọn ba cạnh, men theo cuống hoa cạo dần xuống chân cuống, hết sức cẩn thận kéo đứt cuống hoa. Khi cạo lớp vỏ mỏng của cuống hoa còn phải đảm bảo không làm tổn thương thân cuống (h 3-16) và (h 3-17).

7. Cắt tia mầm sườn

Thực tế, thường gặp củ Thủy Tiên mẹ có ít nhất một cặp mầm sườn. Mầm sườn hầu hết không có tia hoa trừ một số mầm mập nên lúc cắt tia mầm sườn cần quan sát tỷ mỉ cẩn thận.

3-16 3-17

Mầm sườn là bộ phận tổ thành chính thể tạo hình Thủy Tiên. Phương pháp cắt tua thường dùng là :

a. Không động dao :

Để cho củ hoa mọc tự nhiên, thế mọc cao thẳng, lá phát triển tùy tiện. Dạng thức này chủ yếu dùng làm thế phối cảnh đối xứng ở hai bên sườn chậu cảnh hoặc làm nền cho các chậu khác.

b. Tạo lá hình móc câu :

Từ đầu mầm, bóc xuống làm cho khi thành hình, lá có dạng cong như lưỡi câu, lá loại này sẽ thấp hơn lá không động dao một tầm. Phương pháp thường làm là dùng dao bóc luôn vỏ thân, bào lá và đầu lá thành hình bím. Nếu gọt lồi nhiều, lá sẽ phát sinh hình đầu cong lưỡi câu.

c. Tạo lá cuộn vòng tròn :

Động dao từ mặt bên, theo hướng cong của mầm cuống cách văng rế 1cm bóc đi một nửa vỏ thân và bào mầm để bộc lộ lá. Từ đầu lá, rạch đi $1/2$ độ rộng của lá xuống tới gốc lá, làm lá có dạng như hình lông gia cầm, xoắn cuộn thành vòng như lông ức con chim lớn, tròn như mắt cá...

d. Tạo đột biến, tô điểm

Bắt đầu động dao từ mặt thân, theo hướng cong của mầm, để lại đoạn phía văng rế và phía đầu mỗi phía 1cm vỏ thân, cùng lúc cắt bóc vỏ thân, bào mầm và lá. Lấy chiều rộng lá làm chuẩn, bóc đi $1/3$ độ rộng của lá (ở phía bên nào tùy chọn), lá sẽ không mọc ra ở đầu

mầm mà sẽ mọc ra ở giữa mầm chỗ bị gọt đi thành hình lượn vòng.

Hình tạo thành do thủ pháp này giống như sườn dốc nhỏ, đồi núi nhấp nhô... Nếu ở mầm sườn có tia hoa, cạo một lớp vỏ mỏng của cuống hoa chỗ gần bào hoa sẽ mọc thành một cây hoa nhỏ như cây trên sườn núi (h 3-18).

3-18

e. Tu sửa hoàn chỉnh

Phần cuối cùng cần làm ở đây là tu sửa để hoàn chỉnh các chi tiết lớn nhỏ và hài hòa tổng thể gồm :

- Sửa ngay ngắn lại toàn bộ các vết cắt tia để đảm bảo yêu cầu thẩm mỹ, để phòng các mảnh nhỏ thổi úng làm ảnh hưởng đến cầu hoa.

- Nếu muốn hoa phát triển rộng cần cắt bỏ có trình tự quy tắc lớp vỏ ngoài phần gốc (h 3-19).

B. Các biện pháp cắt tia khác

3-19

1. Phương pháp cắt ngang

Trên mặt củ, cắt một vòng nằm trong mặt phẳng song song với vầng rể, bóc đi toàn bộ vỏ của củ. Sau đó, theo yêu cầu tạo hình bóc bào hoa, lá, cạo cuống hoa.

Phương pháp này thích hợp với việc tạo hình lăng hoa, ấm chén, chậu, lọ... (h 3-20).

3-20

2. Phương pháp mở cửa sổ

Để giữ lại ngoại hình vỏ củ, ở giữa củ cắt trở một đường tròn hoặc một hình vuông, bóc lớp vỏ củ và bào mầm đi một nửa, lá và đỉnh hoa sẽ lộ ra. Phương pháp này hợp với việc tạo hình khoang thuyền, hình "liên hoa điệp tọa", rất thích hợp với người khéo tay hoặc đã nhiều kinh nghiệm. (h 3-21).

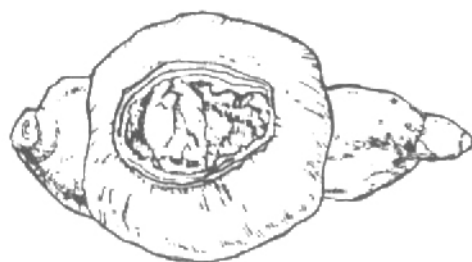
3. Phương pháp đào moi tâm

3-21

Để giữ lại hoàn chỉnh mặt ngoài của củ, từ đầu củ dùng dao đào gọt khoét toàn bộ vỏ, bào mầm bên trong cùng với việc cắt tia, cạo gọt lá và cuống hoa ở trong đó.

Phương pháp này dùng để tạo hình bình trà, ông tiên... (h 3-22).

3-22

4. Phương pháp khắc lưng

Nhằm giữ nguyên mặt trước, người ta tiến hành cắt tia cạo gọt mặt sau. Khi tác phẩm hình thành, vừa giữ nguyên được mặt trước, không nhìn thấy chỗ cắt tia nhưng lá và hoa lại có thể xuất hiện ở mặt trước rất ưa nhìn.

Bí quyết của phương pháp là xác định mặt củ phía có tầm nhìn đẹp, cố gắng thu nhỏ mặt bị cắt tia ở phía sau mặt ngắm nhìn, không chế cắt tia lá ngồng hoa phát triển theo xu hướng cần thiết, dấu kín được vết cắt tia tối đa.

* *Chú ý :*

- Khi thành hình yêu cầu bóc, cạo, gọt ở mặt nào thì chỉ bóc cạo ở mặt đó.

- Lựa sao cho lá và ngồng hoa ở mặt chính phát triển theo ý muốn, gần gũi tự nhiên che được các vết cắt, gọt, tia...

Phương pháp này dùng tạo hình các pho tượng, đào, lê, hoa và quả... (h 3-23).

3

V. PHƯƠNG PHÁP THỦY DƯỠNG

Thủy dưỡng là nuôi nấng bảo dưỡng trong nước.

Nếu phân khai theo từng công đoạn, cạo gọt tía là những công đoạn ban đầu chiếm ba phần thì thủy dưỡng chiếm bảy phần còn lại của công việc.

Thủy dưỡng thật quan trọng. Đó là quá trình nuôi dưỡng 20-30 ngày tiếp theo. Qua quan sát, điều chỉnh, hoàn thiện dần một cách kiên trì, tỷ mỷ và chu đáo, lá và cuống hoa có thể uốn nắn tương đối mạnh, để điều chỉnh, để cố định. Quá trình nuôi dưỡng và điều chỉnh có hiệu quả rất cao, cần phải nắm thật vững và sử lý linh hoạt phù hợp.

Thủy dưỡng nên tiến hành như sau :

1. Xác định chất nước - Biết và nắm vững phương pháp sử dụng nước

Nuôi dưỡng Thủy Tiên trong chậu cảnh không cần đất, phân bón chỉ cần dùng nước sạch. Vì vậy, yêu cầu về chất lượng nước tương đối cao.

Nếu trong nước có lẫn tạp chất, nước bẩn sẽ làm cho rễ biến chất thối nát, nhiệt độ càng cao, rễ biến hỏng càng nhanh. Nước lý tưởng dùng trong thủy dưỡng là nước giếng, nước suối, nước mưa sạch sẽ. Nước máy cũng có thể dùng được nếu đã đổ vào thùng sạch. Sau một hai ngày, lớp váng trắng ở mặt nước bốc hơi hoặc lọc sạch nâng cao chất lượng nước mới đem dùng. Phải chăm thay nước để đảm bảo cho nước lúc nào cũng trong suốt.

Thủy Tiên rất kỵ : nước hơi bẩn, trong chậu nông mỗi ngày nên thay nước một lần, trong chậu sâu cứ hai ba ngày thay nước một lần. Nếu nhiệt độ ngoài trời cao, mỗi ngày thay nước một lần. Thường xuyên quan sát màu nước, phát hiện thấy nước vấy bẩn phải kịp thời thay ngay.

2. Không chế tốt độ ẩm và độ ẩm

Thủy Tiên thích ẩm áp, ẩm ướt, chịu rét tương đối tốt, thích ánh nắng nhưng cũng chịu được bóng râm. Nó có thể thích nghi tốt ở giữa nhiệt độ 10-20°C với yêu cầu độ ẩm từ 85% trở lên.

Ở miền nam Trung Quốc như khu vực Chương Châu thường mùa xuân có nhiệt độ trên dưới 13°C, độ ẩm 80% là thời kỳ phù hợp nhất với Thủy Tiên, chúng phát triển tốt, mạnh mẽ. Vì vậy, ở phía nam thường nuôi dưỡng

Thủy Tiên ở ngoài trời, đợi cho bào hoa nhụy trắng nở ra mới bỏ vào chậu cảnh đưa vào trong nhà.

Như vậy, khi nở hoa cánh hoa Thủy Tiên trắng trong như ngọc, như băng tuyết, không có màu vàng ố.

Đến khi có sương xuống, phải đưa hoa từ ngoài vườn vào trong nhà tránh sương giá làm hỏng rễ, lá và thối cầu. Trong mùa phun mùa xuân, hoa Thủy Tiên đẹp kỳ lạ cả sắc lẫn hương, tươi tắn vô cùng.

Miền Bắc nước ta, vùng Sa Pa - Tam Đảo - Hoàng Liên Sơn, miền Trung vùng Đà Lạt - Lâm Đồng điều kiện thổ nhưỡng, khí hậu cũng có nhiều điểm phù hợp hứa hẹn khả năng sản xuất củ Thủy Tiên trong tương lai.

Những vùng khí hậu khắc nghiệt thỉnh thoảng có băng tuyết không được đặt hoa ở ngoài trời. Muốn trồng Thủy Tiên cần có vườn ươm trong nhà kính có thiết bị điều hòa nhiệt độ thường xuyên trên dưới 24°C.

Mùa đông, độ ẩm thấp, nhiệt độ xuống thấp lạnh cóng, khi nuôi dưỡng Thủy Tiên phải đặt vào góc có nhiệt độ thấp, thường xuyên phun nước hoặc phủ một lớp vải xô xấp nước để nâng cao độ ẩm tránh hiện tượng cây bị lá vàng, hoa câm.

3. Ngâm cầu

Cầu hoa (củ) sau khi cắt tia cạo gọt xong thì ngâm mặt cắt tia cạo gọt vào nước khoảng 24 giờ để rửa sạch nhựa chảy ra ở các vết cắt (vì nhựa có chứa một lượng $C_{10}H_{14}N_2$). Nhựa bị ô xy hóa biến thành màu sẫm làm

củ trông tối màu, ảnh hưởng đến vẻ đẹp bên ngoài, có thể dùng bông và nước sạch rửa (h 3-24).

3-24

4. Chậu ương

a. Che bông bảo vệ rễ

Sau khi được ngâm nước, các mắt rễ trên vầng rễ mọc ra tương đối yếu ớt, phải đề phòng và ngăn chặn nắng tấp, khí lạnh xâm nhập, chú ý đảm bảo lượng nước ngâm đầy đủ.

Vì vậy, sau khi ngâm nước rửa sạch các vết cắt tìa gọt, đưa củ lên chậu thủy dưỡng, vầng rễ bắt buộc phải phủ một lớp bông mỏng rũ xuống nước. Bông có tác dụng cung cấp nước thường xuyên cho rễ, các vết cắt gọt qua

rửa và thay nước một lần nữa được rửa sạch đảm bảo tốt màu sắc, không bị héo thối.

b. Đặt vào chậu thủy dương

Việc trước tiên là phải xác định chính xác hướng nhìn đẹp nhất của củ Thủy Tiên trong chậu theo ý đồ tạo hình.

Nếu tạo hình Thủy Tiên thành càng cua, thường mặt cắt tia quay lên phía trên. Thủy Tiên tạo hình lọ hoa kiểu ấm chén uống trà, văng rế lại quay xuống thẳng đứng để thủy dương.

Đặt xong vị trí, có thể dùng đá nhỏ hoặc cát th để giữ cố định củ.

Nước đổ vào chậu thủy dương phải đủ lượng cần thiết, bảo hoa không nên ngâm dưới nước. Thời gian đầu, nên để chậu trong nhà nuôi dưỡng 3-5 ngày, đợi cho lá từ màu vàng nõn chuyển sang màu xanh mới đưa ra ngoài.

Sau khi cắt gọt tia và ngâm cầu, vết cắt tia chưa lành, vỏ củ, bào mầm lá, đỉnh hoa ngâm trong nước vẫn tương đối yếu. Lá màu vàng nhạt, rế mới đang mọc ra, sức sống củ chưa mạnh đến mức có thể để ra ngoài trời cho chịu gió lạnh nắng tấp. Trong điều kiện như vậy, phải đặt chậu hoa nuôi dưỡng trong nhà vài ngày cho cây hồi phục sức sống.

c. Chăm rửa cầu hoa bằng nước sạch

Một ngày hai lần vào buổi sáng và buổi tối, nên rửa cầu hoa bằng nước sạch vừa ấm (không lạnh hoặc nóng quá) làm tăng độ ẩm cho cây và làm sạch cầu hoa.

d. Nuôi tốt rễ

Rể Thủy Tiên phát triển tốt, hoa mới khỏe đẹp, lá mới xanh, cây mới kéo dài thời kỳ có hoa.

Rể trắng như những sợi râu bạc như cước gọi là "Bách tuế trường thọ - Vận may như ý - Hưng vượng phát đạt", có giá trị thưởng thức tương đối cao. Cho nên, Thủy Tiên có bộ rễ đẹp mới đảm bảo về đẹp hoàn chỉnh. Việc nuôi rễ vì thế rất được coi trọng.

Sau khi ngâm nước 7-8 ngày, rễ Thủy Tiên mọc dài khoảng 3-5cm có thể dùng biện pháp nuôi rễ nước sâu để tăng trưởng rễ (bình nhựa, cốc thủy tinh, bình sứ cao...). Sử dụng những loại bình này, rễ hoàn toàn nằm trong bình, cầu hoa ở bên ngoài, vừa để cho rễ có không gian dài ra, lại phòng được vỏ củ do ngâm nước lâu ngày thối nát.

Tuy vậy, mỗi buổi sáng, tối đều phải rửa cầu hoa để đảm bảo độ ẩm sạch, rễ phải ngâm dưới nước. Cũng có thể dùng biện pháp dẫn nước nuôi rễ, bảo đảm cho rễ luôn luôn được ngâm trong nước trên dưới 1cm, rễ sẽ dài, vươn ra nhanh hơn.

Đặc biệt chú ý hiện tượng rễ phát triển dài ngắn không đều nhau. Lúc đó, phải dùng bông hoặc vải màn hút nước tăng độ ẩm cho các rễ ngắn, rễ nào xa nước là bị co lại, héo khô đi.

e. Điều chỉnh hình

Căn cứ vào yêu cầu tạo hình và đặc điểm thẩm mỹ riêng có của mỗi tác phẩm, chắt chiu tình cảm để dồn

nén vào từng đường nét chọn lọc mới mong tạo dựng được những tác phẩm có sức sống vĩnh cửu. Thực hành một cách thông minh, thường xuyên rút kinh nghiệm cũng có nghĩa là biết quan sát và điều chỉnh kịp thời.

Mọi kiến thức ở đây chỉ nhằm cho chúng ta có quan niệm thẩm mỹ đúng, biết điều chỉnh đúng lúc, đúng chỗ khi đến khâu điều chỉnh hình, hoàn chỉnh tác phẩm.

Điều chỉnh hình của Thủy Tiên gồm :

+ Khống chế tốt vị trí và hướng của cầu hoa, thế mọc của lá và đỉnh hoa :

Ngoài việc cắt gọt tia tạo hình, thông qua quá trình thủy dưỡng, dựa vào đặc điểm của hướng ánh sáng, tính vươn lên của lá, đỉnh hoa, chủ động khống chế thế mọc của chúng. Vì vậy, chiều hướng cũng như cấu tạo của chậu thủy dưỡng cần lựa chọn tỉ mỉ, có trường hợp còn chia giai đoạn thay đổi vị trí chậu cảnh.

Tạo hình chậu cảnh lớn, lúc đầu mặt được cắt tia hướng lên trên, đặt bằng trên chậu cảnh. Sau khi lá và đỉnh hoa phát triển uốn lượn cong, lại chuyển thế đưa văng rẽ quay lên thẳng đứng để thủy dưỡng.

Mọi diễn biến điều chỉnh đều phải căn cứ vào yêu cầu tạo hình.

+ Chú ý điều chỉnh thế mọc, vị trí của lá và bào hoa

Phương pháp khống chế hoa phải làm trước khi thủy dưỡng. Trong quá trình sinh trưởng, nếu bào hoa bị khống chế ở phía dưới lá sẽ dẫn đến những giò hoa cậm (không nở được), hoặc bị khô héo co lại. Vì vậy, lúc lá non còn thưa phải điều chỉnh cho bào hoa vượt lên trên lá. Lá,

cuống hoa để điều chỉnh hoặc cố định, chỉ cần khéo léo nắn sửa nhẹ nhàng, tỉ mỉ từng tí một chú ý những phần yếu ớt ròn dễ gãy (chỗ lá và cuống hoa bị cắt gọt dễ bị đứt), tránh làm dập và bị thương chúng.

Khi đã điều chỉnh tương đối vừa ý, có thể dùng dây đồng nhỏ tạm thời cố định lá, bào hoa lại. Khi hoa đã nở trên chậu, có thể gỡ bỏ dây buộc, tự chúng có thể định hình. Tóm lại, phải thường xuyên quan sát, phát hiện những mâu thuẫn trong tạo hình để điều chỉnh kịp thời.

+ Chuẩn bị phối tạo hình :

Tạo hình hoa Thủy Tiên cũng có những đặc điểm tế nhị của nó, đặc biệt trong khâu phối hợp nguyên vật liệu phụ với cây chủ (củ hoa). Vì củ hoa được coi là đế tài chính nên tất cả mọi phối kiện thêm vào chỉ là thành phần tô điểm phụ, cần tìm tòi và cân nhắc kỹ trước khi quyết định cho phù hợp.

Dù chính hay phụ, sự phối hợp phải khéo léo, nhịp nhàng, uyển chuyển, nhất quán, không thể tùy tiện, miễn cưỡng. Sự thể nghiệm, tìm tòi, sáng tạo, thông minh đã đem lại cho người thưởng ngoạn những rung động sâu lắng, bất ngờ cũng không thể thiếu vắng khâu chuẩn bị, phối tạo hình chu đáo. Trên củ hoa là nơi thể hiện tác phẩm cũng như ý đồ của tác giả. Có cảnh tạo dựng ngay trên mặt củ, có cảnh phải tiến hành tạo hình. Đặt vào chậu phải thu gọn lên trên bề mặt chậu cảnh. Thời gian tạo hình phải được chủ động tính toán, dự kiến phù hợp thời điểm sử dụng mà cắt tỉa đúng lúc, phối hợp tốt với thời kỳ trở hoa. Hoa chưa cắt gọt nở chậm hơn hoa đã cắt gọt khoảng 5 ngày, dựa vào đó có thể chuẩn bị phối liệu kịp thời.

Các hình tượng hoặc biểu tượng dân dựng được cách điệu, điển hình hóa cao như hình chim, cá, lá, hoa, núi, đồi, khối tượng hoặc một số ẩn dụ nên gần gũi với tự nhiên, đơn giản dễ hiểu mà sâu sắc. Tránh hết sức những biểu hiện phi lý, cầu kỳ hoặc phức tạp quá đến mức khó hiểu, không cần thiết.

Thí dụ : Tạo hình đầu, cổ chim hạc, đầu phai dài, mỏ chim phải nhọn. Hạc kêu đầu quay lên trời, tìm thức ăn đầu quay xuống đất.

Đầu, cổ, lông loại chim nào phải đúng với loại ấy. Mắt, vẩy, vẩy cá, càng hoặc mai cua và các động vật khác cũng vậy.

g. Không chế thời kỳ ra hoa

Chủ động không chế thời kỳ ra hoa là một kỹ thuật khó cần phải quan tâm đúng mức.

Do bị chi phối bởi nhiều yếu tố ngoại cảnh, việc định ra tương đối chính xác thời kỳ trở hoa Thủy Tiên có thể coi là một bí quyết không dễ thực hiện.

Hoa Thủy Tiên có ra đúng kỳ hay không, có trở đúng dịp Tết âm lịch cho thêm phần xuân sắc hay không, là đề tài gây nhiều băn khoăn. Có nhiều cách khác nhau nhưng người sành chơi hoa thường chọn cách đơn giản và chắc chắn. Việc đầu tiên cần làm là phải xác định thời gian cắt tỉa, nắm vững đặc điểm sinh trưởng của Thủy Tiên để không chế chủ động.

*** Đặc điểm sinh trưởng của củ Thủy Tiên :**

+ Trạng thái củ Thủy Tiên sau khi thu hoạch :

Thủy Tiên được thu hoạch vào tháng tư âm lịch - tiết "Mang chùng" rồi đưa vào cất giữ, bảo quản. Trong thời kỳ cất giữ, bên trong củ vẫn có những hoạt động sinh lý và sinh hóa. Hoa, mầm phân hoa phát dục cũng chính vào thời gian này cho tới sau khi cho vào sọt đóng gói, củ hoa vẫn tiếp tục phát dục, sinh trưởng. Nhìn từ bên ngoài cũng có thể nhận biết được những đặc điểm này. Tháng mười âm lịch, từ củ, cầu hoa bắt đầu nhú ra mầm lá màu vàng chuyển dần thành màu lục. Xuân sang, lá tiếp tục phát triển. Cho nên, muốn củ ra hoa sớm, thời điểm cắt tia gọt phải chọn cách xa thời điểm ra hoa. Muốn có hoa muộn, thời điểm cắt tia gọt chọn gần hơn.

+ Thời kỳ ra hoa :

Thủy Tiên trồng ở đất ra hoa chậm hơn trồng trong nước (thủy dương) chừng 10 ngày. Cầu hoa sau khi được cắt tia thì đỉnh hoa trong củ sẽ ra hoa muộn hơn đỉnh hoa chưa được cắt tia 10 ngày.

Sự khác nhau về vùng lãnh thổ (các yếu tố thổ nhưỡng liên quan đến địa lý) cũng ảnh hưởng đến thời kỳ ra hoa. Các địa phương có khí hậu khác nhau, thời gian cắt tia cũng khác nhau. Ở Chương Châu, hoa Thủy Tiên trong điều kiện thời tiết bình thường (không có sự thay đổi đột biến về khí hậu) muốn ra hoa vào dịp Tết Nguyên đán thì phải cắt, tia, gọt trước 25 ngày. Muốn ra hoa đúng Tết âm lịch phải cắt, tia, cạo, gọt, trước 20 ngày.

Khu vực Quảng Châu, Hồng Kông, Ma Cao muốn có Thủy Tiên dùng vào dịp Tết phải cắt, tia, gọt trước khoảng 25 ngày. Thượng Hải, Nam Kinh phải cắt gọt tia trước 38 ngày. Bắc Kinh phải cắt gọt trước 32 ngày.

Đây là các chỉ tiêu thời gian kinh nghiệm trong điều kiện thời tiết bình thường. Gặp những vụ xuân lạnh leo đột xuất, khí hậu thay đổi, nhiệt độ hạ thấp hoặc gặp phải khô hanh nhiệt độ lên cao... thì phải căn cứ tình hình thực tế điều chỉnh cho phù hợp.

+ Quan sát, không chê thời kỳ sau :

Vỏ bọc củ hoa nứt ra cho đến thời kỳ nở hoa khoảng 5 ngày. Có thể không chế ngay trong thời điểm này. Cách không chế thường dùng là điều tiết nhiệt độ không khí và nước bằng phương pháp tăng hoặc giảm ánh nắng. Muốn củ ra hoa sớm, phải thay nước cũ bằng nước mới ở 30°C, phơi nắng nhiều, đem đến đưa vào trong nhà giữ độ ẩm, che ni lông hoặc chiếu bằng ánh sáng điện...

Nếu muốn củ ra hoa muộn, phải thay nhiều lần nước lạnh, không được phơi nắng, để ở chỗ râm mát, thoáng gió, ban đêm đưa ra ngoài trời, trong điều kiện có thể, dùng máy điều hòa nhiệt độ không chế ở nhiệt độ thấp.

Thời gian không chế tốt, củ sẽ ra hoa đúng dự định. Nếu muốn ra hoa chậm hơn nữa thì trước khi tăng nhiệt độ lên, nên giữ Thủy Tiên ở nhiệt độ thấp từ 1-4°C, củ Thủy Tiên có thể ra hoa vào tháng 5 nhưng lượng nước tiêu hao cho củ tương đối lớn. Muốn hãm cho củ ra hoa muộn hơn nữa phải bổ sung lượng nước.

Cấp nước bổ sung thường theo hai cách :

- Mỗi tháng một lần rót nước vào gốc củ.

- Cứ nửa tháng lại ngâm củ Thủy Tiên xuống nước một đêm rồi lấy ra. Sau khi hong khô phần ngoài đem cất đi, đợi lúc củ gần ra hoa đưa ra thủy dưỡng 3-4 ngày, Thủy Tiên có thể ra hoa vào tháng 6 hoặc tháng 8.

Sau tháng 8, nhiệt độ thấp ngoài trời cũng không thể kìm hãm được sự sinh trưởng bên trong củ. Khi lá mọc được chừng 5cm, mỗi ngày nên đem phơi nắng 4 giờ để chống vàng lá do cây thiếu quang hợp. Đồng thời, dựa vào thời gian cho phép có thể đưa củ bảo quản ra khỏi kho lạnh trước 3 ngày, thủy dưỡng 2 ngày ở nhiệt độ 24°C. Theo phương pháp này, có thể cho củ ra hoa vào tháng 9 hoặc tháng 10 âm lịch.

Tuy vậy, Thủy Tiên không thể ra hoa trong điều kiện nhiệt độ cao.

h. Để phòng hoa câm (thui, chột, kém, xấu)

Quá trình nuôi dưỡng, có lúc cũng thấy xuất hiện hiện tượng hoa câm, ảnh hưởng nghiêm trọng đến việc tạo hình và hiệu quả thương thức.

Hoa bị câm thường do :

+ Chất lượng cầu hoa Thủy Tiên thấp kém :

Thủy Tiên có bệnh, yếu ớt do thiếu dinh dưỡng làm dinh hoa kém phát triển, bào hoa nhỏ. Quá trình nuôi dưỡng sẽ phát sinh ra hoa câm.

Tìm hiểu, nghiên cứu kỹ người ta thấy nguyên nhân chủ yếu gây bệnh này do quá trình trồng củ giống trên ruộng bị sâu bệnh phá hoại. Thời kỳ sau sinh trưởng, hệ thống rễ đã sớm bị hỏng, lá cây bị yếu, gốc củ bị tổn hại (kiểu hỏng đít hoặc rò đáy) làm cho mất rễ thừa thớt. Khả

năng hấp thụ dinh dưỡng kém do bộ rễ như vậy làm sự phân chia hoa lá bị ảnh hưởng, cầu hoa sinh trưởng kém, đỉnh hoa yếu ớt, bào hoa co lại, hoa cảm xuất hiện.

+ *Chất nước không phù hợp*

Do thay nước thất thường, chất nước bẩn đục ảnh hưởng đến sự phát triển của bộ rễ. Nghiêm trọng hơn, có thể làm hỏng thối rễ, khả năng hút nước do tình huống này gây nên lá vàng, chồi hoa sinh trưởng không tốt có thể thui chột, khô héo thành hoa cảm. Chất lượng nước thủy dưỡng không phù hợp cũng gây nên sự suy thoái trầm trọng của củ hoa kèm theo một loạt những diễn biến xấu khác.

+ *Lá và đỉnh hoa phát triển trong điều kiện quá ẩm ướt dẫn đến mục nát, thối hỏng :*

Sau khi ngâm củ hoa vào chậu thủy dưỡng phủ quá nhiều bông làm lá, cuống hoa, bào hoa cong xuống dưới lớp bông phủ, lâu ngày do độ ẩm cao bị ủng thối thành hoa cảm.

+ *Nhiệt độ cao, độ ẩm cao gây nên hoa cảm :*

Vùng nhiệt đới, nhiệt độ ngoài trời cao, Thủy Tiên thường chỉ có thể ra lá khó ra hoa. Ở phương Bắc, nuôi dưỡng củ trong phòng ấm, nhiệt độ cao (do máy điều hòa nhiệt độ) nhưng độ ẩm thấp, không có biện pháp điều chỉnh hiệu quả cũng xuất hiện hoa cảm.

+ *Bào hoa bị thương, cuống hoa bị đứt :*

Lúc cắt gọt, bào hoa bị các dụng cụ phạm phải làm tổn thương, cuống hoa cạo vỏ quá mức độ hoặc khi cắm

dao cạo phần gốc cuống ẩm trong củ, lá và cuống hoa tổn thương hoặc đứt cũng là một trong những nguyên nhân dẫn đến hoa câm.

Căn cứ vào những nguyên nhân kể trên, quá trình thủy dưỡng Thủy Tiên cần chú ý những điểm sau :

- Trước hết, phải rửa sạch cầu hoa, chọn ra củ có chất lượng tốt nhất để tiến hành cắt gọt tua thủy dưỡng. Những củ có chất lượng kém nên đem trồng vào chậu đất, bón phân thích đáng cũng có thể ra hoa, dùng trang trí tổng thể hay làm nền.

- Xác định và đảm bảo chất lượng cao với nước thủy dưỡng, thường xuyên thay nước. Khi phát hiện củ hoa có hiện tượng hồng rế, củ ủng thối phải kịp thời rửa sạch, chống nhiễm độc bằng nước muối ăn (NaCl) nhạt. Sau khi rửa xong, tiếp tục nuôi dưỡng tốt có thể ngăn chặn sự lây lan sang các bộ phận khác, giúp củ hoa có thể tiếp tục phát triển bình thường.

Điều phải đặc biệt chú ý lúc tiêu độc là tránh làm tổn hại đến rễ củ và các bộ phận khác không bị gây dập, thương tổn thêm.

- Nơi thủy dưỡng ở nhiệt độ cao, khô hanh phải bảo đảm độ ẩm nhất định bằng phương pháp thường xuyên phun nước (bằng máy phun sương) hoặc dùng vải màn ngâm nước phủ lên. Ngoài việc phải thường xuyên nhúng nước hệ thống rễ củ ; vỏ cây, bào mầm lá, đỉnh hoa phải được bảo dưỡng ở độ ẩm vừa phải ; không nên ẩm ướt quá gây thối rữa.

- Khi gọt cắt, phải đảm bảo bào hoa, cuống hoa ít bị tổn thương nhất, hạn chế thấp nhất khả năng gây

thương tích, nhưng cũng không vì sợ làm bị thương mà không dám cắt tia.

- Cắt gọt khéo léo, tỉ mỉ, cẩn thận, đúng phương pháp một cách chu đáo. Người mới học, cắt gọt làm bị thương lá, hoa là điều khó tránh khỏi. Chỉ cần qua thực hành nghiêm khắc rút kinh nghiệm, chọn ra phương pháp hợp lý là có thể khắc phục dần hiện tượng này. Bào hoa bị thương có thể để lại nuôi dưỡng, những bào hoa chưa bị thương vẫn có thể ra hoa.

VI. PHƯƠNG PHÁP XỬ LÝ LÀM CHO HOA THỦY TIÊN THẤP ĐI

Thủy Tiên không được cắt tia, khi thủy dưỡng ở trong nhà, do ánh sáng thiếu, lượng nước quá nhiều nên lá của nó chỉ dài, chuyển màu vàng rồi rũ xuống. Đỉnh hoa cũng sẽ dài mảnh mai rũ xuống hoặc đứt đi, hoa nhỏ bé lại chóng tàn làm giảm đi giá trị thưởng thức.

Những người ưa thích, không đủ dụng cụ gọt tia, chưa được trang bị kỹ thuật gọt tia truyền thống, muốn trồng hoa Thủy Tiên trong nước đều không đủ khả năng khắc phục tình trạng không vừa ý như đã nói ở trên.

Qua nghiên cứu thực hành sinh hóa, nhóm giáo sư và phó giáo sư Trung Quốc sau 3 năm làm việc đã chế tạo thành công loại thuốc bột điều tiết và khống chế có hiệu quả rõ rệt trong việc làm cho lá, đỉnh hoa Thủy Tiên thấp xuống, gọi chung là thuốc làm thấp lùn (tạo dáng mi ni) hoa Thủy Tiên.

Thuốc làm thấp lùn hoa Thủy Tiên, thành phần chủ yếu có chất làm chậm sinh trưởng thực vật. Chất này không những kìm hãm sự hợp thành của các sinh giới

không độc tố trong sinh thể củ hoa, còn làm giảm rõ rệt hàm lượng C_8H_7N và các tố chất không độc khác đồng thời kìm hãm lượng phóng thích của êtylen C_2H_4 . Kết quả là dưới tác động của thuốc, sự hạ thấp kích thích lá, hạ thấp phân bào ; tỷ lệ và tốc độ phát triển bị hạ thấp ảnh hưởng mạnh đến tác dụng quang hợp của củ hoa, ảnh hưởng đến các quá trình sinh lý khác như hô hấp, đồng hóa, phân phối... Từ đó, hình thành sự kiềm chế dinh dưỡng và phát triển làm cho độ dài lá ngắn lại, độ dày tăng, màu lá xanh thẫm, lá không thể vươn dài rồi rũ xuống mà bị thu nhỏ kích thước nhưng cứng cáp hơn.

Trong thành phần thuốc làm Thủy Tiên thấp lùn có sử dụng thêm một số nguyên tố vi lượng và một số nguyên tố cơ công năng đặc biệt khác. Với một định lượng nhất định, loại thuốc này giúp cho Thủy Tiên phát triển khỏe mạnh, lá xanh thẫm với hình dáng đẹp, hoa to, thời kỳ hoa kéo dài, dĩ nhiên với dáng vẻ thấp lùn để ưa.

Đặc điểm nổi bật của thuốc khống chế, điều tiết hoa Thủy Tiên thấp lùn là làm hình thái cây thay đổi theo hướng tích cực :

- Hệ thống rễ to và khỏe mạnh.
- Lá ngắn dày, mỏng, có sức, màu lá xanh thẫm bóng, có chiều dài 20-25cm.
- Hình hoa ngắn, khỏe, cao khoảng 20cm nhưng ngắn hơn lá. Hoa sẽ nở trong nền xanh của lá, càng tỏ ra đẹp lộng lẫy và hòa sắc tốt hơn.
- Hoa to 3-4mm, mùi thơm đậm dịu dàng đặc trưng, thời kỳ hoa có thể kéo dài 10-15 ngày.

Chương IV

GIỚI THIỆU MỘT SỐ THÍ DỤ CẮT TỈA TẠO HÌNH NGHỆ THUẬT HOA THỦY TIÊN

Những người trồng, ưa thích hoa Thủy Tiên, những người yêu thích tạo hình nghệ thuật đều nhất trí với ý kiến cho rằng khi được tạo hình nghệ thuật, hoa Thủy Tiên tỏ ra độc đáo, sống động, nhuận sắc, lộng lẫy hơn nhiều so với trạng thái tự nhiên.

Duy trì, thừa kế và phát triển tốt truyền thống dân gian, đáp ứng yêu cầu cuộc sống văn hóa của nhân dân ngày càng cao đặc biệt trong thẩm mỹ văn hóa, nâng cao giá trị thưởng thức hoa Thủy Tiên, những nghệ nhân xứ hoa Chương Châu và khắp Trung Quốc chuyên tâm nghiên cứu tìm tòi, không ngừng đổi mới và phát triển phương pháp tạo hình nghệ thuật hoa Thủy Tiên.

Từng bước giao lưu mở rộng, họ đã sáng tạo ra trường phái tạo hình riêng đa dạng, đẹp trang nhã, muôn hình muôn vẻ. Hoặc tạo cảnh núi cao, sông nước thanh tú sừng sững bao người ngưỡng mộ ; hoặc tạo hình chim,

cá, lá, hoa như bay như lội, khoe sắc tươi tắn ; hoặc như rồng, như rắn, như tôm, như cua sống động lạ lùng, ai nhìn cũng khó quên.

Nếu hệ thống hóa phân loại các tác phẩm tuyển chọn mỗi người một vẻ, mỗi năm một khác, tâm tưởng vô biên không thể bút nào tả xiết. Cho nên, chúng tôi chỉ tuyển chọn một số tác phẩm đại diện đã được giải thưởng mỹ cao trong các cuộc thi tuyển hoa xuân vì độc đáo và trội hơn hẳn để các bạn có thể tham khảo hoặc thêm chất liệu cho sáng tạo tác phẩm của mình.

Thật sự yêu thích, tự tin và khéo léo trong công việc, chắc chắn tác phẩm của bạn sẽ đẹp mỹ mãn trong căn phòng của mình và bạn bè.

Các tác phẩm tạo hình nghệ thuật tuyển chọn

I. HÌNH CÁC LOẠI CÀM THÚ

1. Phượng hoàng đỏ châu trời (h 4-1)

Chọn một củ Thủy Tiên loại 30 củ một thùng (theo phân loại của Trung Quốc), chất lượng tốt, củ mẹ có ít nhất 5 đĩnh hoa, có hai cặp mầm sườn đối xứng. Chuẩn bị thêm một mầm cạnh không có đĩnh hoa, mập mập để làm đầu phượng hoàng.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dưỡng

Bắt đầu động dao từ mặt thân theo độ vòng của các thể mầm, men theo vầng đĩa cắt một đường vòng cung cách vầng đĩa 1cm. Men theo đường cắt, bóc đi một

4-1

nửa lớp vỏ, bộc lộ bào hoa lên tới đầu củ để cho một phía các lá và đỉnh hoa lộ ra.

Cạo một chút vỏ mỏng ở chỗ $1/3$ giữa lá để khi hình thành, lá rộng bản hơi cong thành hình đuôi chim phượng.

Cuống hoa giữa không động dao, để hoa phát triển tự nhiên thành hoa ở đuôi chim phượng.

Lá của cặp mầm bên cạnh mầm giữa (cặp thứ nhất), từ giữa lá xén bớt 1cm độ rộng của lá, dọc theo thớ lá đưa lên đầu lá. Giữa chỗ lá bị xén đi, cạo một chút vỏ mỏng làm lá hình thành với mặt rộng lá bị cong nhỏ khum lại.

Trên cuống hoa cạo một chút vỏ mỏng để khi hình thành, giò hoa này sẽ nở trên đuôi phượng.

Ở cặp mầm còn lại (bên kia), từ đầu lá xén đi 1cm chiều rộng lá để khi hình thành, lá sẽ có độ cong lớn. Cạo đi 1/4 lớp vỏ mỏng ở cuống hoa của cặp mầm này, là để khi hình thành, ta được những giò hoa nở thấp hơn trên lưng chim phượng.

Lá của các mầm còn lại đều chỉ xén từ đầu xuống chân lá 1/3 độ rộng của lá để khi hình thành, những lá này thành hình lông trên thân chim.

Nếu các mầm này có đinh hoa thì đều cạo đi 1/3 lớp vỏ mỏng của cuống hoa tới tận gốc cuống (chân cầu), khi thành hình hoa này sẽ nở trên lưng chim phượng.

Sau khi ngâm cầu, đặt thẳng đứng cho vàng rế quay xuống trên chậu thủy dương nuôi 15 ngày. Khi lá đã dài ra trên 5cm, lật chuyển mặt cắt tia lên trên, đặt lệch trên chậu thủy dương làm cho lông đuôi chim phượng dựng lên.

Phủ bông dẫn nước quanh rế, thành lớp mỏng ẩm để nuôi rế.

Trong quá trình thủy dương, cần điều chỉnh lá và bào hoa sao cho khi hình thành, hoa chỉ nở trên đuôi và lưng chim phượng.

Mầm sườn còn lại, sau khi ngâm nước 14 ngày, đặt rế thẳng đứng vào chậu thủy dương đợi cho hoa ở củ mẹ

nở từ giữa lá mầm sườn dùng sợi chỉ xanh quấn quanh, sau đó tách ra bên trong kẹp vào một miếng mầm sườn chuẩn bị từ trước có độ rộng bằng lá, dùng chỉ xanh buộc lại thành hình đầu chim phượng. Hai bên đầu, đặt hai hạt màu đỏ làm mắt, trên đỉnh đầu cắm một cái mào bằng vải nhung màu đỏ.

Dùng nan tre, cắm đầu phượng vào văng rế Thủy Tiên của thân, ta tạo được hình chim phượng hoàng ngũ sắc.

Chọn một chậu cảnh sơn thủy, đặt lên trên núi đá một mặt trời màu đỏ, điều chỉnh cho chim phượng hướng về mặt trời, ta có hình "Phượng hoàng châu trời".

Chú ý

- Nếu trên củ có một mầm sườn có thể làm thành đầu phượng thì không cần ghép.
- Nếu có hai chim "Phượng hoàng châu trời" cùng hướng, có thể tạo thành "Song Phượng châu trời".

2. Gà trống báo sáng (h 4-2)

Chọn một củ trong loại 30 củ một thùng, phẩm chất tốt, có một cặp mầm sườn đối xứng. Góc giữa mầm sườn và củ mẹ nhỏ hơn 90° . Chọn thêm một mầm sườn không có đỉnh hoa mập mạp.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dưỡng

Bắt đầu động dao từ mặt củ, theo chiều cong của thể mầm, men theo văng rế cắt một đường vòng cung cách văng rế 1cm. Men theo văng rế, bóc đi một nửa lớp vỏ củ và bào mầm, để cho một bên lá và đỉnh hoa lộ ra.

4-2

Xén đi khoảng 2mm độ rộng của lá, từ giữa lá lên đến đầu lá ở các chiếc lá tại ba mầm chính giữa. Giữa phần lá bị xen bỏ, cạo đi một lớp vỏ mỏng. Cạo đi 1/5 vỏ mỏng ở cuống hoa ba mầm trên. Với các mầm khác, xen đi 1/3 độ rộng lá, đoạn từ đầu lá đến gốc lá đồng thời cạo đi 1/4 lớp vỏ mỏng từ cuống hoa các mầm này cho đến chân cầu.

Sau khi ngâm cầu, phủ lên chỗ cắt tía một lớp bông mỏng, rồi đặt củ hoa lên chậu Thủy Tiên với hướng mặt cắt tía quay lên trên.

Quá trình thủy dương, chú ý điều chỉnh lá và đỉnh hoa, sao cho khi thành hình, lá của ba mầm giữa thành hình đuôi gà, hoa nở trên đuôi gà, các lá khác thành lông trên lưng gà, bào hoa phụ nở trên lưng gà ; các lá nhỏ hơn của mầm sườn lẫn tăn như lớp bông nhưng làm ngực gà.

Sau khi ngâm nước củ chính 14 ngày, ta quay văng rễ của mầm sườn thẳng xuống để thủy dương. Khi củ ra hoa, giữa lá mầm sườn ta quấn chỉ màu xanh, đoạn trên tách ra nhét vào giữa một miếng mầm sườn đã chuẩn bị trước làm đuôi gà. Hai bên đầu, đặt hai hạt đen tròn làm mắt gà rồi dùng chỉ xanh quấn lại. Trên đầu gà, đặt một miếng vải hoặc ni lông đỏ cắt tạo hình mào gà. Mỏ gà là phần đầu của lá mầm sườn, miếng gà đặt miếng giấy hồng làm lưỡi. Ta đã hoàn thành khâu tạo hình "Gà trống báo sáng".

Kết hợp với chậu cảnh sơn thủy, núi đá ta tạo được hình Thủy Tiên "Gà trống báo sáng" nhiều màu sắc.

+ Chú ý

Cũng có thể dùng hai mầm sườn làm chân gà, dùng nếp tre cố định chân dưới lớp đá nhỏ thành thế gà đứng cho thêm phần sinh động.

3. Sông Xuân nước ấm (h 4-3)

4-3

Chọn một củ Thủy Tiên loại 30 củ một thùng, phẩm chất tốt có từ hai mầm sườn trở lên, trong củ mẹ có mầm sườn tạp sinh (mầm chưa tách khỏi củ mẹ).

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dương

Bắt đầu động dao trên mặt thân củ mẹ, theo đường vòng của thể mầm, men theo vầng rế cắt một đường hình cung cách vầng 1cm. Men theo vầng rế, bóc đi một nửa lớp vỏ củ và bào mầm làm cho một bên lá và đỉnh hoa lộ ra.

Từ các đầu lá, chẻ xén đi nửa độ rộng của lá cho tới gốc lá.

Căn cứ vào sự sắp đặt của các cuống hoa lần lượt cạo đi 1/3 và 1/4 lớp vỏ mỏng của cuống hoa cho đến

chân cầu hoa nhằm tạo hình cho khi ra hoa cũ có hoa cao hoa thấp mọc xen kẽ.

Mầm sườn không động dao để cho tự mọc thẳng hoặc trên đầu mầm sườn khoét một chút để khi hình thành mầm này sẽ trở hình móc câu.

Mầm sườn còn lại, đoạn đầu và đoạn gốc để lại 1cm, phần giữa hai đoạn đó bóc đi $\frac{1}{3}$ độ rộng lá, bào hoa và vỏ mầm để tạo hình những dốc nhỏ trong tương lai.

Nếu trong mầm sườn có bào hoa thì cạo đi một chút vỏ mỏng ở chỗ giáp bào hoa để hoa được tạo thế vươn lên.

Nếu còn mầm sườn nữa có thể tia cắt cho đầu lá uốn cong hoặc thành hình móc câu.

Tóm lại, cách cắt tia mầm sườn không giống nhau để tạo cảnh tự nhiên như hòa sắc phong cảnh, tránh gây nhầm chán.

Sau khi ngâm cầu, phủ lên mặt cắt tia một lớp bông mỏng, đặt củ hoa nằm ngang trên chậu thủy dương để mặt được cắt tia hướng lên trên. Trong quá trình thủy dương, chú ý điều chỉnh hướng lá, bào hoa sao cho có thể phản ánh được các cảnh sắc của mùa xuân.

Khi củ ra hoa, chọn lá mọc ra từ mầm sườn làm thành hai con vịt nhỏ trở lên (nhiều hơn càng sinh động). Muốn tạo hình vịt con, trước hết xác định độ dài cổ vịt, trên lá quấn chỉ xanh. Gân đầu lá tách ra nhét kẹp vào một miếng làm bằng thân mầm đã chuẩn bị trước để tạo hình đầu vịt. Sau đó, dùng chỉ xanh buộc lại, ghép hai đầu lá thành chiếc mỏ vịt đẹp.

Hai bên đầu, đặt hai hạt dò làm mắt vịt. Hướng
bơi, độ to nhỏ, cao thấp có thể căn cứ vào phác thảo
tạo hình mà sắp đặt.

Khi toàn chậu nở hoa, có thể phối cảnh với đá núi cho có núi có nước, có hoa có vẹt "Xuân giang thủy ngoạn" tràn ngập lòng người.

4. Thiên nga rốn nước (h 4-4)

Chọn củ Thủy Tiên như loại ở trên.

Phương pháp cắt tia và thủy dương

Bắt đầu động dao từ mặt củ, theo đường vòng của thể mầm, men theo vàng rễ cắt một đường hình cung cách vàng rễ 1cm. Theo vàng rễ, bóc đi một nửa lớp vỏ củ và bào mầm làm cho một bên lá và đỉnh hoa lộ ra ngoài.

Từ đầu lá, xén đi $1/2$ độ rộng của lá cho tới gốc lá cạo đi $1/4$ lớp vỏ mỏng của cuống đỉnh hoa ; giữa đỉnh hoa khác, cạo đi $1/3$ lớp vỏ mỏng tới chân cầu hoa.

Lúc thành hình, lá lượn vòng quanh co phía dưới thấp xanh rờn như lớp cỏ xanh trên mặt đất. Hầu hết các hoa đều nở ở phía trên lá, hoa ở giữa củ mọc cao vượt hẳn lên, có thể điều chỉnh hoa thành mình thiên nga.

Tiến hành ngâm cầu hoa rồi phủ một lớp bông mỏng lên mặt cắt tia, đặt nằm ngang trên mặt chậu thủy dương, hướng mặt cắt tia quay lên trên.

Trong quá trình thủy dương, chú ý điều chỉnh thể lá và hoa sao cho khi hình thành cả hai thứ hợp thành thân thiên nga.

Khi hoa đã nở, lấy một mầm sườn chưa động dao làm đầu thiên nga. Đầu chim thiên nga nên cấu tạo cho dài một chút ở phần cổ sao cho chim có thể quay cong

về phía thân thành hình thiên nga đang rìa lông. Trên đầu, đặt cố định mào chim làm bằng nhung the màu đỏ hoặc ni lông tia tương tự.

Mầm sườn kia cắt lá tạo hình đuôi thiên nga. Có thể dùng băng dính (loại băng keo trong) để cố định đầu chim thiên nga, khi ra hoa xếp cánh chim, giữ bờ băng keo, tác phẩm sẽ hoàn thành.

Chọn một chậu cảnh sơn thủy trang nhã, điểm thêm một vài nét sửa sang sẽ được chậu cảnh vừa ý "Thiên nga rìa nước".

5. Hồng yến bay lượn (h 4-5)

4-5

Chọn một củ Thủy Tiên loại 40 củ một thùng, phẩm chất tốt, có hai mầm sườn nhỏ, chuẩn bị thêm ba mầm sườn khác không có đỉnh hoa.

+ Phương pháp cắt tia và thủy dưỡng

Bắt đầu động dao từ mặt củ, theo chiều cong của thể mầm, men theo vầng rế cắt một vạch hình cung cách vầng rế 1cm. Theo vầng rế, bóc đi một nửa lớp vỏ củ và bào mầm làm cho một bên lá và đỉnh hoa lộ ra bên cắt tia.

Từ đầu lá, xén đi một nửa độ rộng của lá cho đến thân lá, cạo đi 1/3 lớp vỏ mỏng của cuống hoa đến gốc cầu hoa.

Khi hình thành, lá mọc ở dưới, lá dài nhất sẽ thành đuôi chim, hoa nở hơi thấp và đều nở ngay bên trên lá thành lông chim.

Sau khi ngâm cầu và phủ bông mỏng thành lớp lên mặt cắt tia, đặt đứng củ để thủy dưỡng. Như vậy, rế sẽ mọc thẳng xuống, lá sẽ mọc vươn lên. Khi hình thành, lá mọc ở trên đầu cầu hoa, hoa ở trên thân cầu hoa tạo thành thân chim. Cần chú ý điều chỉnh thêm trong quá trình thủy dưỡng.

Củ chính sau khi cắt tia, đặt mầm sườn ngang bằng với chậu thủy dưỡng, mầm sườn dùng để làm đầu chim. Khi thủy dưỡng, dùng đá nhỏ kê đệm cao phần rế lên, cho đầu mầm phát triển lên phía trên, khi hình thành chim như vươn cổ kêu. Khi ra hoa, cắt tia mầm này thành đầu và cổ chim:

Cách làm đầu vẫn là dùng chỉ xanh quấn đoạn gần đầu lá, sau đó tách ra cắm vào mảnh thân nhỏ đã chuẩn bị trước có chiều rộng bằng chiều rộng lá, hình thoi rồi khếp lá lại cuộn chỉ tiếp. Phần đầu lá, có thể không cần khếp lại nếu muốn tượng hình chim há mỏ kêu. Phần đầu, nhét vào hai viên tròn màu đen làm mắt chim. Lấy que tre cắm gần cổ và đầu chim vào văng rế thành đầu chim cổ dài.

Hai mầm sườn khác làm thành đuôi chim, lấy que tre gọt nhọn cắm vào thân chim làm hai chân chim.

Chọn một chậu cảnh tương xứng với chim, dùng đá nhỏ hoặc cát đệm cao cho thân chim thẳng bằng giống như chim đang bay lượn kêu trên không trung. Nếu có một bình pha lê cổ cao trong vắt đổ nhiều nước, bỏ rế củ hoa vào, đặt thân chim nằm ngang trên cổ bình càng giống "chim hồng yến bay lượn".

6. Hạc trong rừng thông đại ngàn (h 4-6)

Tùng Hạc dùng trong chúc THỌ hay trang trí chào mừng các bậc lão thành PHÚC THỌ SONG TOÀN.

Chọn một củ Thủy Tiên loại 40 củ một thùng, phẩm chất tốt, có hai mầm sườn đối xứng.

Chuẩn bị thêm 3 mầm sườn to và 4 mầm cạnh nhỏ.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dưỡng

Bắt đầu động dao trên mặt củ theo hướng vòng của thể mầm, men theo văng rế cắt một đường hình cung cách văng rế 1cm. Theo văng rế, bóc đi một nửa lớp vỏ củ và bào mầm làm cho một bên lá và đỉnh hoa bộc lộ ra.

4-6

Tất cả mọi lá, xén đi một nửa độ rộng từ đầu đến gốc lá, cạo nhẹ đi $\frac{1}{4}$ lớp vỏ mỏng ở cuống hoa của đỉnh hoa chính giữa. Các đỉnh hoa còn lại cạo đi $\frac{1}{3}$ lớp vỏ mỏng ở cuống hoa.

Khi hình thành, hoa sẽ nở trên đầu lá thành hình hạc, đầu lá như lông hạc. Sau khi ngâm nước cầu hoa, phủ một lớp bông mỏng lên mặt cắt tia, đặt ngang bằng lên chậu thủy dương để mặt vừa được cắt hướng lên trên. Quá trình thủy dương, chú ý điều chỉnh sửa sang hoa và lá cho thành thân hạc. 10 ngày sau khi cắt tia củ chính, dùng một trong số mầm sườn đã chuẩn bị, đặt cho hướng rễ quay xuống thẳng đứng trên chậu thủy dương.

Khi củ chính ra hoa, lá của mầm sườn dài chừng 5cm trở lên thì dùng đầu lá làm đầu hạc, phần dưới làm cổ hạc. Phần gần đầu lá, dùng chỉ màu xanh quấn lại, sau đó tách ra, nhét vào giữa một miếng nhỏ hình trụ làm bằng mầm sườn đã chuẩn bị trước, khếp lá lại quấn tiếp chỉ xanh thành đầu hạc, mỏ hạc (đầu lá) ngẩng lên trên, có thể vót nhọn đầu lá cho thêm giống.

Hai bên đầu chim, đặt hai hạt đen tròn làm mắt hạc, làm thêm mào hạc.

Còn hai mầm sườn và bốn mầm sườn nhỏ, sau khi cắt tia củ chính 15 ngày, đặt thẳng đứng các mầm này vào chậu thủy dương.

Khi củ chính ra hoa, dùng một sợi dây thép thô to cắm từ đầu lá xuyên xuống giữa rễ để làm chân chim hạc (cũng là giá đỡ).

Gắn chân hạc vào thân hạc rồi cố định chân bằng một miếng sắt. Dùng tăm tre gắn đầu hạc vào thân hạc. Một mầm sườn khác, dùng dây thép nhỏ mảnh đâm xuyên từ đầu lá xuống rễ cắm vào dưới thân hạc, lá cắt thành hình chân hạc, làm một chân đang co lên của chim. Lá của 4 mầm cạnh nhỏ kết thành đuôi hạc, dùng tăm tre

cắm vào cuối thân, rũ xuống thành đuôi. Ta đã tạo hình xong "Chim hạc tiên".

Chọn một chậu cảnh "bon sai" có cây tùng kích thước tương xứng, đặt chim hạc trên vào chậu.

+ *Chú ý :*

- Sửa lại rế ở chỗ liên kết các bộ phận, phủ lên rế lớp bông hút cho bông hút nước nuôi rế Thủy Tiên.

Trên đây, chúng tôi đã giới thiệu với các bạn 6 thí dụ mẫu tạo hình cầm thú. Thật ra, trong quá trình cắt tỉa tạo hình, chỉ cần nắm vững yếu lĩnh làm một vài lần là có thể tạo được vô số các hình cầm thú khác.

Phương pháp tạo hình cầm thú chủ yếu nhằm vào một số bộ phận như đầu, cổ, thân (bao gồm ngực, lưng, lông, cánh) đuôi và chân. Căn cứ vào hình thức thực tế (hình thái) các loài chim với các đặc điểm riêng mỏ nhọn, mỏ bằng, mỏ dài, mỏ ngắn ; cổ dài, cổ ngắn, đuôi dài, đuôi ngắn ; thân béo, thân gầy, lông thô, lông mịn... để tỉa cắt, thể hiện.

Tạo hình phần đầu nói chung dùng mâm sườn không có đình hoa thường theo mấy dạng :

- Chọn một cặp mâm sườn đối xứng nhau, một mâm làm đầu, một mâm làm đuôi. Dùng ngay lá ở mâm kẹp của củ mẹ mọc ra tạo thành đầu ; dùng mâm sườn làm đầu xong cắm vào.

Làm đầu cũng có mấy cách :

- Dùng tất cả lá của mâm lá, ở giữa kẹp một miếng thân cuộn lại.

- Dùng lá cắt thành đầu.

- Dùng hai lá dài ngắn khác nhau, cuốn đầu lá lại làm thành mỏ chim. Lá dài uốn cong tự nhiên thành hình đầu chim giữa đặt hai viên hạt màu đen (hoặc đỏ) làm mắt.

Ngực của các loài cầm thú thường dùng hai lá mầm sườn cân xứng cắt tia thành hai lá hình cong lớn mà thành.

Tạo hình thân, nói chung dùng củ mẹ, sử dụng phương pháp cắt gọt truyền thống cạo, gọt, tia, dùng lá và hoa tổng hợp thành.

Đuôi của chúng, dùng lá cắt tia thành, cũng có lúc dùng đến cả hoa. Muốn thể hiện chân đang đứng như chân hạc, chân gà trống có thể dùng mầm sườn cắm ngược trong chậu, dùng đá hay cát nhỏ để cố định.

II. TẠO HÌNH THÚ VÀ CÁC ĐỘNG VẬT KHÁC

1. Tạo hình cua (h 4-7)

a. Cua dao chơi

Chọn 2 củ Thủy Tiên, loại 40 củ một thùng, phẩm chất tốt, có hai mầm sườn cân xứng, góc hợp thành giữa củ mẹ và mầm sườn là 90° .

+ Phương pháp cắt tia và thùy dương

Bắt đầu động dao từ mặt thân củ theo hướng vòng của thể mầm, cắt một đường vòng cung men theo vầng rế. Hai đầu vết cắt cách vầng rế 1cm, ở giữa cách vầng rế 2cm. Bóc đi một nửa lớp vỏ củ và bào hoa để lá và bào hoa bóc lộ ra ngoài.

4-7

Từ đầu lá, rạch đi $\frac{1}{3}$ độ rộng của lá tới tận cuống lá.
Cạo đi $\frac{1}{3}$ lớp vỏ mỏng của cuống hoa tới tận chân cầu hoa.

Mắm sườn tạm thời không động dao.

Sau khi ngâm cầu hoa, phủ một lớp bông hút nước mỏng, đặt củ hoa nằm bằng trên chậu thủy dương, mặt được cắt tua quay lên trên.

Khi thành hình, nếu muốn càng của vươn về phía trước thì sau khi thủy dương 10 ngày, đệm cao mắm sườn lên một chút làm mắm sườn vươn cao.

Trong quá trình thủy dương, cần chú ý điều chỉnh lá và đỉnh hoa để khi thành hình sẽ tạo dáng càng của có hoa nở trên lưng của.

Lá mầm sườn để lại 2cm thành càng cua, dùng dây đồng nhỏ cuộn thành bốn sợi lò xo nhỏ một đầu vê thành hạt tròn màu hồng lần lượt cắm vào góc trên miệng cua làm mất cua. Hai củ Thủy Tiên sẽ tạo thành hai con cua. Lúc củ hoa ra hoa, chọn một chậu cảnh nước nông đặt hai con cua ở thế nhìn nhau, xung quanh điểm ít như đá, trai, ốc, hến, rong, hoàn chỉnh tác phẩm "Cua dạo chơi" hay "Thủy Tiên chân cua".

b. Cua lưng củ

Chọn củ ban đầu như ở phần a.

+ Phương pháp cắt tia và thủy dưỡng

Bắt đầu động dao từ mặt củ, theo hướng vòng của thể mầm cắt một đường vòng cung men theo vầng rế, cách vầng rế 1cm, bóc đi một nửa lớp vỏ củ và bào mầm làm cho một bên lá và đỉnh hoa lộ ra.

Từ đầu lá, chẻ đi 1/3 độ rộng của lá xuống đến cuống lá, cạo đi 1/3 lớp vỏ mỏng của cuống hoa tới chân cầu hoa.

Lúc cạo cần chú ý :

- Trước hết, cần phân chia đều số mầm trong củ ra hai bên phân biệt rõ ràng, cạo ở hai phía với ý đồ sao cho khi thành hình, lá và bào hoa mọc ra hai bên.

Mầm sườn tạm thời chưa động dao.

Sau khi ngấm cầu hoa, phủ bóng hút nước, đặt nằm bằng phẳng trên chậu thủy dưỡng, mặt được cắt tia quay lên trên.

Nuôi dưỡng khoảng 10 ngày, lá và hoa cong về hai phía xong là có thể quay hướng, để mặt củ quay lên trên mà thủy dưỡng, để bóng rử xuống hút nước nuôi rế.

Nếu mầm sườn phát triển không tốt, có thể bóc bỏ đi 2-3 lớp vỏ để mầm có thể quay lên trên phát triển. Khi hình thành sẽ cong như càng cua.

Trong quá trình thủy dưỡng, cần chú ý điều chỉnh bào hoa và lá. Mặt củ là lưng cua, lá mọc thò ra hai bên là chân cua. Rể trắng mọc như cua thổi cơm, phun mưa. Lá mầm sườn để lại 2cm làm càng cua, gắn hai mắt cua vào hai góc gần mầm cua. Hoa mọc ra xung quanh mai cua.

Ta tạo hình xong "Cua lưng cù" bằng Thủy Tiên.

c. Cua càng hoa

Chọn củ hoa ban đầu như ở phần a

+ Phương pháp cắt tia và thủy dưỡng

Bắt đầu động dao từ trên mặt củ, theo hướng vòng của thể mầm, men theo vầng rế cắt một đường hình vòng cung cách vầng rế 1cm. Bóc đi một nửa vỏ củ và bào mầm để cho lá và đỉnh hoa lộ ra.

Từ đầu lá chẻ đi 1/3 độ rộng của lá tới tận gốc lá. Cạo đi 1/5 lớp vỏ mỏng hai cuống hoa đối xứng với hai bên đỉnh hoa chính giữa. Khi hình thành, phần này sẽ thành càng cua.

Các cuống hoa khác, cạo đi 1/3 lớp vỏ mỏng cho đến chân cầu hoa, khi hình thành, phần này sẽ thành hoa thấp.

Sau khi ngâm cầu hoa, phủ lên một lớp bông hút nước, đặt nằm trên chậu thủy dưỡng để mặt được cắt tia quay lên trên.

Trong quá trình thủy dương, cần chú ý điều chỉnh các cuống hoa hai bên và đỉnh hoa ở giữa. Các hoa ở hai bên phân ra làm chân cua. Các hoa khác thành lưng cua. Rể củ hoa trắng như bột phun lên miệng cua. Hai phía, dùng lá cong cuộn thành hai vòng tròn, mỗi vòng gắn một hạt tròn màu đỏ thành mắt cua. Như vậy, ta tạo hình được "Cua càng hoa".

2. Cá vàng bơi lượn (h 4-8)

4-8

Chọn một củ Thủy Tiên, loại 30 củ một thùng, phẩm chất tốt, kèm một mầm sườn to có đỉnh hoa. Góc giữa mầm sườn và củ mẹ tương đối lớn.

+ Phương pháp cắt tia và thủy dương

Bắt đầu động dao từ mặt thân củ mẹ theo chiều vòng của thân mầm, men theo vầng rế cắt một đường hình vòng cung cách vầng rế 1cm. Men theo vết cắt bóc đi một nửa lớp vỏ củ và bào hoa lên đến đầu củ để một bên lá và đỉnh hoa bộc lộ ra.

Từ đầu lá xén đi một nửa độ rộng của lá cho đến cuống lá. Cạo đi 1/3 lớp vỏ mỏng của cuống hoa cho đến gốc cầu hoa, để khi hình thành, lá sẽ lượn vòng ở tầm thấp, bên trên phủ một lớp hoa nở thành thân cá.

Mầm sườn không cắt tia, đợi khi đỉnh hoa của nó mọc ra, cạo một chút vỏ mỏng của cuống hoa, chỗ ngay sát bào hoa, cho khi hình thành hoa hơi cong về phía trước như đuôi cá.

Sau khi ngâm cầu, phủ lên một lớp bông hút nước mỏng, đặt bằng trên chậu thủy dương để mặt được cắt tia quay lên trên.

Sau khi thủy dương 15 ngày, lá và đỉnh hoa đều uốn cong, kê mầm sườn cao lên 45° tạo hình đuôi cá.

Trong quá trình thủy dương phải chú ý điều chỉnh vị trí của lá và đỉnh hoa. Mặt củ không được cắt tia sẽ là bụng cá, đầu củ như hàm cá, đầu nhọn là vị trí miệng cá, tại vị trí hai mắt cá, lá cong cuốn lại thành hai mắt, giữa hai vòng đó dùng hai hạt màu đỏ làm mắt cá. Đầu

cầu hoa cũng điều chỉnh lá cong uốn tròn thành miệng cá, giữa miệng gài một miếng giấy hồng tạo thành lưỡi cá.

Dùng dây đồng nhỏ cuộn thành hai cái lò xo, mỗi lò xo gắn một viên tròn màu hồng cắm vào hai bên miệng cá làm râu cá. Hoa nở rộ thành lưng cá. Lá của mầm sườn hơi vươn ra, một đầu nở hoa kết thành đuôi cá, bào mầm trắng tinh như hình vây cá.

Khi toàn củ ra hoa, đặt cá tạo hình vào một chậu cảnh nông nước hình tròn, điểm thêm một ít san hô, nhũ đá, rong và rêu, sẽ thấy cá vàng như bơi lội tung tăng, vui vẻ trong nước.

Cá có rất nhiều loại, có loại đầu to, đầu nhỏ, đầu bằng, đầu nhọn ; mình cá to loại dài, loại ngắn, có loại béo loại gầy, dày hoặc mỏng, sắc màu khác nhau... tùy bàn lựa chọn cho mình những mẫu thích hợp để tạo hình theo ý muốn.

3. Voi đón xuân (h 4-9)

Chọn một củ Thủy Tiên, loại 30 củ một thùng, phẩm chất tốt, có hai mầm sườn đối xứng một mầm to, một mầm nhỏ. Mầm sườn to phải có ba thân mầm, thân mầm giữa phải có đỉnh hoa (để tạo hình đầu voi). Mầm sườn nhỏ chỉ có một thân mầm nhỏ (làm đuôi voi).

Mầm sườn to hợp với củ mẹ một góc khoảng 90° mầm sườn nhỏ hợp với củ mẹ một góc tương đối nhỏ.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dương

Bắt đầu động dao từ mặt củ, theo hướng vòng của thể mầm, men theo văng rế cắt một đường hình vòng

4-9

cung cách vắng rế 1cm. Men theo đường rạch bóc đi một nửa lớp vỏ củ và bào hoa lên tới đầu củ hoa để cho một bên đình hoa và lá lộ ra.

Từ đầu lá, xén đi $\frac{1}{2}$ độ rộng của lá đến chân lá. Cạo đi $\frac{1}{4}$ lớp vỏ mỏng của cuống hoa đến chân cầu hoa.

Hai mầm sườn lúc này tạm thời chưa động dao.

Sau khi ngâm cầu hoa, phủ lên một lớp bông đặt nằm bằng trên chậu thủy dương, để mặt cát tĩa quay lên trên.

Qua 7 ngày, sau khi lá và đỉnh hoa uốn cong về phía rế có thể quay lật ngược lại để rế quay lên trên, đầu củ quay xuống. Dùng đá nhỏ hoặc cát cố định thế lộn ngược đó của củ hoa, dùng bông để hút nước thủy dương.

Nên nhớ rằng lá và đỉnh hoa không thể ngâm trong nước dài ngày được. Vì vậy, trong quá trình thủy dương chú ý điều chỉnh lá, bào hoa và vàng rế. Lá nên cắt đi để ở mức vừa phải một lượng lá nhỏ đủ phối cảnh với hoa. Hoa là chủ yếu.

Mầm sườn lớn ở gần đầu mầm chẻ ra khoảng 2cm đều nhau làm miệng voi để cho hai thân mầm lá mọc dài ra. Hai bên miệng voi, cắt ngắn lá nhọn đầu làm ngà voi.

Mầm giữa mọc ra đỉnh hoa vươn dài ra phía trước, hơi vươn lên trên làm vòi voi. Hai bên mầm sườn to gần hai hạt đậu đen làm mắt voi.

Cắt vỏ củ làm hai tai voi, dùng đinh ghim cắm vào hai bêm mầm sườn to tạo hình tai voi. Bóc mầm sườn nhỏ đi 2-3 lớp vỏ rồi cắt tĩa thành đuôi voi. Chải tuốt rế xong rồi phủ lên một lớp bông hút nước để rử xuống chắm hút nước nuôi rế. Bên trên phủ một lớp ni lông mỏng cách nước, tiếp đến phủ lên lưng voi chiếc yên thêu hoa (hoặc chiếc bành voi).

Vỏ củ mẹ tượng trưng cho thân voi, bào hoa như chân voi.

Chọn một chậu cảnh sơn thủy có núi non hùng vĩ, đặt voi giữa hai khe núi, dùng đá nhỏ và cát vây quanh cố định chân voi.

Voi vươn dài vòi, lưng cây hoa tươi đầy ý Xuân.

+ *Chú ý :*

Trong quá trình cắt tỉa, nếu mầm sườn không có ba thể mầm hoặc hai mầm lá phát triển không tốt, có thể dùng hai mầm nhỏ cắm vào miệng voi tạo hình ngà voi.

Có thể tạo hình voi trong nhiều tư thế trạng thái khác nhau như voi ngồi, voi nằm, voi chạy, voi làm xiếc... căn cứ vào phương pháp tạo hình cơ bản này hoặc cấy ghép thêm các bộ phận thêm sinh động.

4. Rồng vàng rốn mây (h 4-10)

Tạo hình rồng có thể cắt tỉa theo nhiều cách.

Loại to, như rồng khắc minh họa trên cột phải dùng tới hơn một chục củ hoa nuôi ghép thành, là một trong những tác phẩm tạo hình dùng trong các triển lãm hoặc các cuộc trưng bày lớn, đặt ở những chậu cảnh lớn, trong nhà khách.

Loại nhỏ, có khi chỉ là một đầu rồng xinh xắn đặt trong chậu cảnh nhỏ mà vẫn hấp dẫn lạ lùng vì vẻ đẹp chọn lọc, tinh tế.

Theo truyền thuyết rồng là loài thú cao quý không phải ai cũng nhìn thấy. Phần lớn chỉ tưởng tượng ra trong huyền bí hư ảo, trong vầng hào quang lộng lẫy. Đó là loài có thân dài uốn lượn với đặc trưng trán sư tử, mũi kỳ lân, miệng ngựa, thân cá xấu, chân phượng, sừng dê, vẩy đẹp óng ánh kỳ lạ, mắt sáng quắc, mũi phun ra những khói và lửa, khi ẩn khi hiện, như mơ như thật. .. chỉ xuất hiện ở chốn tôn nghiêm, báo trước điềm lành, niềm vui, hạnh phúc.

Rồng kết với Phượng thành "Long Phượng trùng phượng" là biểu tượng của hạnh phúc vĩnh cửu.

Rồng kết đôi có thể thành "Lưỡng long châu nguyệt".

- "Lưỡng long tranh châu" "Lưỡng long cân đầu vân"...

Rồng có thể chỉ một mình hoặc tụ hội tùy ý.

Đây là một đề tài khó nhưng nhiều người ưa thích. Xin giới thiệu để các bạn tham khảo một mẫu tạo hình nhỏ.

Củ Thủy Tiên sử dụng ở đây là loại 20 củ một thùng, phẩm chất tốt, trong củ có ít nhất năm đình hoa và một

cặp mầm sườn. Chọn thêm một củ loại 40 thùng một củ và ba mầm sườn nhỏ.

+ Phương pháp cắt tia và thủy dưỡng

Trước hết, tiến hành cắt tia củ hoa chính. Mầm phía trên để nguyên vẹn không động dao để cho lá của nó phát triển thành hình đuôi rồng.

Tất cả củ mẹ và các mầm sườn khác đều bắt đầu động dao từ mặt củ theo chiều cong của thể mầm, men theo vầng rế cắt một đường vòng cung cách vầng rế 1cm.

Men theo vết cắt, bóc đi một nửa lớp vỏ củ và bào hoa bóc lên tới đầu củ, để một bên lá và đỉnh hoa lộ ra. Từ đầu lá xén đi một nửa độ rộng lá cho tới cuống lá, để khi hình thành, lá sẽ thấp cong phủ lên đáy.

Cuống lá tuần tự tách ra, lần lượt cạo đi 1/3 và 1/5 lớp vỏ mỏng ở cuống hoa cho đến chân cầu hoa. Khi hình thành, hoa cao thấp nhấp nhô tiện cho việc điều chỉnh thành mình rồng, uốn thân vòng vào bay lượn.

Sau khi ngâm củ chính 15 ngày, đưa thêm củ loại hai (thứ 40 củ một thùng) vào thủy dưỡng đặt đứng cho rế quay xuống chậu thủy dưỡng đồng thời lấy hai mầm sườn đặt nằm vào chậu.

Khi củ ra hoa, chia lớp vỏ ngoài củ mẹ loại hai ra hai phần, bóc đi hai lớp vỏ để tạo 4 miếng vỏ, dùng dao su mát xóp làm cốt giả tạo hình đầu rồng theo cách :

- Một miếng làm trán rồng
- Hai miếng làm hàm rồng
- Một miếng làm má rồng

- Mầm sườn nhỏ không ngâm nước, được làm mũi rồng
- Hai mầm sườn nhỏ đã ngâm nước làm sừng cắm lên trán rồng.

Dưới trán, trên mũi hai bên cắm hai hạt tròn màu đỏ làm mắt rồng. Trong hàm rồng, cắm một miếng vải nhựa đỏ làm lưỡi rồng. Dùng dây đồng nhỏ mảnh cuộn thành hai lò xo nhỏ, có phần cuối kết thành nụ tròn nhỏ xinh xắn cắm vào đầu làm râu rồng.

Như vậy, ta được đầu rồng. Điều chỉnh các giò hoa cao thấp, vòng lượn nhấp nhô thành "mình rồng".

Nếu chọn được hoa Thủy Tiên "Cốc vàng đài bạc" (Ngọc trản Ngân đài) để làm thân rồng thì tác phẩm càng đẹp.

Dùng dây thép gắn đầu rồng vừa tạo hình ở trên thành đầu rồng ngẩng cổ bay lên trên không. Dùng mầm sườn chia cắt tia thành đuôi rồng.

Bóc hai lớp vỏ của củ Thủy Tiên mẹ loại hai làm cánh và lưng rồng, phía dưới nọc bào hoa như chân rồng.

Chọn một chậu cảnh sơn thủy trang nhã, phối hợp với rồng đã tạo hình, trang trí thành tạo hình "Rồng vàng rướn mây" bay lên không. Nhìn rõ "mặt rồng" "mình rồng" nở hoa lộng lẩy.

5. Sư tử thúc giắc (h 4-11)

Chọn một củ Thủy Tiên loại 30 củ một thùng, phẩm chất tốt, có hai mầm sườn nhỏ. Chuẩn bị thêm một mầm sườn nhỏ và hai mảnh vỏ củ (nửa củ).

4-11

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dương

Bắt đầu động dao từ mặt củ theo hướng vòng của thể mầm, men theo văng rế cắt một đường vòng cung cách văng rế 1cm. Men theo vết cắt, bóc đi một nửa vỏ củ và bào hoa lên tới đầu củ để một bên lá và bào hoa lộ ra.

Xén đi 1/2 độ rộng của lá, từ đầu lá đến cuống lá. Cạo đi 1/4 lớp vỏ mỏng của cuống hoa tới chân cầu hoa, để khi thành hình, lá các mầm ngoài cuộn tròn thành má sư tử, hoa nở trên đầu sư tử. Sau khi ngâm cầu hoa, phủ lên một lớp bông hút nước, đặt củ nằm bằng trên chậu thủy dương, để mặt cắt tua quay lên trên.

Trong quá trình nuôi dưỡng, chú ý khi lá và đỉnh hoa uốn cong, kê văng rế cao lên 45° để khi hình thành, hoa sẽ nở rộ ở vòng ngoài văng rế.

Mầm sườn uốn lượn, điều chỉnh thành hình vòng cung tròn, dùng tạo hình má sư tử, vỏ củ làm tai sư tử. Lúc củ ra hoa, lựa cắt tua lá cho phù hợp.

Tại chỗ văng rế, dùng một miếng vỏ củ hình bán cầu dẩy lên trên lá (che đi 2/3 củ). Phần thân củ phía dưới xen bằng phía đầu củ rồi phủ lên một bao hoa nhỏ làm hàm dưới sư tử. Một miếng nửa vỏ, cắt tạo hình thành hàm trên sư tử. Điều chỉnh hai mầm sườn làm răng sư tử. Trong miệng sư tử, nhét một miếng ni lông màu hồng làm lưỡi sư tử.

Dùng một mầm sườn nhỏ cắt thành mũi sư tử, lỗ mũi có thể dùng hai miếng ni lông màu đen tròn nhỏ dán vào.

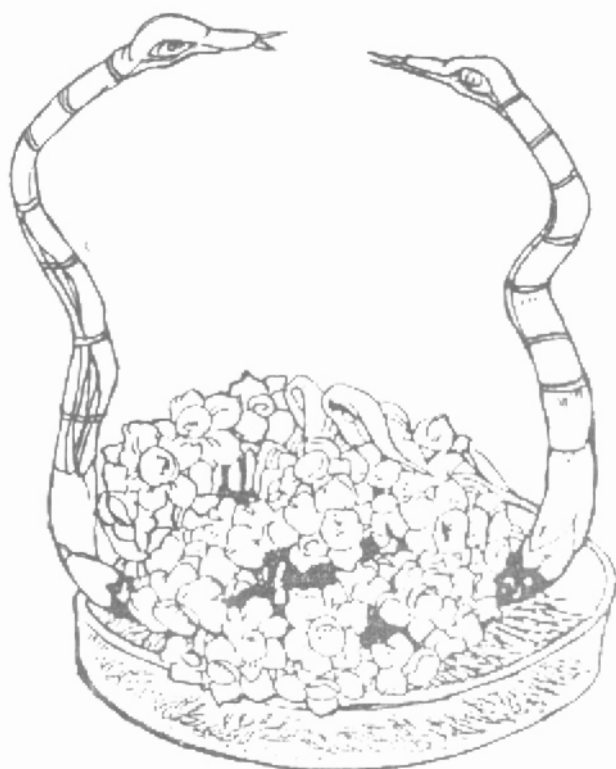
Cần đặc biệt chú ý tới sự gắn kết các bộ phận tạo hình thành đầu sư tử, có thể dùng đinh ghim để liên kết nhưng nên khéo dẫu, đừng để lộ liễu làm ảnh hưởng đến chất lượng thương phẩm.

Sau khi làm xong đầu sư tử, chọn một cốc pha lê cao trong suốt hay một bình hoa pha lê tương tự đặt đầu sư tử lên trên.

Rể trắng củ hoa Thủy Tiên như bộ râu bạc của sư tử, đầu con vật nở đầy hoa tươi thơm mát trông như "Sư tử thức giấc".

6. Rắn trắng mùa (h 4-12)

Chọn một củ Thủy Tiên loại hai (thứ 40 củ một thùng), phẩm chất tốt, có một mầm sườn trở lên.

+ Phương pháp cắt tia và thủy dương

Không động dao mà hai mầm sườn để dùng vào giai đoạn cuối cắt tia thành rấn.

Bắt đầu động dao vào bề mặt của củ theo hướng cong của thể mầm. Men theo vầng rế cắt một đường vòng cung cách vầng rế 1cm. Theo vết cắt, bóc đi một nửa vỏ củ để bộc lộ một bên lá và bào hoa

Từ đầu lá, xen đi một nửa độ rộng của lá cho tới cuống lá. Cạo đi 1/4 lớp vỏ mỏng của cuống hoa.

Sau khi ngâm cầu hoa, phủ lên một lớp bông hút nước đặt củ nằm bằng trên chậu thủy dương, để mặt cắt tia quay lên trên.

Trong quá trình nuôi dưỡng, phải chú ý điều chỉnh cho đài hoa lên trên lá, để khi tạo hình xong sẽ thấy cảnh "hoa xuân nở rộ rực rỡ trên nền lá xanh". Khi củ ra hoa, ở giữa các lá mầm cạnh, mỗi mầm kẹp một lá đồng mỏng hẹp từ cuống lá dài tới đầu lá làm đầu rấn.

Dùng một sợi dây ô xuyt nhôm trắng bạc rộng 3mm từ bào lá cứ cách 2cm quấn một vòng gần đầu lá để rút ngắn khoảng cách. Dây nhôm phải cố định bằng băng dính với đầu lá rồi nhét một miếng vỏ củ dài khoảng 1cm, rộng 3mm vào giữ buộc lại thành hình đầu rấn. Phần đầu lá, hơi tách ra cắm vào đó lưới rấn làm bằng ni lông màu. Hai bên đầu rấn, đặt hai hạt đen nhỏ làm mắt rấn. Cuối cùng, uốn cho lá lượn cong thành thể rấn vươn cổ.

Có thể tạo hình hai bên hai cái đầu rấn vươn lên, lưới le ra khỏi miệng, quay về phía bồn hoa. Đặt tạo hình trên vào chậu cảnh trang nhã, kiểm tra lại lần cuối trước khi đem vào chỗ bày.

7. Éch bảo được mùa (h 4-13)

4-13

Chọn một củ Thủy Tiên loại hai (thứ 40 củ một thùng) phẩm chất tốt, có từng cặp mầm sườn nhỏ, các mầm sườn đều không có dinh hoa và làm với thân củ mẹ một góc tương đối nhỏ.

+ Phương pháp cắt tỉa và bảo dưỡng

Bắt đầu động dao từ mặt củ theo chiều cong của thể mầm, men theo văng rẽ cắt một đường cung cách

vàng rế 1cm. Theo vết cắt, bóc đi một nửa lớp vỏ củ để bộc lộ một bên lá và bào hoa.

Bóc đi một nửa bào mầm của thể mầm chính giữa. Từ đầu lá, cắt đi nửa độ rộng của lá xuống tới cuống lá.

Cuống hoa không động dao, để khi hình thành, lá sẽ cong xuống để tạo hình bụng ếch. Đỉnh hoa mọc ngay trên miệng ếch giống như lưỡi ếch.

Cặp mầm đối xứng thứ nhất, tạm thời chưa động dao vào thể mầm, chuẩn bị để làm hai chân của ếch. Tất cả các bào mầm khác đều bóc đi một nửa bào mầm, xén đi nửa độ rộng của lá từ đầu lá tới cuống lá, cạo đi 1/4 lớp vỏ mỏng ở cuống hoa để khi thành hình, lá sẽ uốn cong thành bụng ếch, hoa sẽ nở rộ hai bên thân ếch.

Hai mầm sườn nhỏ, bóc đi một lớp vỏ để tương lai tạo hình hai chân sau của ếch.

Ngâm cầu hoa xong, phủ lên lớp bông hút nước, đặt củ hoa bằng phẳng trên chậu thủy dương, mặt được cắt tia quay hướng lên phía trên.

Nuôi dưỡng khoảng 7 ngày, khi hình bốn chân ếch uốn cong lên phía trên thì tiến hành tia lần thứ hai. Cắt đi 2cm chiều dài, 3mm chiều rộng đoạn giữa bào mầm phía mặt đã cắt tia của hai thể mầm đối xứng với thể mầm chính giữa để khi thành hình làm hai chân trước của ếch.

Điều chỉnh khéo léo cho hoa mọc ra hai bên thân ếch. Lá dùng bọc ni lông và keo dán dính lại để cho phát triển tự nhiên tạo hình thành hai chân trước của ếch.

Ồ bào hoa chính giữa, cạo đi một lớp vỏ mỏng chỗ phía sau cuống hoa, gần với bào hoa để khi hình thành, đỉnh hoa mọc ra từ miệng ếch cong lên phía trên nở hoa.

Từ bào mầm cắt đi một miếng 2cm rộng 5mm để khi sinh trưởng, lá uốn cong thành chân sau ếch.

Sau hai lần cắt tia, lật củ lại để mặt cắt tia quay xuống, nâng cao đầu củ, hạ thấp vầng đĩa chéch 45° để nuôi dưỡng.

Bông hút nước đã phủ lên rễ, cần phai rửa xuống chậu nước để hút được nước nuôi rễ.

Trong quá trình nuôi dưỡng, chú ý điều chỉnh cho các đỉnh hoa tia ra khắp xung quanh thân ếch, lá điều chỉnh thành bụng ếch nếu quá dày có thể cắt tia bớt, chỉ để lại vừa phải.

Lúc củ hoa nở rộ, ở đầu củ chính về hai phía gắn vào hai hột đen làm mắt ếch, cắt xén lá làm chân và bàn chân ếch.

Chọn một chậu cảnh sơn thủy nhỏ, có nhũ đá, để ếch bám vào đá đầu ngẩng lên như đang kêu báo được mùa.

Hoàn chỉnh lần cuối tác phẩm trước khi đem bày.

8. Gấu mèo ôm hoa (h 4-14)

Chọn hai củ Thủy Tiên loại một (loại 30 củ một thùng), mập mạp và có phẩm chất tốt, mỗi củ có hai mầm sườn, góc giữa mầm sườn với củ mẹ tương đối nhỏ.

Một củ dùng cắt tia thành đầu và hai chân trước chú gấu. Một củ tia thành thân với hai chân sau.

Ngoài ra, chuẩn bị một mầm sườn nhỏ làm mũi gấu.

4-14

+ Phương pháp cắt tia và thủy dương

Với đầu gấu mèo, dùng biện pháp cắt tia sau lưng. Đầu tiên phải xác định cho được, chọn mặt nào củ hoa làm mặt gấu.

Bắt đầu động dao ở mặt sau, men theo vầng rế, cách vầng rế 1cm, cắt một đường hình vòng cung dài

4cm. Từ hai đầu vết cắt, rạch một đường đến đầu củ, phần nằm trong mặt cắt phải nhỏ hơn mặt trước, để khi hình thành, vết cắt không lộ.

Bóc đi một nửa vỏ củ và bào mầm làm cho lá và bào hoa lộ ra.

Từ đầu lá, xén đi $\frac{1}{3}$ độ rộng của lá cho đến cuống lá, cạo đi $\frac{1}{4}$ lớp vỏ mỏng của cuống hoa. Chia các đỉnh hoa ra làm hai bên phải trái. Cuống hoa bên nào, cạo vỏ bên đó, để khi hình thành, hoa sẽ nở ở hai bên thân gấu. Ở hai mầm sườn bóc đi 2-3 lớp vỏ từ giữa bào mầm, mặt trước khoét một lỗ dài 2cm sâu 3mm, để khi hình thành hai chân trước gấu ở tư thế ôm.

Thân gấu chọn dùng cách cắt tia truyền thống cơ bản. Bắt đầu động dao từ mặt củ theo đường cong của thể mầm, men theo vầng rế cắt một đường cong cách vầng rế 1cm, dài 4cm. Từ hai đầu vết cắt, dọc theo thớ vỏ rạch hai đường, bóc đi một nửa vỏ củ và bào mầm, để cho một bên lá và đỉnh hoa lộ ra.

Từ đầu lá xén đi $\frac{1}{2}$ độ rộng tới cuống lá. Cạo đi $\frac{1}{3}$ lớp vỏ mỏng của cuống hoa tới chân cầu hoa. Ở hai mầm sườn, từ giữa bào mầm khoét một lỗ dài 2cm, rộng 3mm, để khi hình thành, lá uốn lượn phía dưới, hoa nở trên lá nơi hai chân sau chú gấu vòng về phía trước.

Sau khi ngâm nước, phủ bông củ tạo hình đầu gấu, đặt vầng rế quay xuống thẳng đứng để thủy dương. Củ làm thân đặt bằng trên chậu thủy dương để mặt cắt tia ở hướng quay lên trên.

Trong quá trình thủy dương, chú ý tới củ hoa dùng tạo hình đầu, điều chỉnh cho hoa và lá mọc ra hai bên (làm nền).

Lá của hai mầm sườn cắt tia xong có thể dùng băng keo trong dính lại hoặc dùng dây đồng nhỏ cố định tạm thời. Đến khi thành hình, hoa đã nở, tháo băng keo hoặc dây đồng cố định đưa củ hoa vào chậu.

Củ cắt tia làm thân điều chỉnh cho hoa và lá tập trung ở giữa rồi uốn cong lá của hai mầm sườn. Khi củ ra hoa, trên mặt gấu dùng hai hột đen gắn vào định vị đôi mắt gấu. Điểm thêm vành mắt và miệng, điều chỉnh hai bào lá làm tai gấu mèo. Dùng mầm sườn nhỏ làm mũi gấu.

Dùng tấm tre gắn phần đầu vào thân gấu, bốn mầm sườn cắt tia thành bốn chân gấu.

Điều chỉnh hoa ở giữa hai chân trước cho chú gấu mèo ôm hoa, phần dưới củ như dít gấu, đặt nhẹ vào chậu cảnh sơn thủy, hoàn tất tác phẩm "Gấu mèo ôm hoa".

III. TẠO CÁC HÌNH KHÁC

1. Chậu cảnh thủy tiên (h 4-15)

Ồ ngoài thiên nhiên, nếu không được gọt tia, thủy dương, Thủy Tiên vẫn có thể ra hoa như hành tỏi, hết như thở ban đầu, khi loài người chưa biết đến, chưa hiểu được vẻ đẹp hoàn thiện, hoàn mỹ của hoa. Vẻ đẹp hoang sơ của hoa đồng nội cũng đã quyến rũ bao người.

4-15

Qua cắt tỉa, thủy dưỡng, nuôi ghép, tạo giống mới, hoa Thủy Tiên trở nên đậm đà với nhiều màu sắc, đa dạng hơn nhiều, mỗi chậu hoa như biến thành những cảnh sắc khác nhau hài hòa.

Mọi củ hoa Thủy Tiên phù hợp với quy cách đều có thể cắt tỉa. Dĩ nhiên, cấu hoa to sinh hoa nhiều, hoa

nở đẹp, sinh sản khỏe, có thể tạo hình đa dạng ; cầu hoa nhỏ sẽ nhỏ, sinh trưởng và màu sắc kém.

Mục đích chủ yếu của cắt tỉa là khống chế củ hoa ra các thể lá, hoa cao thấp theo ý muốn tạo hình với các hình tượng cụ thể. Thói quen cắt tỉa nhằm trọng điểm vào ngay củ chính, làm cho lá uốn lượn, rồi hoa được hãm cho nở trên lá ; lá hoa xen lẫn, phô bày cái đẹp lộng lẫy của hoa xuân trong hương thơm ngào ngạt.

Lá ở các mầm sườn, có thể không động dao để cho mọc thẳng tự nhiên, hoặc ở đầu lá cắt tỉa nhẹ làm lá uốn cong duyên dáng.

Khi hoa lá trên củ hoa đã nở rộ hoàn chỉnh, có thể dùng các băng vải hoặc giấy màu trang nhã trang trí bổ xung cho nổi bật chủ đề chính hoặc đưa củ hoa phối vào các chậu cảnh cho tác phẩm thêm hấp dẫn, đẹp hoàn chỉnh.

Chậu cảnh hoa Thủy Tiên đúng như với cái tên của nó nhằm chủ yếu trưng bày vẻ đẹp của hoa dưới nhiều góc độ tạo hình khác nhau, gần như không dùng đến các phụ liệu khác. Các này vẫn đảm bảo nhu cầu thẩm mỹ tối đa, tính đa dạng, hòa sắc kỳ lạ để cảm nhận ở loài hoa này, đặc biệt phù hợp với những người không thích pha tạp dù phải suy nghĩ tìm tòi nhiều hơn. Vẻ đẹp của hoa, dưới cái nhìn của mỗi người khác nhau như vậy đó.

Chọn một củ Thủy Tiên loại hai (40 củ một thùng) có hai mầm sườn.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dương

Bắt đầu động dao trên thân củ hoa theo vòng của thể mầm, men theo vòng rế cắt một đường hình vòng

cung cách vàng rế 1cm. Men theo vết cắt bóc đi 1/2 vỏ củ và bào hoa lên tới đầu củ để lá và đỉnh hoa lộ ra.

Từ đầu lá, xén đi 1/2 độ rộng của lá tới cuống lá. Cạo 1/4 lớp vỏ mỏng của cuống hoa tới gốc cầu để khi hình thành, lá uốn cong ở dưới hoa, hoa nở trên lá.

Hai mầm sườn không động dao, để cho lá tự nhiên mọc thẳng lên trên, cũng có thể cắt vát đi lớp ngoài để lộ lá khoảng 1cm, khi thành hình đuôi lá cong mềm mại.

Ngâm cầu xong, phủ lên một lớp bông đặt nằm bằng phẳng trên chậu thủy dương để mặt được cắt tia có hướng quay lên trên. Khi ra hoa, ở trên lá mầm sườn cuộn hai vòng giấy đỏ, đặt vào chậu hoa Thủy Tiên thành "Chậu cảnh hoa Thủy Tiên".

Đây chỉ là một thí dụ đơn giản về cách cắt tia. Có thể căn cứ vào kích cỡ củ to hay nhỏ, tại các hướng mọc khác nhau, thêm bớt theo ý mình, sáng tạo gọt tia hình chậu cảnh Thủy Tiên muôn màu muôn vẻ.

Cũng có thể chọn các hướng hoặc vị trí thủy dương khác nhau, tạo cảnh "Kỳ hoa dị thạch, núi sông ngàn dặm" "Sơn thủy hữu tình" bằng những cách bố cục củ hoa như "đá mài, ngọc chuốt" ca ngợi thiên nhiên hùng vĩ đầy hoa thơm cỏ lạ đang Xuân, say đắm lòng người nhưng phải lấy Thủy Tiên làm nội dung chính.

2. Thủy Tiên hình hoa (h 4-16)

Thủy Tiên hình hoa là hình tượng tạo nên do điều chỉnh ghép nối vị trí phương hướng của các thùy hoa.

4-16

Chọn một củ Thủy Tiên loại một (30 củ một thùng), phẩm chất tốt, có nhiều cặp mầm sườn đối xứng.

+ Phương pháp cắt tía và thủy dưỡng

Bắt đầu động dao từ mặt củ theo chiều cong của thể mầm, men theo vầng rế cắt một đường hình vòng cung cách vầng rế 1cm. Men theo vầng rế cắt bóc đi một

nửa vỏ củ và bào hoa lên tới đầu củ để lá và đỉnh hoa lộ ra. Bóc xén đi $\frac{1}{3}$ độ rộng của lá mầm sườn và $\frac{1}{2}$ độ rộng của lá củ chính đến thân lá, để khi hình thành, lá hai bên (lá mầm sườn) cao hơn lá củ mẹ (ở giữa). Cạo đi $\frac{1}{4}$ lớp vỏ mỏng của cuống hoa chính giữa và hoa ở ngay bên cạnh.

Các cuống hoa còn lại cạo đi $\frac{1}{3}$ lớp vỏ mỏng từ chỗ gần bào hoa tới tận gốc cầu, để khi thành hình, hoa nở thứ tự ngồng cao ngồng thấp thành hình chữ "Sơn" (山).

Ngâm cầu hoa xong, phủ lên cầu một lớp bông hút nước mỏng, đặt nằm bằng phẳng trên mặt chậu thủy dương, mặt cắt tia hướng quay lên trên.

Trong quá trình thủy dương, cần chú ý điều chỉnh lá và đỉnh hoa. Khi củ ra hoa, căn cứ vào thế phát triển của các ngồng hoa mà điều chỉnh sắp xếp thành những tạo hình theo chủ định (hình tượng rồng, voi, gà, vịt, mèo, chó... hoặc các con giống khác).

Sau khi hoàn thành khâu điều chỉnh tạo hình, chọn chậu cảnh phù hợp (chậu pha lê, chậu sứ gốm, chậu cảnh sơn thủy...), đặt tên cho chậu, kiểm tra lần cuối cho hoàn chỉnh rồi đem chậu đến vị trí bày.

Toàn bộ quá trình tạo hình cho "Thủy Tiên hình hoa" là như vậy.

3. Trên gốm thù hoa (h 4-17)

Chọn một củ Thủy Tiên loại một (30 củ một thùng) phẩm chất tốt, có ít nhất một cặp mầm sườn trở lên. Góc hai mầm sườn gần nhất hơi nhỏ sao cho củ hoa có thể đặt bằng phẳng (không cần kê) trên một đĩa pha lê hay đĩa gốm, sứ nhỏ.

4-17

+ Phương pháp cắt tía và thủy dương

Bắt đầu động dao trên mặt củ, theo đường cong của thân mầm, men theo vầng rế bóc đi 1/2 vỏ củ và bào mầm làm cho một bên lá và đỉnh hoa lộ ra trên mầm chính giữa củ mẹ. Từ đầu lá, xén đi 1/3 độ rộng của lá tới cuống lá và cạo đi một chút vỏ mỏng ở cuống hoa

chỗ gần bào hoa, để khi thành hình, đỉnh hoa phát triển thẳng ở giữa cầu hoa.

Tất cả các lá khác đều xén từ đầu lá đi $1/2$ độ rộng của lá tới tận cuống lá. Các đỉnh hoa còn lại, đều cạo đi $1/3$ lớp vỏ mỏng từ cuống lá đến tận gốc cầu hoa, để khi hình thành, hoa nở rộ phía trên lá uốn vòng bên dưới, tôn vẻ đẹp hài hòa ưa nhìn.

Khi cắt tỉa, cần chú ý sửa cho bào mầm thẳng thắn, làm cho nó sinh trưởng thành vòng lá ngoài "Bạch ngọc điểm sắc".

Sau khi ngâm cầu hoa, phủ lên một lớp bóng mỏng hút nước, đặt nằm bằng phẳng trên chậu thủy dương, để mắt cắt tỉa quay hướng lên trên.

Trong quá trình thủy dương, chú ý điều chỉnh lá và đỉnh hoa, sao cho khi thành hình, lá trải thành đất xanh, hoa tươi nở rộ như đầy vườn xuân sắc, "Bạch ngọc điểm sắc dẹt gấm thêu hoa"...

Chọn một chậu cảnh nhỏ hay đĩa pha lê, gốm xinh xắn đặt củ hoa đã được tạo hình, kiểm tra sửa cho hoàn chỉnh đem bày.

4. Núi sông hùng vĩ (h 4-18)

Chọn một củ Thủy Tiên loại một (30 củ một thùng), phẩm chất tốt, có ít nhất một cặp mầm sườn trở lên. Trong số mầm sườn, có một mầm to hơn, có mầm hoa.

4-18

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dưỡng

Ngoài mầm sườn to có mầm hoa ra, các mầm sườn khác và củ mẹ đều làm theo cách cắt tỉa như mục 3 "TRÊN GẤM THÊU HOA"

Ở mầm sườn to, bắt đầu động dao ở mặt tương phản (ngược hướng với mầm củ Thủy Tiên mẹ - loại lớn).

Tại chỗ cách văng rễ 0,5cm, gọt đi 1cm lên tới đầu mầm, bóc vỏ và bào hoa đi cho đến khi lộ ra lá và đỉnh hoa thì dừng lại.

Từ đầu lá xén đi 2mm độ rộng của lá đến cuống lá, để khi phát triển, lá thành những hình vòng cung lớn. Cạo nhẹ một lớp vỏ mỏng trên cuống hoa chỗ gần đài hoa. Trên lớp vỏ mỏng của cuống hoa, rạch một đường vòng xoáy ốc đến gốc cuống hoa, để khi thành hình cuống hoa lượn vòng.

Sau khi ngâm cầu hoa, phủ lên một lớp bông hút nước, đặt củ hoa nằm bằng phẳng trên mặt chậu thủy dưỡng, để mặt cắt tia hướng quay lên trên.

*** Chú ý :** Không được để bào hoa mầm sườn lớn ngâm trong nước - bào hoa sẽ bị thối hỏng.

Đến khi rễ củ hoa mọc dài 3-5cm thì chuyển sang chậu thủy dưỡng hình trụ tròn cao để thủy dưỡng, nuôi cho rễ phát triển theo hướng dài và thẳng. Đặt mầm to ở phía ngoài chậu thủy dưỡng tránh cho lá và bào hoa bị ngập nước làm thối mục. Khi rễ mọc dài 3-5cm nữa thì chuyển sang chậu sâu hơn cho rễ tiếp tục phát triển và thủy dưỡng.

Trong quá trình nuôi dưỡng, chú ý điều chỉnh cho mặt trên củ hoa đã được cắt tia mọc thẳng, một cành mầm dưới củ trở hoa vươn dài làm hoa như treo trên một vách đứng.

Đặt củ hoa vào chậu sơn thủy, trên vách núi, một cành Thủy Tiên dáng "thác đổ" rủ xuống sườn núi khác gì "Thủy Tiên treo trên vách núi", trên cảnh "Núi sông hùng vĩ".

5. Duy nhất (h 4-19)

4-19

Chọn một củ Thủy Tiên loại hai (40 củ một thùng), có từ một cặp mầm sườn trở lên. Hai mầm sườn gần nhất tạo thành góc tương đối nhỏ, khi đặt nằm bằng phẳng, cầu hoa sẽ hình thành một đĩa tròn.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dưỡng

Bắt đầu động dao từ mặt thân, theo hướng vòng của vầng rế. Men theo vầng rế rạch một đường hình vòng cung cách vầng rế 1cm. Theo vách củ, bóc đi một nửa vỏ và bào mầm để lá và đỉnh hoa lộ ra.

Từ đầu lá, xén đi 1/2 độ rộng của lá, cho tới gốc lá, để khi hình thành, lá uốn cong dưới gốc củ hoa như một vầng cỏ xanh.

Tất cả các đỉnh hoa đều cạo đi một ít vỏ mỏng ở cuống hoa chỗ gần bào hoa. Cạo nhẹ một đường vòng xoắn ốc trên lớp vỏ mỏng của cuống hoa từ dưới bào hoa xuống tận gốc bào hoa, để khi hình thành cuống hoa lượn vòng một đường uốn cuộn vươn lên.

Sau khi ngâm cầu, phủ lên một lớp bông hút nước, đặt nằm bằng trên chậu thủy dưỡng để mặt cắt tỉa nằm theo hướng quay lên trên.

Đợi đến khi rế củ hoa dài ra 3-5cm, đưa củ hoa vào chậu hình trụ cao thủy dưỡng tiếp tục nuôi rế dài hơn thẳng ra.

Trong quá trình thủy dưỡng, chú ý điều chỉnh lá thành hình đĩa tròn mọc rải ra phía dưới gốc củ. Khi củ ra hoa, chọn giữ lại một đỉnh hoa đẹp nhất, các đỉnh hoa còn lại đem cắt bỏ.

Chọn một bình pha lê hình trụ cao trang nhã, đặt củ hoa Thủy Tiên đã tạo hình xong vào. Trên "rế gấm, đĩa tròn, đai ngọc", vầng lá xanh đậm đà, mọc lên duy nhất một ngồng hoa lộng lẫy.

Đó là "Nhất hoa độc phương" hay "Độc nở nhất hoa" còn gọi là "Duy nhất".

6. Non sông gấm vóc (h 4-20)

4-20

Chọn một củ Thủy Tiên lớn loại đặc biệt (20 củ một thùng), phẩm chất tốt, vàng rể hoàn chỉnh, không thủng đáy, có một mầm sườn.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dương

Bắt đầu động dao từ mặt thân theo hướng vòng của thể mầm. Men theo vàng rể, rạch một đường vòng cung cách vàng rể 1cm, men theo vết rạch bóc đi 1/2 lớp vỏ và bào mầm, làm cho một bên của lá và bào mầm lộ ra.

Từ đầu lá, cắt xén đi 1/2 độ rộng của lá cho tới gốc lá. Cạo đi 1/3 lớp vỏ mỏng của cuống hoa cho tới chân cầu hoa, để khi hình thành lá uốn vòng phía dưới, hoa mọc ở bên trên, tạo hình thành hoa dạng tháp.

Một mầm sườn, khoét đi một ít đầu lá, để khi thành hình đầu lá uốn cong như lược câu. Một mầm sườn khác, men theo vàng rể, cách chân vàng 1cm, bóc đi 1/2 vỏ và bào mầm để lộ ra mầm lá. Từ đầu lá xén đi 1/3 độ rộng của lá cho tới gốc lá. Sau khi ngâm cầu hoa, phủ lên một lớp bông mỏng, đặt củ hoa nằm bằng phẳng trên chậu thủy dương để mặt cắt tua quay lên trên.

Đợi cho rễ mọc dài 3-5cm thì chuyển sang bình trụ cao và sâu tiếp tục nuôi dưỡng cho rễ dài thẳng thêm.

Trong quá trình nuôi rể, đặc biệt chú ý giữ cho nước sạch, duy trì thường xuyên chế độ hàng ngày thay nước, nâng cao cho nước ở độ ẩm thích hợp (ở nhiệt độ thường trên dưới 30°C không nhiều).

Trời nắng, có thể tăng nhiệt độ nước trong chậu bằng cách đem chậu hoa ra phơi nắng. Trời râm, vào

buổi tối có thể chế thêm nước ấm. Nước phải đầy, nếu củ hoa có một số rễ cao (không chấm nước) thì phải dùng một lớp bông hút nước mỏng phủ lên rễ tiếp dẫn nước nuôi rễ.

Thân củ hoa nên bảo đảm chế độ mỗi ngày rửa nước ấm vừa độ, sạch sẽ, hai lần sớm và tối để đảm bảo độ ẩm. Bình thường, khi củ trở hoa, để có thể dài tới 20cm. Đặt Thủy Tiên vào một vách núi dựng đứng của một chậu sơn thủy, rễ rủ xuống hút nước như suối trắng chảy xuống từ núi cao, trên bờ vách núi hiem trở hoa nở trên lá rục rở, lóng lẫy lạ thường, lá mầm sườn còn lại tượng hình như cây mọc trên núi đá. Đó là toàn cảnh chậu Thủy Tiên "Non sông gấm vóc".

Muốn nuôi cho rễ dài, trắng và đẹp nên theo phương pháp :

- Dùng bình trụ hình gốm cao (không cần trong như pha lê) thủy dưỡng cho rễ sinh trưởng.

- Dùng biện pháp giảm nước dần nhưng phải đảm bảo cho nước ngập rễ ít nhất 1cm, rễ muốn hút nước nuôi cây phải vươn dài ra.

- Với các rễ ngắn (ở trên cao so với chùm rễ toàn củ), phải dùng một lớp bông thấm nước phủ từ rễ loại này đến dưới mặt thoáng của nước, giúp rễ tiếp dẫn nước. Chống tình huống để nước cạn, rễ cách nước héo đen giảm vẻ đẹp, cây thui chột.

- Bổ xung thường xuyên sao cho trong mọi tình huống, rễ củ Thủy Tiên luôn ngập nước ; nước sạch, có độ ẩm phù hợp.

7. Lồng hoa mừng ngày vui (h 4-21)

4-21

Chọn một củ Thủy Tiên loại một (30 củ một thùng), phẩm chất tốt, có hai cặp mầm sườn đối xứng. Góc các mầm sườn tới củ mẹ 90^0 là tốt nhất.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dương

Bắt đầu động dao từ mặt thân củ Thủy Tiên mẹ, men theo văng rế rạch một vành tròn cách văng rế 2cm.

Men theo vết cắt, bóc đi toàn bộ vỏ tới tận đầu củ, bóc đi một nửa bào mầm, các thể mầm xếp theo tuần tự.

Từ đầu lá, xén đi $1/3$ độ rộng của lá cho tới gốc lá. Cao đi $1/3$ vỏ mỏng của cuống hoa. Hai mầm sườn không động dao. Sau khi ngâm nước, đặt thẳng đứng củ hoa để thủy dương, rễ quay thẳng xuống.

Trong quá trình thủy dương, chú ý điều chỉnh cho lá tạo hình thành cong như đĩa tròn, hoa mọc đều trên đám lá, nở vàng rực rỡ.

Khi củ hoa trở đầy hoa, dùng dải lụa đào buộc hai đầu lá mầm sườn lại, nếu giò hoa cứng thì cố định nó ở giữa. Đặt toàn bộ củ hoa vào bình pha lê hoặc bình gốm hình tròn, tạo hình "Lăng hoa mừng ngày vui".

8. Bát hoa dâng thọ (h 4-22)

Chọn một củ Thủy Tiên loại một (30 củ một thùng), phẩm chất tốt, có hai mầm sườn đối xứng, góc hợp bởi mầm sườn với củ mẹ 45° là tốt nhất.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dương

Từ độ cao bằng $3/5$ chiều cao củ mẹ, dùng dao cắt một vòng tròn. Men theo vết cắt, bóc đi toàn bộ vỏ phía trên đầu củ, để lại 3-4 lớp vỏ ngoài còn lại, các lớp vỏ bên trong đều đào đi hết làm cho thể mầm lộ ra.

Bóc đi $1/2$ bào mầm theo hướng ngược lại tuần tự xếp đặt của các thể mầm. Từ đầu lá xén đi $1/2$ độ rộng của lá, cao đi $1/4$ vỏ mỏng của cuống hoa cho đến gốc hoa.

4-22

Hai mầm sườn, tạm thời không động dao. Sau khi ngâm nước, làm sạch hết nhựa và những mảnh vụn còn sót trong củ, đặt đứng củ hoa để thủy dương.

Trong quá trình thủy dương, chú ý điều chỉnh, để khi thành hình lá ra đầy miệng bát (toàn bộ mặt cắt ngang củ hoa), hoa nở rộ trên lá. Khi củ hoa nở hoa, cắt tia hai mầm sườn làm hai tay cầm của bát ở hai phía

hoặc uốn lá giao nhau thành một vòng tròn, hình vuông... Sau đó dùng đinh ghim, ghim vào thành bát.

Kiểm tra hoàn chỉnh lần cuối tạo hình "Bát hoa dâng thọ" trước khi đem bày. Chọn một chậu hoa cân đối với một bát phủ gốm màu đen (hoặc màu thẫm), đặt bát gốm Thủy Tiên lên trên, điểm thêm một đài hoa nhỏ nhìn lên như một đĩa đèn, rể Thủy Tiên trắng muốt, cốc gốm, lá xanh, hoa màu tuyết trắng lẫn vàng.

Nếu đặt bát gốm đó lên trên cốc thủy tinh pha lê rồi lại đặt lên một đế "liên hoa" làm bằng mười mầm sừng (h . 4 - 30), tác phẩm trở thành "Ưu thắng thường bối".

9. Trà đậm hương xuân (h 4-23)

Chọn một củ Thủy Tiên loại hai (thứ 40 củ một thùng), hình củ tháp béo tròn, vỏ hoàn toàn trắng, phẩm chất tốt, kèm một cặp mầm sườn không có đỉnh hoa. Mầm sườn hợp với củ mẹ một góc nhỏ nhằm tạo hình một cái quai và một vôi ấm. Chuẩn bị thêm bốn mầm sườn nhỏ đầy đặn.

+ Phương pháp cắt tia và thủy dưỡng

Từ độ cao $\frac{3}{4}$ củ men theo vàng rễ cắt ngang một vòng tròn (làm miệng ấm). Bóc đi toàn bộ vỏ củ từ vết cắt đến đầu củ, để lại phần dưới. Để lại 3-4 lớp vỏ củ, phần bên trong lõi củ khoét đi hết, chỉ để lại 2-3 thể mầm có đỉnh hoa. Các mầm khác cũng cắt bỏ.

Sau đó, theo hướng ngược lại, giữa khoảng cách thứ tự sắp xếp các thể mầm, bóc đi một nửa bào mầm.

Từ đầu lá xén đi $\frac{1}{3}$ độ rộng của lá đến gốc lá. Hai mầm sườn, tạm thời chưa động dao. Sau khi ngâm nước, làm sạch nhựa củ và mảnh vụn trong thân rồi, đặt đứng củ hoa cho rễ quay xuống để thủy dưỡng.

Trong quá trình thủy dưỡng, cần chú ý giữ cho thân củ hoa không được có nước để tránh thối mục.

Khi lá và hoa ở trong củ mọc và nở, cần chú ý quan sát điều chỉnh, để khi hình thành lá cong ở miệng bình hoa, hoa nở tập trung ở trên đám lá.

Khi hoa nở, một mầm sườn đem cắt thành vôi ấm, một mầm sườn khác sau khi bóc lớp vỏ thân, uốn cong

lá gắn đầu lá vào thân ẩm làm quai ẩm. Sau khi ẩm hình thành, dùng bốn mầm sườn nhỏ cắt hết rễ và đầu mầm, chỉ để lại một lớp vỏ, đặt đứng thành chén.

Chọn một khay trà đẹp trang nhã, đặt bộ ẩm chén được tạo hình từ củ hoa Thủy Tiên vào, tạo thành tác phẩm "Trà đậm hương xuân".

10. Bầu rượu tiên (h 4-24)

Chọn một củ hoa Thủy Tiên do hai củ một to, một nhỏ ghép vào, hai vầng rễ mọc đối nhau. Khi hình thành, củ lớn ở dưới, củ nhỏ ở trên (nên dùng loại củ sai quy cách xuất khẩu), hoặc dùng hai củ rời rạc ghép lại.

+ Phương pháp cắt tia và thủy dương

Đầu tiên hãy xác định mặt nhìn trên củ hoa. Bắt đầu động dao vào mặt sau, men theo vầng rễ, cách vầng rễ 1cm, cắt một đường dài 3-4cm, từ 2 đầu vết cắt rạch hai đường dài lên tới đầu củ (để mặt cắt tia không lộ ra phía trước). Bóc đi một nửa vỏ củ và bào mầm để bào mầm và lá lộ ra.

Từ đầu lá, xén đi $\frac{1}{3}$ độ rộng của lá cho tới gốc lá. Cạo đi $\frac{1}{3}$ vỏ mỏng ở cuống hoa từ dưới bào hoa tới gốc cuống hoa.

Khi cạo cuống hoa cần chú ý, mặt nhìn chính là mặt gọt tia cạo cắt hướng hai củ sinh đôi, sao cho khi thành hình hoa nở ở giữa bầu rượu (nằm rượu hình hồ lô - như quả bầu bị thắt ở giữa, hình trên nhỏ dưới to).

Tiến hành cắt tia với củ nhỏ. Từ đầu củ cắt đi khoảng 1cm vỏ củ làm miệng bầu rượu. Củ chỉ để lại 2-3 lớp vỏ, phần còn lại dùng dao lưỡi tròn cán dài và dao hình chìa khóa khoét hết lớp ruột bên trong, chỉ để một đỉnh hoa chính giữa, tia toàn bộ các đỉnh hoa khác.

Bóc đi một nửa bào hoa. Từ đầu lá, xén đi $\frac{1}{2}$ độ rộng của lá cho tới gốc lá. Cạo đi $\frac{1}{3}$ lớp vỏ mỏng của cuống hoa cho tới gốc ngồng hoa.

Sau khi ngâm cầu hoa, làm sạch nhựa và mảnh vụn trong củ, phần rễ phủ lên một lớp bông mỏng hút nước. Để quay mặt cắt tia lên trên, miệng cắt của củ nhỏ đem cho cao lệch ở trên chậu thủy dương (chống thổi hỏng).

Trong quá trình thủy dương, đặc biệt chú ý không cho nước rơi vào mặt cắt củ nhỏ. Sau khi lá và đỉnh hoa của củ Thủy Tiên lớn đã uốn vòng nên chuyển củ hoa để mặt cắt tia quay vào trong. Mặt nhìn (mặt trước) quay ra ngoài, đặt lệch củ để thủy dương.

Rễ mọc ra cần dùng bông dẫn nước nuôi rễ, điều chỉnh bầu hoa của hai củ quay về phía mặt nhìn; lá và hoa của củ nhỏ điều chỉnh cho nở ở miệng bầu rượu. Kết một dải vải màu (đỏ, xanh lam hay xanh lá cây...) vừa đúng tầm nhìn, đặt bầu rượu đã tạo hình xong vào một chậu cảnh trang nhã.

Kiểm tra lần cuối trước khi đem bày, ta có chậu cảnh "Bầu rượu tiên".

Phối hợp với một tượng sứ (hoặc gốm) Lý Bạch có thể tạo hình "Lý Bạch say rượu"...

11. Đào lê tranh xuân (h 4-25)

Chọn hai củ Thủy tiên song sinh (sinh đôi), to nhỏ khác nhau, mập mạp, chất lượng tốt, một củ ngoại hình giống đào, một củ giống lê, không có mầm sườn. Cũng có thể ghép hai củ lại để tạo hình.

+ Phương pháp cắt tia và thủy dương

Cả hai củ đều dùng phương pháp đào moi tâm như nhau. Từ trên đầu củ đưa dao vào cắt tia. Cách đầu củ

4-25

2cm cắt một vòng tròn bóc hết vỏ ở phần trên củ. Sử dụng lưới dao tròn đào các lớp ruột bên trong củ đi, chỉ để lại 3-4 lớp vỏ mỏng củ hoa, 2-3 lớp thể mầm có đỉnh hoa, còn các đỉnh hoa khác đều tỉa đi hết.

Bóc đi 1/2 lớp bào mầm. Từ đầu lá xén đi 1/2 độ rộng của lá tới gốc lá, cạo đi 1/3 lớp vỏ mỏng của cuống hoa từ chân bào hoa tới gốc cuống hoa, để khi hình thành, lá và hoa đều nở tập trung ở đầu quả lê và quả đào.

Sau khi ngâm cấy hoa, phải làm sạch nhựa và mảnh vụn trong củ rồi đặt rễ củ quay xuống để thủy đường.

Chú ý không để nước rơi vào trong củ gây thối nát làm hỏng củ hoa.

Những rễ ngắn, không tới nước, phải dùng một lớp bông hút nước mỏng thủy dương tiếp nước cho rễ.

Chú ý điều chỉnh lá và đĩnh hoa cho phù hợp với ý đồ tạo hình. Khi củ đã trở hoa, nếu lớp vỏ ngoài củ chuyển màu vàng hoặc nhợt màu, không trắng nõn như mong muốn, có thể bóc bỏ đi 1-2 lớp vỏ ngoài cho lớp vỏ trắng sạch.

Nếu khi bóc vỏ, lớp trong vỏ có nhánh mầm nhỏ, có thể để nguyên mầm hoặc cắt đi nếu thấy không ảnh hưởng đến tạo mầm của củ chính.

Chọn một chậu hoa nhỏ, đặt củ hoa Thủy Tiên đã tạo hình hoàn chỉnh "Đào lê tranh xuân" vào chuẩn bị đón Tết.

Đây là một phương pháp cắt tỉa khó, có thể dùng phương pháp cắt tỉa phía sau để đạt mục đích nhưng phải chú ý hướng phát triển của lá và hoa. Chú ý sao cho khi thành hình, lá và các chùm hoa tương xứng với hình trái đào, trái lê là được.

Nếu chọn được ba củ to vừa và nhỏ ghép lại, có thể tạo hình ba loại quả đào, lê, mạn hoặc khéo tay hơn nữa, tạo hình mầm "ngũ quả".

12. Thạch lựu đơm hoa (h 4-26)

Chọn hai củ Thủy Tiên loại hai (40 củ một thùng), phẩm chất tốt, đều có hai mầm sườn đối xứng, yêu cầu cơ bản hai củ to nhỏ như nhau, hình dáng tương tự.

4-26

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dưỡng

Bắt đầu động dao từ mặt củ, theo hướng cong của thể mầm men theo văng rẽ cắt một vạch hình vòng cung cách văng rẽ 1cm. Men theo vết cắt, bóc đi 1/2 vỏ củ và bào mầm.

Không động dao vào lá và đỉnh hoa. Sau khi ngâm cầu hoa, lần lượt đặt đứng quay rẽ xuống để thủy dưỡng.

Để lá và đỉnh hoa phát triển thẳng sau 15 ngày, cắt bằng hai phần lồi ra hình vòng cung của vầng rế. Tiếp theo, dùng tăm tre liên kết củ hoa lại với nhau, hai mặt cắt quay vào nhau.

Tiếp tục đặt đứng củ dùng đá vụn hay cát vàng cố định củ hoa để thủy dưỡng. Khi ra hoa, ta sẽ nhìn thấy hoa mọc ra từ giữa củ, không nhìn thấy vết dao cắt tì.

Hai cặp mầm sườn, dùng một dải lụa mềm rục rũ, buộc múi hoa hợp lại. Quan sát kỹ, ta thấy quả lưu như tách ra khi chín, từ vết nứt những giò hoa Thủy Tiên chúm chím đua nở thơm ngào ngạt, đáng vẻ tao nhã khác gì "Thạch lưu đơm hoa".

13. Thuận buồm xuôi gió (h 4-27)

Chọn một củ Thủy tiên có hai nhánh chung vầng rế, to nhỏ như nhau. Cũng có thể dùng hai củ đơn ghép lại.

+ Phương pháp cắt tì và thủy dưỡng

Dùng phương pháp mở cửa sổ để cắt tì. Bắt đầu động dao từ mặt củ theo hướng vòng của thể mầm, men theo vầng rế cách vầng rế 1cm cắt một đường thẳng dài 4cm. Từ hai đầu vết cắt, cắt tiếp theo hướng đầu củ hai đường tới cách đầu củ 1cm, rồi tiếp tục cắt ngang thành hình vuông hoặc hình chữ nhật. Bóc vỏ bào mầm trong cửa sổ (hình vuông hoặc chữ nhật) để bộc lộ lá và đỉnh hoa.

Ở thể mầm giữa, xén đi 1/3 độ rộng của lá lộ ra, cao đi một ít vỏ mỏng của cuống hoa cho đến gốc hoa. Hai củ đều cắt tì như nhau, để khi hình thành hai đỉnh

4-27

hoa chủ yếu của hai củ thành dáng hai "cột buồm", lá do bị vò và bào mềm bao bọc chỉ có thể mọc ra từ "khoang thuyền" có thể điều chỉnh thành "mũi thuyền" trong khi các ngồng hoa khác nở rộ dưới "cột buồm".

Sau khi ngâm cầu hoa, làm sạch nhựa và những mảnh vụn trong khoang thuyền, phủ một lớp bông hút nước mỏng lên rễ dẫn nước nuôi rễ. Đặt mầm nằm bằng phẳng trên chậu thủy dương, để mặt cắt tia hướng quay

lên trên. Không được cho nước rơi vào khoang thuyền (chỗ mở cửa sổ) để phòng củ bị thối nát.

Trong quá trình thủy dương, chú ý điều chỉnh lá và đình hoa phục vụ cho mục đích tạo hình.

Khi củ Thủy Tiên ra hoa, dán vào hai bên đầu thuyền hai mắt thuyền (tượng hình thuyền như một con cá lớn), sửa sang cho hoàn chỉnh rồi đem đặt chiếc thuyền hoa vào chậu cảnh sơn thủy.

Rể củ hoa như sóng bạc, thuyền nở đầy hoa lướt trên mặt nước "Thuận buồm xuôi gió", qua núi đá nhấp nhô.

14. Hoa sen khoe sắc (h 4-28)

Chọn một củ Thủy Tiên có 8 mầm sườn trở lên. Cũng có thể dùng 6 mầm sườn có độ to nhỏ khác nhau ghép lại bằng tăm tre.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dương

Giữa độ cao của củ Thủy Tiên mẹ, cắt khoanh một vòng. Từ đó bóc vỏ đi để lộ các thể mầm hoàn chỉnh. Theo chiều ngược lại, giữa các khe theo thứ tự sắp xếp của các thể mầm, bóc đi 1/2 bào mầm.

Từ đầu lá, xén đi 1/2 độ rộng của lá tới gốc lá. Cạo đi 1/4 vỏ mỏng của cuống hoa tới gốc cuống, để khi hình thành, lá lượn vòng trên mặt cắt, hoa nở bèn trên lá thành vầng hoa hình tròn.

Tiếp theo, bắt đầu động dao vào mặt thân, phía mầm sườn gắn vào củ mẹ, cắt một đường cong cách vầng rễ 1cm. Bóc đi 1/2 vỏ của bào mầm và lá, để khi hình

4-28

thành, vỏ mầm sườn cong lên thành cánh hoa sen, lá và bào mầm uốn cong trong phần dưới đài hoa.

Quá trình các mầm sườn mọc ra từ vầng rễ, chúng thường hay tách khỏi củ hoa mẹ. Vì vậy, trước khi đem ngâm nước thủy dương, phải dùng tăm tre ghim cố định các mầm sườn này lại.

Sau khi ngâm củ hoa, đặt thẳng cho củ quay về xuống chậu tiến hành thủy dương.

Trong quá trình thủy dương, cần chú ý điều chỉnh bèo hoa và lá sao cho khi nở hoa, vô mầm sườn cong thành cánh hoa sen, hoa ở củ Thủy Tiên mẹ nở dày đặc như một chiếc mũ hoa. Nếu đem đặt vào chậu cánh sơn thủy, toàn bộ củ hoa khác gì "Hoa sen khoe sắc".

15. Phù dung trong mớ (h 4-29)

Chọn một củ hoa Thủy Tiên loại hai (thứ 40 củ một thùng), mập mập, phẩm chất tốt, mặt ngoài hoàn chỉnh, không có mầm sườn.

+ Phương pháp cắt tia và thủy dưỡng

Tại chỗ cách vầng rế $\frac{2}{3}$ chiều cao của thân, cắt một đường vòng tròn, bóc đi phần vỏ củ từ đó lên đến đầu củ. Chia độ dài vòng tròn đó ra làm 6 phần để mỗi phần cắt thành một cánh hoa sen, khéo léo sao cho các cánh hoa do mỗi tầng vỏ cắt ra không trùng lặp nhau mà xen kẽ nhau như hình dạng cánh hoa sen thật.

Có thể cắt tia như vậy từ 3-5 tầng hài hòa. Các thể mầm ở bên trong chỉ chọn để lại một cái ở chính giữa, số còn lại tia cắt đi hết.

Tách bào mầm ra, trên lá chia đoạn các khoảng cách để cạo đi một chút vỏ mỏng làm cho lá khi sinh trưởng thành hình uốn lượn.

Trên cuống hoa, chỗ sát đài hoa cạo nhẹ đi một chút vỏ mỏng của cuống hoa để khi thành hình, hoa trở nên lộng lẫy đa dạng.

Cũng có thể để lại hai mầm cạnh có thể đối xứng với mầm giữa, nhưng cắt bỏ bào mầm và lá, chỉ để lại đỉnh hoa. Cạo đi $\frac{1}{3}$ lớp vỏ mỏng của cuống hoa từ dưới đài hoa tới tận gốc cuống hoa để khi hình thành, hoa sẽ nở ngay ở thân đỉnh hoa chính giữa.

Sau khi ngâm cầu hoa, làm sạch nhựa và mảnh vụn, giữa các cánh hoa sen trước và hoa sen sau (giữa các lớp vỏ ngoài củ hoa) đệm một ít xốp làm cho cánh hoa trông

như đang nở, đặt thẳng đứng củ, rễ quay xuống để thủy dưỡng.

Vì tạo hình hoa phù dung nhằm chủ yếu vào việc thưởng thức cánh hoa làm bằng vỏ củ Thủy Tiên cho nên phải giữ cho vỏ trắng và bóng. Đó là điều khó khăn trong quá trình thủy dưỡng, muốn vậy phải chú ý :

- Trong quá trình cắt tia, không được cắt đứt là phần vỏ có liên hệ với gốc (dưới mỗi cánh hoa sen phải giữ lại tầng vỏ liên với vàng rễ).

- Phải bảo đảm, giữ gìn cẩn thận nội mạc của vỏ trong khi cắt tia. Trước khi cắt cánh hoa sen, phải phân tầng rõ ràng rồi mới cắt tia, không được để nội mạc rã xuống. Nếu vì sơ suất để rã nội mạc, phải lấy ra hết để tránh nội mạc ủng hồng gây thối rễ.

- Sau khi ngâm nước, rửa sạch nhựa, vì chỉ rửa một lần củ chưa sạch nhựa, nên sau khi thủy dưỡng được vài ngày phải rửa lại lần nữa cho các vết cắt sạch hẳn nhựa.

- Đồng thời phải đề phòng vỏ củ bị thối nát, cần thường xuyên thay nước lạnh và sạch. Vài ngày sau, quan sát màu nước thủy dưỡng, nếu không thấy nước biến màu thì mới đưa củ hoa ra khỏi nước. Sau đó, mỗi ngày rửa củ hoa vài lần đảm bảo cho củ hoa vừa sạch vừa ẩm.

- Nước dùng để thủy dưỡng phải sạch, ở nhiệt độ không cao quá.

Nắng tấp và sương lạnh cũng phải che mát, bảo quản cho củ hoa không bị héo úa tàn lụi mới thành tác phẩm tạo hình.

Trong quá trình thủy dưỡng, còn phải chú ý điều chỉnh lá và đỉnh hoa để khi hình thành, lá và các giò hoa nằm khoe sắc trên các cánh "hoa sen" như "Phù dung trong mơ", huyền ảo...

16. Sen khoe hương sắc (h 4-30)

Chọn một củ hoa Thủy Tiên loại một (thứ 30 củ một thùng), mập mạp, phẩm chất tốt, không có mầm sứt. Chọn thêm mười mầm sứt không có đỉnh hoa, to nhỏ xấp xỉ nhau.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dưỡng

Củ Thủy Tiên lớn là củ chính, đặt đứng cho rễ quay xuống thủy dưỡng trước 5 ngày.

Tiếp theo, động dao vào 10 củ Thủy Tiên nhỏ (loại 50 củ một thùng) sao cho các củ hoa này cùng trở hoa một lúc.

Trước hết, chọn 4 trong số 10 củ hoa nhỏ đem cắt tỉa. Bắt đầu động dao vào mặt vỏ theo chiều cong của thể mầm. Men theo vầng rế cắt một đường hình vòng cung cách vầng rế 1cm. Men theo vết cắt, bóc đi một nửa vỏ củ và bào mầm làm cho lá và đỉnh hoa lộ ra.

Từ đầu lá, xén đi 1/2 độ rộng của lá đến gốc lá, cạo đi 1/3 lớp vỏ mỏng ở cuống hoa cho tới chân cầu hoa.

Ngâm cầu hoa, phủ lên một lớp bông hút nước trên rế củ, đặt nằm bằng trên chậu thủy dưỡng, để mặt được cắt tỉa hướng quay lên trên tiến hành thủy dưỡng.

4-30

Sáu củ nhỏ còn lại, ta dùng phương pháp mở cửa sổ cầu vồng. Từ mặt sau của thể mầm, nơi chính giữa thân củ cắt một hình tròn đường kính khoảng 4cm (cố gắng

giữ nguyên hình vỏ củ để làm cánh hoa sen). Chỉ giữ lại đỉnh hoa, cạo đi $\frac{1}{3}$ lớp vỏ mỏng của cuống hoa từ dưới mầm hoa tới gốc.

Sau khi ngâm cầu hoa, rửa sạch nhựa và các mảnh vụn bên trong cửa sổ, đặt đúng củ hoa cho rễ quay xuống để thủy dưỡng.

15 ngày sau, bắt đầu động dao vào 10 mầm sườn men theo vầng rễ cắt một vòng cung cách vầng rễ 1cm. Bóc đi $\frac{1}{2}$ lớp vỏ lá và bào mầm cho đến gốc. Sau đó, đặt rễ quay vào, đầu mầm quay ra, dùng que tăm liên kết thành hình tròn.

Sau khi ngâm nước, phủ lên một lớp bông hút, đặt củ hoa nằm bằng phẳng để thủy dưỡng. Cần chú ý, bốn củ đem thủy dưỡng đầu tiên khi lá và đỉnh hoa đã uốn cong thì chuyển hướng đặt thẳng để khi hình thành, lá và đỉnh hoa quay lên trên.

Với sáu củ đặt đúng thủy dưỡng cần chú ý điều chỉnh cho các giò hoa nở quanh cửa sổ. Toàn bộ mười mầm sườn, chú ý điều chỉnh cho lá và mầm mọc ngay ngắn. Khi củ ra hoa, từ những củ trong số sáu củ được cắt tia bằng phương pháp mở cửa sổ, chọn lấy năm củ thành hình tốt, cho quay rễ xuống dùng tăm tre liên kết thành đài hoa.

Trong bốn củ cắt tia theo phương pháp truyền thống chọn lấy ba củ tốt hơn dùng tăm tre liên kết thành đế hoa. Chọn một chậu hoa đẹp, đặt trên giá đỡ cao (hay một đôn cao), trước hết đặt đế hoa là mười mầm sườn, đặt lên vòng năm củ, vòng ba củ, trên cùng đặt củ lớn.

Tất cả mọi tầng đều tập trung về giữa rồi đặt vào giữa một chậu thủy dương nông. Giữa lá và đỉnh hoa của củ Thủy tiên chính, dùng dải lụa kết thành hoa buộc lại.

Nhìn vào tác phẩm tạo hình sẽ thấy tầng một như hoa sen thất đại ngọc, tầng hai ở giữa như hoa mọc ngoài cửa sổ, tầng ba ở dưới hoa lá xen nhau đua nở, tầng bốn ở dưới cùng là dải lụa kết hoa tung bay. Hoa lá tầng tầng, lớp lớp như một tháp hoa những "Sen khoe hương sắc".

Tạo hình nghệ thuật loại này hợp với nhà khách, ngoài sảnh chính.

Vào những ngày lễ hội hoặc đón khách quý, có thể làm cho tác phẩm cao thêm cho phù hợp.

17. Tiên ông trăm tuổi (h 4-31)

Chọn một củ hoa Thủy Tiên loại một (30 củ một thùy), phẩm chất tốt, không có mầm sườn, thân củ gầy dài, mặt củ trắng tinh.

+ Phương pháp cắt tỉa và thủy dương

Dùng phương pháp đào moi tâm để gọt tỉa. Tại độ cao $\frac{3}{4}$ chiều cao thân củ cắt một vòng ngang tròn quanh củ, bóc đi toàn bộ phần vỏ phía trên, phía dưới để lại 3-4 lớp vỏ.

Bên trong các lớp vỏ khác, dùng dao lưỡi tròn và dao hình chìa khóa moi để thể mầm lộ ra, bóc đi $\frac{1}{2}$ bào da tách rời các thể mầm được xếp trong khoang củ. Xén đi $\frac{1}{2}$ độ rộng của lá từ đầu lá xuống gốc lá. Cạo đi $\frac{1}{3}$ lớp vỏ mỏng của cuống hoa đến chân cầu hoa.

4 31

Sau khi ngâm cầu hoa, làm sạch nhựa và mảnh vụn trong khoang củ, đặt đúng củ cho rễ quay xuống để thùy dưỡng.

Đợi cho rễ ở củ hoa dài 3-5cm thì đưa lên bình cao, nước sâu để thủy dưỡng, phương pháp dưỡng rễ giống như tạo hình "Non sông gấm vóc" ở mục 6.

Trong quá trình thủy dưỡng, cần chú ý điều chỉnh lá và bào hoa để hình thành rễ, lá và hoa hài hòa, chỉ cần thêm vào đôi mắt sẽ hoàn chỉnh trang trí tạo hình mặt tiên ông. Đưa củ hoa viên mãn vào đặt trong lọ thủy tinh pha lê cao, ta sẽ thấy "Tiên ông trăm tuổi".

18. Hòa sắc, tạo màu hoa Thủy Tiên

Thủy Tiên Chương Châu có hai loại, một loại là "cốc vàng, đài ngọc" xưa vẫn gọi là cốc rượu, hoa màu trắng, cánh hoa đơn, tâm hoa màu hồng hình chiếc ly rượu, một loại là "bach điệp" - cánh hoa kép màu trắng, tâm hoa vàng nhạt nhưng điểm cánh hoa đỏ rực rõ làm tăng vẻ đẹp của ngày vui, lễ hội. Xưa kia, người ta thường gọi loại hoa kép này là "Kiếm hồng đại kiệt", dùng màu hồng tượng trưng cho "Kiệt tường như ý". Thông thường, người ta kết hoa dài lùa trên lá hai mầm sườn để biểu thị "Kiệt lợi".

Nếu hoa màu trắng, có thể dùng biện pháp tiêm chích cho hoa điểm nét hồng rực rỡ bằng các phương pháp thực hành như sau :

+ *Tạo màu :*

Dùng phấn hóa trang màu hồng của nữ giới hòa vào 100^{cc} nước đun sôi, màu đậm nhạt tùy theo yêu cầu mà định, cho thêm vào thuốc 15-20% đường nho, 2 mililit B12 sẽ thành thuốc tiêm phun màu hồng.

+ Thời gian tiêm phun :

Khi bào hoa tách ra hoa, từ màu xanh biến thành màu trắng, hoa sắp nở thì tiêm phun là phù hợp nhất.

+ Phương pháp phun :

Dùng kim tiêm loại số nhỏ nhất, tiêm phun vào trong cuống hoa, lượng thuốc nhiều hay ít tùy cuống hoa to hay nhỏ, nhiều hay ít để chuẩn bị. Nói chung cần khoảng 0,3 mililit dung dịch tiêm phun.

+ Điều kiện khí hậu :

Lý tưởng nhất là khi trời nắng, phun tiêm xong đặt củ hoa ra ngoài nắng phơi làm cho nước chóng bay hơi, màu của cánh hoa dễ hiện rõ.

*** Chú ý :**

- Không được tiêm phun quá lượng cần thiết.
- Khi trời râm mát, nước bay hơi chậm, lượng dung dịch phun tiêm bay hơi không dẫn được đến cánh hoa, tạo màu hồng.

19. Tạo hình đơn giản

Đây là cách đơn giản nhất để tạo hình củ hoa Thủy Tiên. Yêu cầu tạo hình củ không cao, hình dáng to nhỏ tùy ý, thao tác đơn giản.

Chỉ cần làm sạch vỏ ngoài, đất còn kẹt trong rế, rế khô và các tạp chất thối nát, là có thể ngâm củ hoa vào dìm trong nước. Hai ngày sau, khi rế và thể mầm đã nảy ra, không cần gọt tỉa, đặt đứng củ hoa cho rế quay xuống để thủy dưỡng.

Dùng đá nhỏ hoặc cát thô cỡ định, đặt ra ngoài trời nuôi dưỡng, thường xuyên thay nước, giữ cho nước sạch, để phòng lá vàng mọc dài (nếu dùng thuốc làm cho lá thấp đi thì hiệu quả càng tốt). Khi củ ra hoa, quán thêm một dải lụa hồng thắt nơ trang điểm là có thể đem bày.

Căn cứ vào những hình dạng ban đầu của củ Thủy Tiên, lợi dụng tính đa dạng của củ nguyên thủy, chăm sóc đơn giản, tạo ra các chậu cảnh tạo hình lạ mắt. Cũng có thể sáng tạo, ghép thành cầu hoa, giàn hoa, tạo hình khung gài, ghép củ... hoặc sáng tác ra chậu cảnh Thủy Tiên có sức sống mạnh mẽ, lá hoa như rừng rậm ngát hương thơm nồng nàn.

Do thao tác đơn giản, quản lý thuận tiện, củ hoa vẫn sinh trưởng mạnh mẽ, thời kỳ hoa dài, thủy dưỡng hoặc trồng trong đất đều tốt nên ở Quảng Đông, Hồng Kông, Ma Cao, Hàng Châu và một số địa phương ở phía Bắc Trung Quốc (vùng không khí lạnh) lưu hành rộng rãi phương pháp tạo hình đơn giản này. Trong quá trình cắt tỉa, có rất nhiều nguyên nhân, có khi tạo hình nghệ thuật thành công, củ hoa trở thành những tác phẩm lý tưởng. Ngược lại, cũng có khi thất bại, phải làm lại từ đầu hoặc bỏ hẳn sản phẩm, trong những trường hợp này, không nên nổi giận mà phải bình tĩnh rút kinh nghiệm, tìm biện pháp khắc phục.

Thật ra, nghệ thuật cắt tỉa tạo hình hoa Thủy Tiên chỉ là một công nghệ truyền thống phổ thông trong dân gian. Muốn cắt tỉa tốt không phải dễ, cần có hiểu biết về cây trồng, về khí hậu, công nghệ cắt tỉa, kỹ thuật thủy dưỡng. Điều quan trọng có tính chất quyết định là óc

thăm mỹ tính tế trong nghệ thuật tạo hình và sáng tác. Làm sao có thể thực hiện tốt điều này nếu không có năng khiếu hoặc trình độ nghệ thuật nhất định. Chỉ cần qua chăm chỉ, ham học hỏi, nâng cao kỹ thuật thực hành, tổng kết thường xuyên là có thể gọt tĩa tạo hình nghệ thuật Thủy Tiên ở trình độ cao.

Tham gia vào hoạt động cắt tĩa tạo hình nghệ thuật hoa Thủy Tiên là tham gia vào một thú chơi hoa tao nhã, vui vẻ, tăng hiểu biết, mở rộng quan hệ giao tiếp và năng khiếu thẩm mỹ. Là một hoạt động văn hóa có giá trị cao thượng, không những nó có thể rèn luyện khả năng tư duy của con người, bồi dưỡng năng lực sáng tạo, nâng cao khả năng thưởng thức, phát triển trí lực mà còn giành cho con người khả năng biết hưởng thụ, tăng cường quan niệm "mỹ học".

Tác động đến tiềm thức tâm linh, nâng cao tố chất văn minh trong hoạt động phong phú đa dạng của cuộc sống tinh thần, cũng là đặc thù tích cực của hoạt động này.

Trong phạm vi hẹp, nếu coi nghệ thuật tạo hình hoa Thủy Tiên là sự yêu thích hứng thú của bản thân, bạn có thể yên tâm, kỳ thú này sẽ làm cho cuộc sống của bạn thêm phong phú ngay cả khi bạn là người đơn giản hay phức tạp, thích hình thức hay cả hình thức lẫn nội dung. Với người cao tuổi, người già, thú chơi này càng tỏ ra hấp dẫn và thú vị, nó đòi hỏi cần cù kiên nhẫn rất phù hợp.

Hoa Thủy Tiên với nghệ thuật tạo hình bằng phương pháp gọt tĩa và thủy dương đã giới thiệu cùng các bạn là một giá trị tinh thần cần được quan tâm dung dưỡng.

Thừa kế, duy trì và phát triển tốt một nét đẹp văn hóa Đông phương - trong nền văn minh nhân loại, là một việc làm bổ ích cần thiết cho hôm nay và mai sau.

Phổ biến rộng rãi nghệ thuật gọt tía tạo hình hoa Thủy Tiên, làm cho hoa phát huy hơn nữa tác dụng mạnh mẽ trong công cuộc xây dựng nếp sống văn minh tinh thần của nhân dân, cũng là việc nên quan tâm đúng mức. Một lần nữa, chúc các bạn - những người yêu thích hoa, thành công rực rỡ trong tìm hiểu nghệ thuật tạo hình hoa Thủy Tiên.

Mọi ý kiến đóng góp xin gửi về :

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP

D14 Phương Mai, Đống Đa, Hà Nội

Điện thoại : 8523887 ; 8525070 ; 8521940 ; 8524504 ;

Chi nhánh :

58 Nguyễn Bình Khiêm, Quận 1 thành phố Hồ Chí Minh

Điện thoại : 8297175 ; 8209521

Chịu trách nhiệm xuất bản

PTS. DƯƠNG QUANG DIỆU

Biên tập:

PHẠM THÚY LAN

Sửa bài :

ĐỨC HIỆP

Trình bày, bìa:

ĐỨC HIỆP

*In 1030 bản, khổ 14,5 x 20,5cm, tại xưởng in : Xưởng in NXB Nông nghiệp
Giấy chấp nhận đăng ký kế hoạch xuất bản số 25/699 do Cục Xuất bản cấp ngày
24/10/96. In xong và nộp lưu chiểu tháng 1/1997.*

Tl 36 tạo hình nt hoa thủy

1 007072 700172

16.000 VNĐ

Giá: 16.000đ